BAŞLANGIÇTAN GÜNÜMÜZE RESMİN TOPLUMSAL ANLAMI VE NFT'YE SOSYOLOJİK BAKIŞ

Mehtap İlknur KÖSE
211127103

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ferhat DEĞER

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül, 2024

BAŞLANGIÇTAN GÜNÜMÜZE RESMİN TOPLUMSAL ANLAMI VE NFT'YE SOSYOLOJİK BAKIŞ

Mehtap İlknur KÖSE
211127103
ORCID: 0000-0002-4877-9987

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ferhat DEĞER

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül, 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

MEHTAP İLKNUR KÖSE'ın "Başlangıçtan Günümüze Resmin Toplumsal Anlamı ve NFT'ye Sosyolojik Bakış" başlıklı tezi 06.09.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Dr.Öğr.Üyesi Ferhat DEĞER (Danışman) Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Prof.Dr.Nurgün OKTİK Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Doç.Dr. M.Ufuk ÖZCAN İstanbul Üniversitesi	.....

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu tezin ortaya çıkış süreci, pek çok kişinin değerli katkıları ve desteğiyle mümkün oldu. Bu süreçte bana rehberlik eden, bilgi ve deneyimlerini cömertçe paylaşan değerli danışmanım, sevgili hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Değer'e derin teşekkürlerimi sunarım. Tüm süreç boyunca gösterdiğiniz sabır, rehberlik ve ilham için en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Bilgi birikiminiz ve deneyimlerinizle bana kattığınız her şey için minnettarım. Sizin yönlendirmeleriniz sayesinde araştırmamı derinleştirip, daha iyi bir sonuç elde etme fırsatı buldum. Sadece akademik anlamda değil, kişisel gelişimimde de büyük katkılar sağladınız. Sizinle çalışmak benim için büyük bir ayrıcalıktı.

Tez boyunca yaşadığım zorlu anlarda bana güç veren aileme ve dostlarıma da minnettarım. Özellikle anneme, babama ve kardeşlerime her daim yanımda olup beni destekledikleri, sabırla dinledikleri ve en zor anlarda bile moral verdikleri için teşekkür ediyorum. Onların varlığı, bu yolculuğu çok daha katlanabilir hale getirdi.

Ayrıca, araştırmam boyunca çeşitli önerilerde bulunan ve değerli görüşleriyle katkı sağlayan tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma da teşekkür etmek isterim. Her birinizin katkısı, bu çalışmayı daha iyi bir noktaya taşımamda etkili oldu.

Son olarak, emeği geçen herkese içten teşekkürlerimi sunar, bu çalışmanın bir ekip ruhuyla başarıya ulaştığını belirtmek isterim.

.

Mehtap İlknur KÖSE

Eylül, 2024

ÖZET

BAŞLANGIÇTAN GÜNÜMÜZE RESMİN TOPLUMSAL ANLAMI VE NFT'YE SOSYOLOJİK BAKIŞ

Mehtap İlknur Köse
Yüksek Lisans Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Değer
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

Sanat, tarih boyunca bireylerin benimsediği değerleri, günlük yaşam pratiklerini ve kültürlerini yansıtmada bir araç olmuştur. Bundan dolayıdır ki, hem ilkel toplumlarda hem de modern kapitalist toplumlarında varlığını nesiller boyu sürdürmeye devam etmiş, önemli bir alana yerleşmiştir. Özellikle dijitalleşme, sanat eserlerinin dijital platformlar aracılığıyla daha geniş bir kitleye ulaşmasını ve NFT'ler (Non-Fungible Tokens) gibi dijital varlıkların ortaya çıkmasını sağlayarak sanatın kendini yeni bir şekilde ifade etmesine olanak sağlamıştır. Ele alınan çalışmanın amacı, resim sanatının tarihsel süreçte geçirdiği değişimleri ve NFT'nin sosyolojik açıdan sanat üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemektir. Bu kapsamda yapılan çalışmanın evreni ve örneklemi belirlenmiş; İstanbul'da ikamet eden, resim sanatını icra eden ve NFT hakkında bilgi sahibi olan kişiler araştırmanın evrenine dahil edilmiş ve örneklemde 10 katılımcı yer almıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan bu 10 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiş ve çalışmanın örneklemini, İstanbul'da ikamet eden, resim sanatını icra eden ve NFT konusunda bilgi sahibi sanatçılar oluşturmaktadır. Görüşmecilerden elde edilen veriler, nitel veri analizi programı olan MAXQDA'da tematik veri analizleri kullanılarak derinlemesine incelenmiş ve analiz edilmiştir. Veriler için kodlamalar ve sınıflandırmalar oluşturulmuş, resmin tarihsel gelişimi, NFT'lerin sosyolojik bağlamı ve bu iki olgu arasındaki ilişki derinlemesine analiz edilmiştir. Katılımcılar, NFT'lerin sanata erişimin artması ve sanatçılara yeni fırsatlar sağlanması gibi olumlu yönlerini vurgularken, sanat eserlerinin benzersizliği ve değeri üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin endişelerini de dile getirmişlerdir. NFT'lerin sanat dünyasında

yarattığı değişim, sanat ve teknoloji arasındaki etkileşim ve sanatçıların eserleri üzerindeki kontrolü gibi başlıca konular katılımcıların cevaplarıyla etraflıca değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra yapılan görüşmeler ve incelenen literatür neticesinde dijitalleşmenin geleneksel sanat anlayışlarını da dönüştürmekte ve toplumsal sanat algısını yeniden şekillendirdiği ortaya çıkmıştır. Bu çalışma, sanatın dijitalleşmesi ve NFT'lerin yükselişiyle birlikte sanatın mekânsal ve sosyal yönlerinin nasıl geliştiğini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Aura, Blokzincir Teknolojisi, Dijital Sanat, NFT, Kültür Endüstrisi

ABSTRACT

THE SOCIAL MEANING OF PAINTING FROM THE BEGINNING TO THE PRESENT AND SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE ON NFT

Mehtap İlknur KÖSE
Master Thesis
Department of Sociology
Sociology Master's Programme with Thesis
Thesis Advisor: Asst. Prof. Ferhat DEĞER
Maltepe University Graduate School, 2024

Throughout history, art has been a means of reflecting the values, daily life practices and cultures adopted by individuals. For this reason, it has continued to exist for generations in both primitive societies and modern capitalist societies and has settled in an important area. Especially digitalisation has enabled artworks to reach a wider audience through digital platforms and the emergence of digital assets such as NFTs (Non-Fungible Tokens), allowing art to express itself in a new way. The aim of the study is to examine in depth the changes in the art of painting in the historical process and the sociological effects of NFT on art. In this context, the population and sample of the study were determined; people residing in Istanbul, practicing the art of painting and having knowledge about NFT were included in the population of the study and 10 participants were included in the sample. Semi-structured interviews were conducted with these 10 participants who voluntarily participated in the research, and the sample of the study consists of artists residing in Istanbul, practicing the art of painting and having knowledge about NFT

The data obtained from the interviewees were examined and analysed in depth using thematic data analysis in MAXQDA, a qualitative data analysis programme. Codes and classifications were created for the data, and the historical development of painting, the sociological context of NFTs and the relationship between these two phenomena were analysed in depth. While participants emphasised the positive aspects of NFTs, such as increased access to art and new opportunities for artists, they also expressed concerns about their negative impact on the uniqueness and value of artworks. The main issues

such as the changes that NFTs have brought about in the art world, the interaction between art and technology, and the control of artists over their artworks were analysed in detail through the responses of the participants. In addition, as a result of the interviews and the literature reviewed, it was revealed that digitalisation also transforms traditional understandings of art and reshapes the social perception of art. This study comprehensively addresses how the spatial and social aspects of art have developed with the digitalisation of art and the rise of NFTs.

Keywords: Aura, Blockchain Technology, Digital Art, NFT, Culture Industry

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vii

İÇİNDEKİLER ix

TABLOLAR LİSTESİ xii

ŞEKİLLER LİSTESİ xiii

KISALTMALAR xv

1. GİRİŞ 1

1.1 Problem 1

1.2 Amaç 2

1.3 Önem 2

1.4 Sınırlıklar 3

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE 5

2.1 Sanatın Sosyolojik Bağlamda Anlamları 5

2.2 Resim Sanatının Dönemsel Gelişimi 7

2.2.1 Antik dönemde resim sanatı 8

2.2.2 Orta Çağ döneminde resim sanatı 12

2.2.3 Rönesans döneminde resim sanatı 16
2.2.4 Rönesans dönemi sonrası resim sanatı 19
2.2.5 20. Yüzyıl döneminde resim sanatı 22
3. TEKNOLOJİ VE SANAT 25
3.1 Sosyolojik Bağlamda Resim Sanatı ve Teknoloji İlişkisi 25
3.2 Dijital Varlıklar 30
3.2.1 Blok Zincir teknolojisi 31
3.3 Araştırma Modeli 33
3.3.1 NFT kavramı 34
3.4 Dünyada NFT ve Kullanım Alanları 38
3.5 Türkiye'de NFT ve Kullanım Alanları 41
4. KÜRESELLEŞME, NFT VE SANAT ESERLERİ İLİŞKİSİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ 46
5. YÖNTEM 66
5.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi 66
5.2 Araştırmanın Modeli 67
5.3 Araştırmanın Katılımcı Havuzu 68
5.4 Araştırmanın Veri Toplama Aracı 69
5.5 Araştırmanın Verilerinin Toplanması 69
5.6 Araştırmanın Verilerinin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 70
6. BULGULAR VE TARTIŞMA 71

6.1 Katılımcıların Demografik Bilgileri 71

6.2 Bulguların Ana Temaları 72

6.3 Teknoloji ve Sanat Arasındaki İlişki 73

6.4 Sanatın Toplumsal Boyutu ve Algıları 77

6.5 Yeni Sanat Akımları ve NFT ile Tanışma 82

6.6 NFT ve Haklar 88

6.7 Dijital Sanatın Genç Kuşak ve Toplumsal Algısı 92

6.8 Sanatçı Kimliğinin Dijitalleşmesine İlişkin Görüşler 96

7. SONUÇ VE ÖNERİLER 99

KAYNAKÇA 109

EKLER 115

Ek:1: Görüşme Formu 115

ÖZ GEÇMİŞ 117

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. NFT Pazar Yerlerinin Performans ve İşlem Hacimleri Tablosu..... 62

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgileri 72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Boğalar Salonu, Fransa, Dordogne'daki Lascaux Mağarası 9

Şekil 2. Orpheus ve Eurydice 11

Şekil 3. Siena Katedrali'nin Maestà'sı 13

Şekil 4. Magusların Tapınmaları 14

Şekil 5. Kutsal Üçlü (Tribute Money), ... 16

Şekil 6. Başak Toplayan Kadınlar (The Gleaners) 18

Şekil 7. Süt Döken Kadın (The Milkmaid),..... 20

Şekil 8. Dido ve Kartaca'nın Kuruluşu 21

Şekil 9. Çıplak Omuzlu Otoportre, Egon Schiele..... 23

Şekil 10. Çığlık 26

Şekil 11. Crypto Kitties Projesi 36

Şekil 12. Beeple- Everydays: The First 5000 Days / Dijital Kolaj..... 39

Şekil 13. CryptoPunk #3100 eseri 39

Şekil 14. CryptoPunk Punk #7804 eseri 40

Şekil 15. Fractal Istanbul 42

Şekil 16. Piksel 43

Şekil 17. Makine Hatıraları: Uzay Sergisi..... 44

Şekil 18. Machine Hallucinations-Space: Metaverse Sergisi 45

Şekil 19. Ana Temalar 72

Şekil 20. Teknoloji ve Sanat İlişkisi 74

Şekil 21. Sanatın Toplumsal Boyutu ve Algıları 77

Şekil 22. Yeni Sanat Akımlarına İlişkin Görüşler 82

Şekil 23. NFT ve Haklar 88

Şekil 24. Dijital Sanatın Genç Kuşak ve Toplumsal Algısı 93

Şekil 25. Sanatçı Kimliğinin Dijitalleşmesine İlişkin Görüşler 96

Şekil 26. Kod Bulutu 98

.

KISALTMALAR

ABD **:** Amerika Birleşik Devletleri

NFT **:** Non-Fungible Tokens

1. GİRİŞ

1.1 Problem

Sanat, psikolojik, sosyal, toplumsal ve nesnel bir eylem olarak, ister ilkel toplumlarda isterse de modernleşmiş kapitalist toplumlarda bireylerin istisnasız bir gereksinim olarak ortaya koyduğu bir olgu olarak var olmuştur. Sanat, kimi zaman bireylerin ruhsal durumlarını yansıtmaya çalışan bir araç, kimi zaman estetik açlığı gidermeye çalışan bir nesne bunun yanında ise bireyler, gruplar, topluluk ve toplumlar arası iletişim kurmayı sağlayan birer duyusal, betimsel ve işitsel yansıtıcı olarak değerlendirilebilmektedir. Sanat, yalnızca resim disiplinini içermeyip farklı disiplinleri de içinde barındırmaktadır. Örneğin; heykel, müzik, edebiyat, dans, tiyatro, sinema, fotoğrafçılık gibi birçok farklı ifade biçimini de sanat alanı içerisine dâhil etmek mümkündür.

Sanat dünyası küreselleşme ve teknolojiye bağlı olarak büyük değişimler yaşamaktadır. Bu değişikliklerden biri de NFT'lerin (Non-Fungible Tokens) ortaya çıkması ve bunların sanat eserleriyle olan ilişkisidir. Blockchain (Blokzinciri) teknolojisine dayalı dijital varlıklar olarak NFT'ler, sanat eserlerinin dijital dünyada benzersiz bir kimliğe sahip olmasını sağlar (Kıvrak ve Özkartal, 2022: 198- 200). Bu durum, geleneksel sanat pazarının ötesinde yeni bir ekosistem yaratarak küresel sanat ortamını etkilemektedir. Sosyolojik açıdan bakıldığında NFT'lerin yükselişi, sanat eserlerinin yalnızca ticari yönünü değil, aynı zamanda sosyal ilişkilere, kültürel dinamiklere ve sanatın toplumdaki yerine olan etkisini de incelenmesini gerektirmiştir. Özellikle dijital sanatın ve NFT'lerin yaygınlaşması, sanat eserinin erişilebilirliğini artırarak sanatın daha geniş bir kitleye ulaşmasına yardımcı olmaktadır (Kıvrak ve Özkartal, 2022: 198- 200). Bu bağlamda küreselleşme ve dijitalleşmeyle birlikte NFT'lerile sanat eserleri arasındaki sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin artıp artmayacağı ve sanat dünyasının geleceğini şekillendiren önemli bir süreç olup olmayacağı tartışılmaktadır. Bu çalışma bu parametreleri daha derinlemesine anlamlandırmayı hedeflemektedir.

1.2 Amaç

Araştırmanın amacı, başlangıçtan günümüze değin resim sanatının toplumsal anlamı ve NFT'nin sosyolojik bir açıdan ele alınmasını içermektedir. İnsanlık var olduğu günden bu yana sanata olan ilgi artarak devam etmiştir. Her dönemde toplumlar kendilerine ait bir yaşam alanı inşa etmiş ve varlıklarını devamlı kılmaya çalışmışlardır. İnsanların yaşamları belirli bir kültür çerçevesinde şekillenmiş ve bu kültürler kendilerinden sonraki var olacak bir sonraki nesillere de aktarılmaya çalışılmıştır.

Sabit ve değişmez olmayan her şey gibi kültür de dinamik bir olguyu ifade etmektedir. Değişimi uzun zaman alsa ve zorlu olsa da sabit kalmamaktadır. Bu anlamda kültür sürekli olarak değişme halindedir. Sanatçı ve eserleri de dönemlerin gerektirdiği değişim ve dönüşümlerden etkilenmekte ve bunu eserlerine yansıtmaktadır. Toplumsal değişim süreçlerinde resim sanatının da nasıl bir dönüşüme uğradığını toplumsal anlamda ortaya çıkartabilmek amaçlanmıştır (Kıvrak ve Özkartal, 2022: 198- 200). Bundan dolayı da çalışma hazırlanmadan önce resim sanatının dönemsel sürecini en ilkel zamandan günümüz teknoloji çağına kadar detaylı bir biçimde ele almak, sanatın dönüşüm sürecinde resme yansıyan toplumsal süreçleri de daha iyi bir şekilde açıklamaya çalışmak araştırmanın hedefleri arasında bulunmaktadır.

Kitlelerin iletişimlerini de büyük ölçüde etkileyen ve kolaylaştıran küreselleşme süreci ve bunun etkisini sağlamlaştıran teknoloji, toplumların istek arzu ve tüketim ihtiyaçlarını da benzerleştirmiştir. Bu bağlamda resim sanatı da bir tüketim aracı olarak dönüşüme uğramış ve dijital mecralarda yerini almaya başlamıştır. Sanatçıların eserlerinin bu mecralarda korunabilmesi amacıyla ortaya çıkan NFT ise sanatı, sanatçının sanat anlayışını ve sanatseverlerin sanata olan bakışını değiştirmektedir (Kıvrak ve Özkartal, 2022: 198- 200). Sanatın mekânsal dönüşümü, NFT'nin tüm toplum tarafından ulaşılabilir ve kullanılabilirliği açısından avantajlarını ve dezavantajlarını ortaya koyabilmek araştırmanın önemli amaçları arasında yer almaktadır.

1.3 Önem

Dijitalleşmenin ilerlemesi, sanatçılara yeni ifade biçimleri sunmuş, geleneksel yöntemlerin ötesine geçilerek dijital platformlarda eserler üretilmeye başlanmıştır. Bunun

sonucunda, sanat daha geniş kitlelere erişebilir hale gelmiş ve toplumun sanat ile etkileşimi kolaylaşmıştır. NFT'lerin yükselişi de bu toplumsal değişimlere paralel olarak gerçekleşmiş, sanatın işlevinin ve algısının yeniden tanımlanması çabalarını yansıtmıştır. Dolayısıyla, resim sanatı ile NFT'lerin buluşması, yalnızca ticari ve teknolojik bir dönüşüm değil, aynı zamanda toplumsal yapıdaki değişimlere eşlik eden bir süreçtir. Bu çalışma, NFT'lerin sanat dünyası üzerindeki etkisini, salt ekonomik ve teknolojik boyutlarıyla değil, toplumsal bağlamı içinde ele alarak, sanatın sosyal ve kültürel rolünün yeniden kavramsallaştırılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Dolayısıyla bu çalışma hem literatür çerçevesinde ele alınıp değerlendirilmiş hem de saha çalışması yapılarak derinlemesine bir bakış oluşturulmuştur. Araştırma bu bağlamda ele alındığında önem arz etmektedir.

1.4 Sınırlıklar

Bu çalışma, sanatın sosyolojik bağlamda ele alınmasını, özellikle resmin tarih boyunca geçirdiği değişim ve dönüşümün sosyolojik açıdan incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada, Antik Çağ'dan günümüze kadar resim ve toplumsal değişimler arasındaki ilişki analiz edilmekte, ayrıca teknolojik gelişmelerin, özellikle NFT'lerin, sanatın kültürel ve toplumsal bağlam çağrışımındaki rolü de incelenmektedir.

Araştırma görsel sanatlar alanının bir parçası olan resme odaklanmaktadır. Bu tercih, resmin toplumun duygusal, kültürel ve sosyal dinamiklerini yansıtan önemli bir ifade biçimi olmasından kaynaklanmaktadır. NFT'ler de sanatın toplumdaki işlevinin anlaşılması ve bu araştırmanın sınırlılıkları açısından ele alınması gereken yeni bir olgu olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma kapsamında İstanbul'da ikamet eden, resim sanatını icra eden ve NFT konusunda bilgi sahibi 10 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bireylerin farklı konumlarda bulunmaları, İstanbul'un kalabalık ve ulaşımın zorlayıcı olması, ekonomik zorluklar ve bireylerin müsaitlik durumları araştırmayı sınırlayan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Görüşmeler 2022 Güz yarıyılından 2024 Bahar yarıyılı arasındaki süreyi kapsamaktadır.

Araştırmanın bir sınırlılığı olarak diğer sanatsal disiplinler (tiyatro, müzik vb.) ve psikolojik süreçler ya da ticari kaygılar gibi faktörler kapsam dışında tutulmuştur. Araştırma, resim sanatı ve NFT'lerin sosyolojik bağlamına odaklanmıştır. Bu sınırlı odak alanı, çalışmanın derinlemesine araştırma ve analiz fırsatları sunmasına olanak tanımıştır.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Sanatın Sosyolojik Bağlamda Anlamları

Sanatın ne olup ne olmadığı sorusunun keskin olarak herkes tarafından kabul görmüş bir tanımı söz konusu değildir (Değirmenci, 2017: 3). Modern batı toplumlarında sanatta öyle radikal biçim ve içerik değişimlerine şahit olunmuştur ki, sanat kategorisine neyin dahil edilip edilemeyeceği tartışmalara yol açmıştır (Zolberg, 2018: 15). Sanat, başlangıçta müzelerde sergilenen bir tuval üzerine çizilen çizimlerden, sokaklara kadar taşınan bir somutlaşma haline dönüşmüştür (Zolberg,2018: 15-16). "Antik Yunan'da özellikle Eflatun'nun düşüncesinde sistematik hale gelen tanım içerisinde mimesis ya da taklitle özdeş bir temsil aracıdır; Rönesans döneminde ancak münzevi bir dahinin elinden çıkabilir; 19. yy'da modernitenin insanın üzerine yüklediği birey olma ya da kimlik nosyonunun bir dışavurumu ya da belirli bir perspektifin ifadesi haline gelmiştir" (Değirmenci, 2017: 3). 20.yy'da ise sanat daha farklı bir boyuta ulaşmış, içerik biçiminden daha önemli bir hale gelmiştir.

Sanatın ne olduğu konusunda önemli bir görüş beyan eden Kuzey Amerikalı sanat eleştirmeni Arthur Danto, sanat ile gerçeğin aslında aynı şey olduğunu ve bunun ayrılmaz bir bütün olduğunu ifade etmektedir (Değirmenci, 2017: 4). Bunun yanında, ‘‘Donoghue'a göre ise sanat, mucizevi bir açığa çıkarmadır, natüralist analizlerin bir nesnesi değildir" (Zolberg, 2018: 16). Howart S. Becker ise sanatta çok az gizem olduğunu ve eğer var ise de bunun çözülmesi gerektiğini Donoghue'anın tersine bir görüşle belirtmektedir. Aslında Donoghue gibi eleştirmenler bir yandan sanatın gizemli olduğu noktasında hem fikir olurlarken öte yandan da Bourdieu ve Becker gibi eleştirmenlerin daha zıt görüşleriyle karşı karşıya kalırlar. Onlar açısından ise, ‘‘estetik fikir ve değerlerin toplumsal olarak nasıl inşa edildiği" sanatın ne olduğu ya da ne olmadığı konusunda fikir oluşturur (Zolberg, 2018: 18).

Sosyologlar genellikler sanat eserlerini toplumsal yapıyı yansıttığı ve toplumsal ilişkileri anlamak için birer araç olarak kullanabileceği şekline odaklanmışlardır.

‘‘Sosyal bilimciler, sanatın genel anlamda ve zaman ve mekan, daha belirgin olarak da kurumsal yapılar, istihdam normları, mesleki eğitim, ödül ve hamilik veya diğer destekler bakımından bir bağlama yerleştirilmesi gerektiği öncülünden yola çıkar bununla birlikte sosyologlar sanatçının ve sanat eserinin siyasi kurumlarla, ideolojilerle ve diğer estetik dışı faktörlerle olan ilişkisine yer verir” (Peter, 1976; akt, Zolberg, 2018: 23).

Sosyolojik açıdan bir sanat eseri ise, toplumsal kurumların etkisiyle oluşan, tarihsel bağlam içerisinde değerlendirilip, bütünleştirilen ve birçok aktörün konumlandığı sürecin anını yansıtmaktadır. Bundan dolayıdır ki, sanat toplumdan ve toplumsal süreçlerden bağımsız olarak ortaya çıkan bir olgu olarak değerlendirilme kapsamına alınamaz.

Sanat ve sanat eseri neyi ifade ederse etsin eninden sonunda bir metasal özellik taşımaktadır. Bu sadece sanat eserine içkin estetik niteliklerle değil, dışsal koşulların etkisiyle belirlendiği kabul edilir (Zolberg, 2018: 24). Sanat, ister meta üretimine dair çok kapsamlı bir sistem tahayyülü açıklasın isterse gizemli bir yansıtma biçimini, isterse de estetik kaygıyla oluşturulmuş bir ürünü ifade etsin yine de sanatın bazı parametrelerden bağımsız olarak oluşturulamayacağı düşünülmektedir.

Estetik konular üzerine çalışan sosyologlar ile estetikçiler arasında da sanatın ne olduğuna dair bir çatışma ve farklılık söz konusudur. Sosyologlar, estetiği toplumsal faktörlere sıkı sıkıya bağlı olarak değerlendirme eğilimindeyken, estetikçiler estetiği daha genel evrensel bir perspektiften ele almayı tercih etmektedir (Zolberg, 2018: 29).

Değerlendirmeye alınan bir başka kaynakçaya göre ise sanat, sanatçının kendini gerçekleştirebildiği bir alanı ifade etmektedir. ‘‘Bunu ise sanatsal üretimiyle kendine ya da kendi dışına dair kendi duygu ve düşüncelerini ifade ederek yapar” (Öner ve Fildiş, 2022: 459). Sanatçının içinde yaşadığı inişli çıkışlı hayatı, toplumda yaşanan gelişmeler, dünyada ses getiren olay ve olgular, sanatçının baktığı perspektifle somutlaştırılarak bir sanat nesnesine dönüşür” (Öner ve Fildiş, 2020: 459). Sanatçının dinamik olan toplumsal olay ve olguları nasıl ele aldığı ise kendisini ifade etme biçimiyle alakalıdır. Öner ve Fildişi’nin (2022: 455-481) ele aldıkları çalışmalarında bu ifade etme biçimi sanatçının ortaya koyduğu benliğinin yansımasıyla eşdeğerdir. Yine ele alınan bu çalışmada, sanatçıların Rönesans’a kadar kendilerini gün yüzüne çıkarmalarına mümkün bir ortamın olmadığı, kendi benliklerini tam anlamıyla yansıtamadıkları fakat Rönesans’tan sonra

ortaya çıkan hümanizmin de etkisiyle kendi varlıklarını ortaya çıkartabilecekleri bir atmosfer oluştuğu ortaya konulmaktadır (Öner ve Fildiş, 2022: 460-461).

> Bir sanatçı her zaman toplumda yarattığı eserleriyle toplumsal beklentilerin şekillendirdiği rolünü en iyi şekilde sergilemek ister. Buna ilişkin Erving Goffman sanatı genellikle dramaturjik bir yaklaşım olarak ele alır. Goffman'a göre insanlar günlük yaşamlarında birer sahne üzerinde rollerini oynarlar. Bu sahnede insanlar toplumsal rollerini, davranışlarını ve söylemlerini dikkatlice seçerler ve seyirciye yönelik bir performans sergilerler. Goffman bu performansın arkasındaki gerçek kişiliğin, insanların toplumsal beklenti ve normlarına uygun olarak şekillendirilmiş bir arka sahne olduğunu öne sürer. Burada sanat da toplumsal bir sahne ve sanatçılar burada izleyiciye performans sergilerler. Sanat eserleri sanatçıların toplumsal rollerini ve algılarını yansıtırken izleyicilerde belirli beklentilere ve algılara göre yorumlama yapar. Ressam duygu ve düşüncelerini ortaya koyduğu sanatsal üretimiyle daha önce de belirttiği gibi benlik sunumunu da gerçekleştirmiş olur (Öner ve Fildiş,2022: 641-462).

''*Sanatın anlamlarına yönelik ardı arkasına kesilmeyen saldırılar, en azından şimdilik hemen hemen her şeyin bir sanat eseri olduğu iddiasıyla öne sürülebilmesine imkân sağlamıştır*" (Bourdieu ve Delsaut, 1975; akt, Zolberg, 2018: 40).

2.2 Resim Sanatının Dönemsel Gelişimi

Sanat insanlık tarihi boyunca sürekli gelişen bir fenomen olmuştur. Sanat eserleri zaman içinde hem yaratıcılar hem de alıcılar (görenler, duyanlar etkilenenler vs) tarafından pek çok farklı şekilde yorumlanmıştır. Sanatın hem sanatçılar hem de alıcılar tarafından yorumlanmasının sürekli değiştiği varsayımından yola çıkılarak, sanatın tarih boyunca dönemsel gelişiminin kısa bir tarihçesine değinilmesi gerekmiştir.

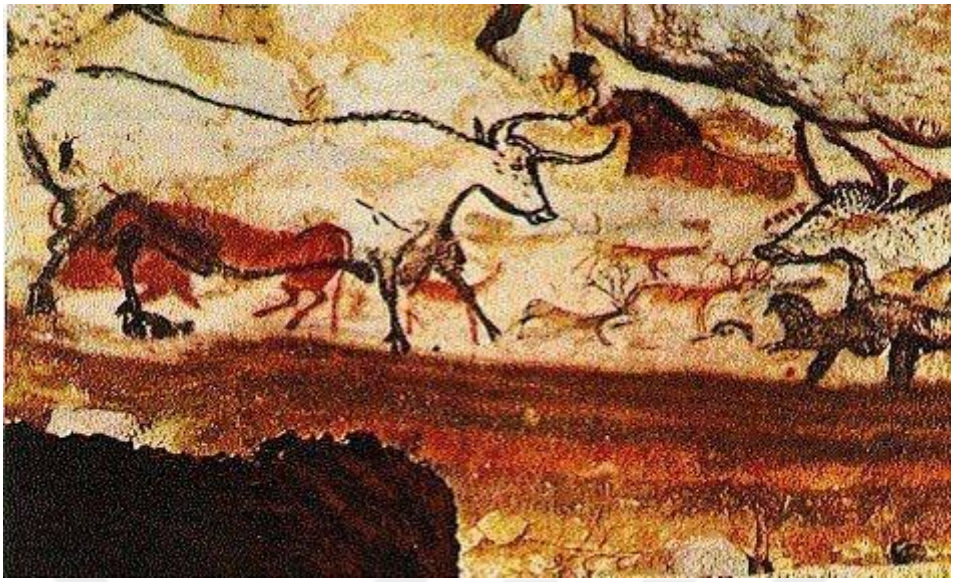
Antik çağlardan günümüze kadar insanlar sanatı pek çok farklı amaçla uygulamış ve deneyimlemişlerdir. Antik çağlarda sanat sıklıkla mitolojik, dini veya anıtsal amaçlarla kullanılmıştır. Hıristiyanlığın Avrupa'da baskın kültürel ve dini güç olduğu Orta çağda sanat genellikle dini temalar etrafında şekillenmiştir. Rönesans, sanatın döngüsel

gelişiminde önemli bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Bu dönemde hümanizmin ve bilimsel buluşların etkisiyle sanat giderek insan merkezli hale gelmiştir. Rönesans sonrası dönemde modernleşme ve sanayileşmeyle birlikte sanat da gelişmiştir. Bu süreçler sanatın dönemsel gelişimini ve sosyal etkileşimlerle nasıl değiştiğini anlamak açısından önem arz etmektedir. Sanattaki dönemsel değişimler toplumun kültürel, sosyal ve politik yapısındaki değişimlerle yakından etkileşim halindedir. Bu bağlamda sanatın dönemsel değişimlerini ve toplumsal önemini anlamak için sanatın tarihsel seyrini dikkate almak önemlidir. Bu bölümde resim sanatın tarihsel gelişimi toplumsal etkileşim ve değişim bağlamında ele alınmıştır.

2.2.1 Antik dönemde resim sanatı

Geçmişi antik çağa kadar uzandığı bilinen mağara duvarlarına oluşturulmaya çalışılmış ‘‘anlamlı” motiflendirme biçimlerinin, insanlığın geçirdiği evrim süreciyle birlikte resim sanatının da değişime uğradığı akademik literatür aracılığıyla tespit edilmiştir. İlk insanlar, mağaraların karanlık duvarlarına hayvan avlarını, ritüellerini ve günlük yaşamlarını yansıtan resimler çizerek toplumsal pratiklerini daha kalıcı hale getirmişlerdir. Süle’nin (2020: 4) çalışmasında aktardığı bir bilgiye göre resim sanatının başlangıcı Buzul Çağ’a kadar uzamaktadır. Ancak, sanatın bu dönemde var olduğuna inanmak ve bu eserlere ulaşmak akademik ve sanat camiasında kolay olmamaktadır.

Buna karşın yapılan bazı arkeolojik çalışmalar insanların bu dönemde dahi mağara duvarlarına sanat değeri taşıyan çizimler yaptıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Gombrich’ten (2007) aktarma yapan Süle, (2020: 4) mağara eserlerine dair ilk kalıntıların 19. Yüzyılda Güney Fransa’da ve İspanya’da görüldüğünü bildirmektedir. İlk çağlarla birlikte Paleolitik Dönem'de de insanlar mağaralara hayvan resimlerini, günlük yaşam biçimlerini ve acı tatlı anlarını yansıtmışlardır. İnsanlar sanatı hem bir içsel doyuma ulaşmak hem de tehlikeleri anımsatmak ve bunu geleceğe aktarmak yani hayatta kalabilmek amacıyla oluşturmuşlardır. Mağara duvarlarına yapılan bu ilkel resimlere bizlere o dönemin toplumsal ve kültürel yapısı hakkında da ciddi kanıtlar sunmaktadır.

Şekil 1. Boğalar Salonu, Fransa, Dordogne'daki Lascaux Mağarası

Yapılan araştırmalar sonucunda bu mağara resimlerinde genellikle kadın ve hayvan figürleri kullanılmış, büyü ve dinsel amaçlı bir sanat yaratılmaya çalışılmıştır (Süle, 2020: 7). Yapılan bu ilkel eserler herhangi bir estetik kaygı oluşturmadan gelişigüzel şekilde yapılmıştır. Örnek olarak, Altamira ve Lascausx mağaralarındaki duvar resimleri de Paleotik çağdan kalan önemli kalıntılar olarak ele alınmaktadır.

Neolitik Dönem, insanlık tarihinde tarımın ve yerleşik hayatın başladığı dönemi temsil etmektedir. Bu dönemde resim sanatı yine mağara duvarlarına yapılan çizimlerle kendisini ortaya koymaktadır. Bu dönemde insanlar duvarlara resimler çizmiş, günlük ritüellerini ve hayvan figürlerini çizmeye çalışmışlardır. Duvarlarda renkli boyalar kullanılmış çeşitli süslemeler yapılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde duvarlara çizilen hayvanlar genel olarak, at, geyik, boğa olarak sıralanabilmektedir. Örneğin, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Çakallar Mağarası Neolitik Dönemden kalan önemli bir eserdir. Bu mağarada da yine hayvan figürleri bulunmakla birlikte toplumda gerçekleşen avcılık sahneleri mağara duvarına yansıtılmıştır. Ortaya çıkan bu eser, bu dönemin toplumsal yaşamı, kültürü, beslenme ve yaşamı idame ettirme süreçleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Antik Uygarlıklar döneminde resim sanatı ele alındığında Mısır başta olmak üzere Mezopotamya, Antik Yunan ve Roma uygarlıkları karşımıza çıkmaktadır. Hüseynova (2019, s. 124) ele aldığı önemli çalışmasında Eski Krallık dönemi Mısır'da resim sanatını

ele almış ve Mısırlıların yaşamın her alanını resmetmeye çalıştıkları bilgisini sunmuştur. ‘‘Tarih öncesi çağlara ait kaya resimleri, çanak-çömlek ürünleri üzerindeki çizimler, Mısır kültüründe geniş ölçüde etkili müzik ve dans geleneği olduğu bilgisini tanımlamakla birlikte, o dönemde resim sanatının çok geliştiği düşüncesini destekleyen ana unsurlardandır” (Hüseynova, 2019, s. 124).

Mısırlılar bu dönemde, eğlencelerini, korkularını, sevinçlerini, müziğe olan düşkünlüklerini, yaşam biçimlerini ve kültürel değerlerini resme dökmeye çalışmışlardır. Bu resimler Mısırlıların yaşam biçimleri hakkında önemli bilgiler verir. Örneğin; kadın figürlerinin baş motif ve tanrıça olarak yansıtılması bu dönemde anaerkil bir toplum yapısı var olduğu düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Orta Krallık dönemiyle birlikte Mısır’da sanat ilerlemiş farklı bir boyut kazanmıştır. Heykeller, tapınaklar ve mezarlar gibi mimari yapıtlara daha fazla resimler yapılmaya çalışılmış dönemsel süreçte yaşanan ekonomik, sosyal, bilimsel değişimler bu eserler üzerine yansıtılmaya çalışılmıştır (Hüseynova, 2019, s. 131).

Antik Yunan dönemine ait eserlerin günümüze ulaşması oldukça güç olmuş ve bu eserlerin sayıları çok azdır. Eserler genellikle parçalanmış veya tamamen kaybolmuştur. Ancak yine de yapılan araştırmalar bu dönemde toplumun sanatla ilgilendiğini yapılan vazolarla ve fresklerle ortaya çıkartmaktadır. Toplum, yarattığı sanat eserlerinde mitolojik öğelere ve inandıkları tanrı ve tanrıçalara, mistik ögelere yer vermiştir.

Şekil 2. Orpheus ve Eurydice, Peter Paul Rubens, 1636-1637, C: Leemage/Getty

Antik Roma döneminde resim sanatı, öncelikle freskler, mozaikler ve portrelerle ifade edilmiştir. Roma imparatorluğuna ait en önemli eserler arasında portreler bulunmaktadır. Portreler, imparatorlar, soylular ve zengin aileler için önem taşımaktadır. Antik Dönem'den itibaren sırasıyla Orta çağ, Rönesans, Modern ve Günümüz dönemi resim sanatı ve anlayışı gelmektedir. Yukarıda sırasıyla verilen tarihsel dönemlere daha detaylı yer vermek yakın tarihteki resim sanatını anlamlandırmak ve değerlendirmek açısından yararlı görülmektedir.

İlk uygarlıklarda sanatın amaç ve işlevi bütüncül anlayışa göre belirlenmiştir. Örneğin eski Mısır ve Gotik dönemde resim ve heykeller, medeniyetin kutsal veya dini değerlerini vurgulamak ve o değerleri yaşatmak amacıyla yapılmıştır. Bu dönemde sanat, modern anlayışın aksine bir yaratım alanı değil, uygulama alanı olarak görülüyordu. Bu nedenle sanat henüz zanaatlardan ayrı bir disiplin olarak kabul edilmemiştir. Bir sanat eseri yaratırken odak noktası yaratıcılık değil beceridir. Sanatçılar kendi kişisel bakış açılarından ziyade toplumun değerlerini eserlerine yansıtmışlardır. Bu dönemde gerçekçi kabul edilen eserlerin sanatı, üretimi ve içeriği, yaşadıkları topluma uygun olarak tasarlanmıştır (Sarı, 2018, s. 131-154).

Antik dönemde resim sanatıyla ilgili ressamların eserleri günümüze ne yazık ki ulaşamamıştır. Fakat maddesel olarak sanatı bu dönemde yapabilmek lakitler, mezar

taşları, levhalar ve mozaikler üzerinde görüp yorum yapabilmek mümkün olmuştur. Özellikle mezar levhaları bu dönemin toplumsal yapısıyla sanata anlayışıyla ilgili bizlere daha fazla bilgi sunmaktadır (Yılmaz, 2021, s. 238). Mezarlar üzerinde ölen kişiler hakkında genel bilgiler resmedilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde duvar resimleri bizlere bilgi sunsa da bu bilgiler oldukça kısıtlıdır. Helenistik dönemde ise Romalıların bir önceki dönemden kalan (antik) resim sanatlarını yeniden duvarlara geçirmeye çalıştıkları ve toplumsal olgu ve olaylarını duvarlara resmetmeye çalıştıkları bilinmektedir (Yılmaz, 2021, s. 238).

"*Plinus, Mısırlıların resmin kendileri tarafından icat edildiğini ve 6000 yıl sonra onlardan da Helenlere geçtiğini; Helenlerin bazılarının bu sanatın Sikyonlular bazılarının da Korinthoslular tarafından yaratıldığını iddia ettikleri bilinmektedir*" (Yılmaz, 2021, s. 239). Antik dönemde genellikle resimlerde Monokrom kullanılmıştır. Figürler belirli tonlarda yansıtılmaya çalışılmıştır. Örneğin, yapılan çalışmalar dikkate alındığında yaratılan kadın figürleri daha açık tonlarla resmedilirken, erkek figürler daha koyu tonlarla ifade edilmeye çalışılmıştır. Burada erkeğin daha net olarak ortaya konulmaya çalışıldığı yapılan akademik çalışmalar neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu resmedilme süreci bizlere onların toplumsal yaşamları, sosyal yapıları, değer ve kültürel olguları hakkında önemli bir ipuçları sunmaktadır. Bunlara ek olarak, yine antik dönemde resim genel itibariyle dini veya mitolojik temalara dayanmaktadır. Yapılan ikon resimleri toplumun ortak inançlarını güçlendirmek amacıyla da kullanılmıştır.

Bunların yanı sıra yine Antik Mısır'da resim genellikle duvar resimleri sarkofajlar ve tapınaklar gibi dini yapılar üzerinde sergilendiği bilinmektedir. Firavun ve tanrıların yaşamları, inançları, manevi değerleri ve günlük yaşam ritüelleri bu yapıtlar üzerine işlenmekteydi.

2.2.2 Orta Çağ döneminde resim sanatı

Orta Çağ dönem ya da Ön Rönesans da olarak adlandırılan bu dönem sanatın, tarihi temsilinin de aynı zamanda dönemidir. Sanat, tarihsel süreçte gerçeklik algılarının değişim göstermesiyle birlikte değişime uğramış bir olgudur. Orta Çağ'ın ilk zamanlarında resim daha çok dini motif olarak kullanılmış içeriği ve yorumu dini değerlere işaret etmiştir. Sembolik bir yaklaşımın söz konusu olduğu bu dönemde

kilisenin de etkisini resimlerde görmek mümkün olmuştur. Devam eden Rönesans'la birlikte hümanizmin etkisi sanata ve resimlere yansımış, insana yönelen idealizasyonu içeren bir bakış açısı hâkim olmuştur (Gökova, 2018, s. 98).

Şekil 3. Siena Katedrali'nin Maestà'sı, (Ducciodi Buoninsegna, Gotik, 1308-1311)

Duccio'nun bu eseri, dönemin sanat anlayışını ve katedral sanatının önemini yansıtan bir başyapıt olarak değerlendirilmektedir. Bu eser, Ortaçağ sanatının dini ve estetik anlayışını yansıtması açısından büyük önem taşımaktadır (Aydın, 2022).

Orta çağ sanatında dini sembollerin kullanımı oldukça önemli görülmekte ve sanat eserine derin anlamlar aktararak izleyiciye dini bir mesaj aktarmayı amaçlamaktaydı. Orta çağ sanatında sembolizm, dini duyguları tasvir etmek, manevi bir deneyim sunmak ve izleyiciye dini öğretileri açıklamak amacını barındırmıştır. Sembollerin kullanımı özellikle "Maestà" gibi dini eserlerde yaygın olarak görülmüştür ve her sembolün kendine özgü bir anlamı bulunmaktadır. Örneğin bu eserde İsa'yı kucağında tutan Meryem Ana, onun Tanrı'nın Annesi ve İsa'nın koruyucusu olarak önemini vurgulamaktadır. Meryem Ana, kralların ve meleklerin koruması altında bir tahtta otururken tasvir edilirken, altın renkli arka plan, kutsallığın ve ışığın sembolü olarak kullanılmıştır. Ayrıca eserlerdeki azizler ve melekler dini inançları temsil etmekte ve izleyiciye kutsal bir hava katmaktadır (Aydın, 2022).

''Rönesans'a doğru giden yoldaki resimsel hedef, perspektif aracılığıyla doğanın tasviri ve figürlerin ayaklarının yere sağlam bir biçimde bastığı görsel çözümlere ulaşmaktadır''(Gökova, 2018: 98). Bu yeni sürecin oturması ve sanatta kalıcılık göstermesi hem sanatsal süreç hem de sanatçı açısından uzun ve zorlu olmuştur. Bizans, antik çağın resim anlayışını uzun yıllar boyunca devam ettirmiş, bundan dolayı da gotik

bir bakış açısından kurtulmak epey zaman almıştır. Bu akmakta olan süreçte Giotto'nun resme kattığı anlam oldukça önemlidir. "*Giotto tüm Orta Çağ boyunca tanrıyla uğraşan bir medeniyet döneminde dönemine son verip, insani uğraşların söz konusu olduğu bir uygarlık dönemine de yol açmıştır*" (Gökova, 2018, s. 99). Giotto'nun ardından Mosaccio resmi daha da ayakları yere basar hale getirmiştir.

Şekil 4. Magusların Tapınmaları, (Giotto, Scrovegni Şapel, yak. 1305)

Orta Çağ'da sanatın feodalite ve kilisenin hakimiyetinde olduğu bir dönemde sanatçının eserinde söz sahibi konumda değildir. Sanatçı bu dönemde, eserini bile imzalayamadığı ve yalnızca sipariş usulü talimatlara göre çalışmak zorunda kaldığı bir durumla içerisindedir. Artık somut gerçekliği temsil etmekten uzaklaştıkça, siyasi ve dini değerler giderek gerçekliğin kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla Orta çağda kilisenin ve iktidarın gerçekliğin merkezinde yer alması sebebiyle sanat, temsili gerçeklikten uzaklaşarak dini ve politik gerçekliği yansıtmaya başlamıştır. Eserlerinde söz sahibi bile olamayan sanatçılar, dünya gerçeklerinden uzaklaşmaya, eserlerinde dini ve siyasi gerçeklere odaklamaya başlamışlardır. Bu inanç ve uygulama Rönesans ve Reform hareketleri boyunca devam etmiş ve pek çok üslubun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Güneş, 2023, s. 27-28).

Kilisenin baskısı, feodalitenin ortaya çıkışı, tüccar ve üreticilerin feodal yönetimle çatışması, yavaş yavaş ulus devlet anlayışının oluşmaya başlaması da resim sanatındaki

toplumsal algıları etkilemiştir. Rönesans dönemi öncesi resim sanatı daha cansız iken, Rönesans dönemiyle bu sanat canlanmaya başlamıştır. Bir önceki dönemde sanatın cansız olması tamamen Hristiyan papazlar ve barbar istilalarıdır. Ön Rönesans Dönemi'nde sanatta perspektif ve gelişim yaratabilmek adına birden fazla teknik denenmiş ancak Rönesans döneminde sanatçılar doğayı somut olarak üç boyutlu açıdan ifade edebilmeyi başarmışlardır. Yüksek Rönesans Dönemi'yle birlikte bir adım daha ileri gidilmiş ve doğanın daha gerçekçi ve akla uygun halde resmedilmesi mümkün olmuştur (Gökova, 2018, s. 99).

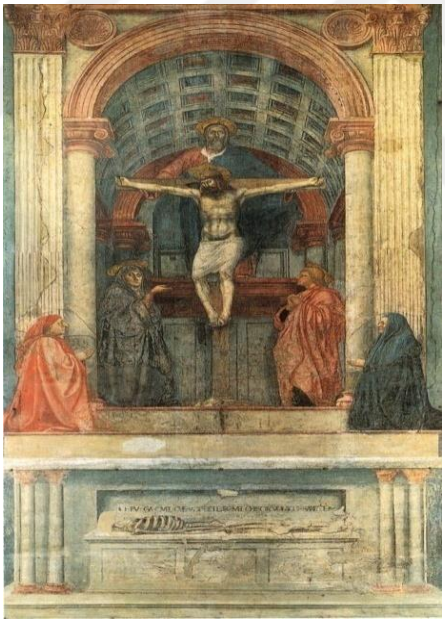
Özetlemek gerekirse; Orta çağda resim sanatı, genellikle dini temalar üzerine odaklanılmış ve kilisenin etkisi altında önemli bir rol oynamıştır. Bu dönemde resim teokratik bir toplum yapısı içinde din adamları tarafından desteklenen ve kontrol edilebilen bir ifade biçimi olarak şekillenmiştir. Orta Çağ resim sanatı genellikle dini figürler, azizler, İncil'deki hikayeler ve kilise öğretileri etrafında dönüyordu. Resimler aslında daha önce de değinildiği üzere dini doktrinlere bağlamak ve bu konuda eğitmek amacıyla kullanılmıştır. Bu dönemdeki ressamlar da genellikle dini otoritelerin belirlemiş ve izin vermiş oldukları toplumsal konuları işleyerek normların ve dini değerlerin pekiştirilmesine katkı sağlamışlardır. Resim bu dönemde yalnızca kilise ve din adamları tarafından değil, zengin kesimde bulunan elit tabaka tarafından da oldukça ilgi görüyordu. Aynı zamanda bu döneme ait resimler genel bağlamda kilisenin iç ve dış mimari yapılarında görülmekteydi. Freskler ve vitroylar, kilisenin iç mekânını renklendiren ve dini hikayeleri canlandıran önemli unsurlar haline gelmiştir. Bu durum toplumu, kiliseye ve dine yönlendirerek ve dini değerlerini sağlamlaştırmak açısından da oldukça anlam taşımaktadır.

''*Bourdieu, yüksek sanat ve din arasında sayısız benzerlikler görmektedir. Çünkü ikisi de saf ve vahşi zevkin doğuştan taksimine, sanat eserlerinin kutsal (fetiş) nesneler olduğuna ve kiliselerin de müzeler gibi sergi alanları olduğuna ya da olması gerektiğine inanmaktadır*" (Danko, 2017, s. 61). Bourdieu kültürel alanda insanların birbirleriyle rekabet ettiğini ve bu rekabetin sosyal statüyü belirttiğini öne sürer. Sanat ve din bu rekabetin bir parçası olarak toplumsal sınıflar arasındaki farklılıkları ve güç ilişkilerini yansıtır. Örneğin yüksek kültürel sermayeye sahip olanlar belirli sanat eserlerini ve sanatın yüksek kültürel değerini daha fazla takdir edebilirler. Bu da onların toplumsal

statülerini ve ayrıcalıklarını pekiştirir. Ona göre belirli bir dinin uygulamaları veya belirli bir sanat eserinin değeri toplumda belirli bir güç ve otoriteyi temsil edebilir ve bu da o dinin veya sanat eserinin kabul edilmesini sağlar (Danko, 2017, s. 61-62).

2.2.3 Rönesans döneminde resim sanatı

Orta çağ resim geleneği ve resim sanatında kullanılan figürler aynı zamanda Rönesans dönemi resim sanatına da aktarılmıştır (Ülger, 2019, s. 15). Ancak, nesnelerin zaman, mekan ve algı gerçekliklerinin tam olarak yansımaya başladığı dönem Rönesans dönemidir. Buna rağmen; Simone Martini ve Lippo Memmi'nin (1333) "Meryem ile Müjde" adlı eserinde XIV.yy idolleri ve Giotto'nun buluşları devam ettirmiş ve böylece Ortaçağ resim sanatının da sonuna gelinmiştir. Bu dönemin resim anlayışı yerini Rönesans resim anlayışına bırakmıştır. Bu dönemin devrim niteliği kazanan en önemli resim eserlerinden birisi ise Masaccio'nun ''Kutsal Üçlü" isimli sanat eseridir.

Şekil 5. Kutsal Üçlü (Tribute Money), Masaccio, (1425-1427), Santa Maria Novella Kilisesi

Bu dönem resim sanatında mekanlar, figürler belirgin ve ayrıntılı bir şekilde yansıtılmaya başlanmıştır. Yine bunun yanı sıra resimlerde doğa gözlemlerinde bilimi görmek mümkün olmaya başlamıştır. Rönesans'ın süre giden resim sanatı anlayışında birden fazla bakış açısı ve teknik kullanılmıştır.

Sanat ve edebiyattaki büyük gelişim ve dönüşümlerin olduğu dönem 15. ve 16. yüzyılları kapsayan Rönesans dönemidir. Sanatçılar bu dönemde özlem duydukları bağımsız sanat eserlerini yeniden gün yüzüne çıkarmaya başlamışlardır. Resim sanatçıları özellikle Rönesans'tan sonra duygu ve düşüncelerini tuvalleriyle çizdikleri resimlerinde yansıtmaya çalışmışlardır. Dinin etkisi, kilisenin baskısı azaldıkça resim sanatı da kendisini geliştirmeye başlamıştır (Altuner, 2020, s. 56).

Bu dönemin önemli isimleri Giotto, Leonarda Vinci, Raphoel ve daha birçoğudur. Sanat sözcüğü genel anlamı itibariyle görsel sanatlar olarak ifade edilmektedir. Duvar resmi, iç ve dış mekânların oluşu tavanların üzerine yapılan resimlerdir. Tarihi mağara resimlerine kadar görmek mümkündür. Bu alanda yetkinleşme yine Rönesans dönemiyle mümkün olmuştur (Altuner, 2020, s. 56-58).

En ilkel toplumlarda sanat aslında bir büyünün temsili olarak görülmekteydi. İnsanlar mağaralar üzerine resimler çizer bunlar aracılığıyla isteklerini ve arzularını belirtirlerdi. 1950'lerden sonra ilk defa Vatan gazetesinde ‘‘Sanat Yaprağı" bir sanat eki oluşturulmuştur. Bu süreçten itibaren artık sanat sadece bir ürün olmaktan çıkmıştır.

17.yy'da özellikle bilinen geleneksel tekniklerin dışına çıkılmaya başlanmıştır. Barok döneminin oluştuğu bu süreçte ihtişam, duysal zenginlik, canlılık hareket ve gerginlik resimlere de yansımıştır (Ülger, 2018, s. 20). Daha da ilerleyen dönemlerde resimlerde "Kutsal Aile" anlayışı olarak Meryem, İsa ve Melekler genellikle resmedilmiş ardından ise resime doğada gördüklerimiz de dahil olmuştur. Bunlarla birlikte 1800'lü yıllarda ressamlar toplumda gördüklerini resimlere yansıtmaya çalışmışlardır. Bu durum o dönemki toplumsal yapıyı anlayabilmemizi de olanaklı kılmıştır. Örneğin; Jean François Millet'in 1850'li yıllarda ortaya koymuş olduğu önemli ve devrim niteliğinde sayılan ‘‘Başak Toplayan Kadınlar" eseri bulunmaktadır (Ülger, 2018, s. 23).

Şekil 6. Başak Toplayan Kadınlar (The Gleaners), (Jean-François Millet, 1867, Orsay Müzesi)

Orta Çağ sanatı Tanrı merkezli bir yaklaşımı temel alırken, Rönesans birey merkezli bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu değişim sanatta insani değerleri ön plana çıkarmıştır. Orta çağ sanatçıları geleneksel tekniklerin artık yeterli olmadığını fark ederek yeni arayışlara yönelmişlerdir. Özellikle Leonardo da Vinci, Michelangelo ve Brunelleschi gibi sanatçılar sanatın yanı sıra bilime de ilgi gösterdikleri bilinmektedir (Uğurlu, 2008, s. 247-260).

Rönesans'ın birey merkezli anlayışı Orta Çağ'daki Tanrı merkezli paradigmayla çelişki göstermiştir. Yeni bakış açılarına olan ihtiyaç, insan bakış açısının perspektifin temeli olarak kabul edilmesine yol açarak doğa görüntülerinin daha gerçekçi temsil edilmesine olanak sağlamıştır. Rönesans bilimsel bir bakış açısını ve laik bir yapısal tarzı benimsemiştir. Örneğin bu dönemde gotik yerine yatay format tercih edilmiştir. Brunelleschi gibi mimarlar tek bakış açısına dayalı bir perspektif bilimi geliştirdiler. Bu, sanatta sanatçılara yeni teknolojik ve estetik ufuklar açan yeni bir dönemin başlangıcı olarak görülmektedir. Rönesans'ın getirdiği değişiklikler, sanatın yalnızca dini amaçlarla değil, aynı zamanda insanlığın bir ifadesi ve dünyayı daha derinden anlama olarak görülmesini mümkün kılmıştır (Turani, 1992, s. 346).

Sonuç itibariyle, bu dönem değerlendirildiğinde resim sanatında daha insan merkezli bir bakış açısının var olduğu bilgisine erişilmektedir. Sanatçılar çok farklı ışıklandırma ve gölgelendirme teknikleri kullanarak insan bedenini ve duygularını daha doğru ve belirgin bir şekilde ifade etmeye odaklanmışlardır. Bunun yanı sıra Rönesans döneminde, ressamlar kendi duygularını, düşüncelerini ve yaratıcılıklarını daha rahat bir biçimde

ifade etmeye başlamış bu da toplumun sanatsal anlamda özgürleşmeye başlamasının bir belirtisi olmuştur. Sanat artık Orta Çağ'daki din adamlarına ve kiliseye bağlı kalmamış, bireylerin iç dünyaları ve toplumsal olgu ve olaylar resim sanatında yer almaya başlamıştır. Elbette bu dönemde dini değerlerden tam anlamıyla kopmak mümkün olmamış bunun yanı sıra dünyevi olgulara da yer verilmeye çalışılmıştır.

Yine Orta Çağ'da değinilen resim sanatı genel itibariyle kiliseye din adına yapılmıştır. Mimari desenler de bu sanattan kalıntılar bulunmaktaydı. Rönesans dönemi itibariyle bu durum değişime uğramış resim sanatı sokaklara ve yaşam alanı olan evlere de yansımıştır. Aslında bir anlamda sanat, şehir yaşamını ve ticaretin getirdiği değişimleri de yansıtmaya çalışmıştır. Resim bu dönemde önemli bir entelektüel uğraş olarak da önem kazanmıştır. Yani bu dönemde sanat, topluma ulaşmada önemli bir katalizör konumunda olmuştur.

2.2.4 Rönesans dönemi sonrası resim sanatı

Rönesans Dönemi sonrasında resim sanatının toplumsal etkileri büyük ölçüde çeşitlenmiş ve evrimleşmiştir. Bu dönemde sanatçılar farklı akımların etkisi altında yeni yollar keşfetmiş ve resim sanatı toplum üzerinde çeşitli etkiler yaratmıştır. Rönesans'ın hemen ardından Barok Dönemi ortaya çıkmıştır. Bu dönemin başı 17. yy'ın ortalarına denk gelmektedir. Başlangıçta resim, toplumun dini yönünü güçlendirmek amacıyla yapılmaktaydı. Zengin ve elit bir tabakaya hitap eden bir sanat anlayışını temsil etmekteydi. Ancak ilerleyen süreçte resimde sanatçılar, günlük yaşam ritüellerini, halk hikâyelerini toplumsal kesime aktarma girişiminde bulunmaya başlamışlardır. Böylece öncesinde belirli bir kesime hitap eden ve ulaşabilen resim sanatı artık halkla birlikte daha geniş bir kitleye ulaşmayı sağlamıştır (Ülger, 2019, s. 23-25).

Şekil 7. Süt Döken Kadın (The Milkmaid), (Jan Vermeer, 1658)

Ardından gelen Rokoko döneminde ise resim bizlere elit kesimin yaşam tarzı ve günlük akıştaki esprili anlarını yansıtmaya çalışmıştır. Bu dönem resim sanatında lirik temaların kullanıldığı bilgisi yapılan akademik araştırmalar sayesinde ortaya konulmuştur. Sonrasında Aydınlanma'nın yaşanmasıyla birlikte sanat anlayışında ve özellikle resimde ilginç dönüşümler görülmeye başlanmıştır. Örneğin bu dönemde insan haklarını, birey özgürlüğünü resimlere yansıtılmış olarak görmek mümkün olmuştur (Ülger, 2019:12-33).

19.yy başlarını içine alan dönem ise Romantik dönemi oluşturmaktadır. Romantik resim sanatı, duygusal ve öznel olarak kabul edilmektedir. Romantik resim sanatı anlayışı genellikle doğadan ilham alarak ve bireyin iç dünyasını yansıtarak oluşturulmuştur. Orta Çağ'da kilisenin düşüncelerini aksettirmeye yarayan resim, artık toplumu ve bireyin iç dünyasına onun özgürlüğünü ve düşüncelerini betimlemeye çalışan adeta toplumsal normlara meydan okuyan bir araç haline dönüşmüştür. Duygusal durumlar ve doğa güzellikleri romantik bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Yine bu süreçte ortaya çıkan resimler bizlere mitolojik öğelerin, fantastik hikâyelerin ve bireyin hayal dünyasının yansıtılmaya çalışıldığı bilgisini sunmaktadır. Bunun yanında, romantik resim, toplumla ve toplumsal sorunlarla yakından ilgilenmiş, toplumda var olan sosyal adaletsizlikleri, sınıf farklılıklarını ve kölelik kavramlarını somutlaştırmaya çalışmıştır. Burada ulusal ve toplumsal bir bilincin güçlendirme çabalarının olduğu durumu aşikârdır.

Romantizm, duygusallığın, fantezinin ve doğa sevgisinin resim sanatında ön planda olduğu bir dönemi temsil etmektedir. Gombrich'e göre Romantik sanat, 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da başlayan bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Gombrich, 1997, s. 640). Bu dönemde Romantik ressamlar bir önceki dönemin katı kurallarına ve kısıtlamalarına karşı bir isyan olarak duygunun ve doğa güçlerinin önemini vurgulamışlardır.

Romantik ressamlar genellikle dramatik ve duygusal manzaralar çizerler doğanın güçleri, insanın ruh halini ve içsel deneyimlerini yansıtmak için kullanılan ortak bir temadır. Manzaralar, kırsal manzaralar ve vahşi doğa tasvirleri Romantik resmin ortak unsurlarıdır. Özellikle İngiliz ressam William Turner, Romantizmin öncülerinden biri olarak kabul edilir. Turner'ıneserleri doğanın hayranlık uyandıran ve dramatik güzelliğini yakalayarak duygusal bir etki yaratmaktadır. Turner'ın eserlerinde renk kullanımı ve ışık oyunu açıkça görülmekte ve romantik duygusallığı arttırmaktadır. Romantik resmin bir diğer önemli teması da tarih ve mitolojiye olan ilgidir. Romantik ressamlar tarihi ve mitolojik konulara duygusal ve dramatik bir yaklaşım benimsemiş, eserlerinde efsanevi figürleri ve mitolojik hikayeleri duygusal derinlik ve sembolizmle ele almışlardır (Gombrich, 1997, s. 326-327).

Şekil 8. Dido ve Kartaca'nın Kuruluşu, Joseph Mallord William Turner, 1815 (Gombrich 1977, s. 491)

Edvard Munch gibi sanatçılarda evrensel anlam taşıyan sembollerin arayışı içinde psikolojiye yönelmişlerdir. Yeni ifade biçimlerine duyulan doyumsuz iştah, bu yüzyılın

son yıllarında verimli bir yaratıcı döneme yol açmıştır. Sanatçılar şekilleri, renkleri ve kompozisyonları düzenlemenin yeni yollarını keşfederek modern sanatın temellerini atmışlardır (Kolektif, 2017, s. 275-277).

Daha sonrasında romantik bir bakış açısı realistik bir bakış açısına da evirilerek toplumsal sorunlara daha sık yer verilmiştir. 19.yy'ın ikinci yarısından sonra izlenimcilik akımı resim sanatına yansımaya başlamış, bu anlayış ve bakış açısı değişen toplumsal süreçlere ve değerlere farklı bir bakış açısı getirmiştir. Kentin ve şehirlerin değişimi resim sanatına da daha fazla konu olmaya başlamıştır. Bu da resim sanatını toplumsal olayları ele alma bakımından daha duyarlı bir hale getirmiştir. Bu akımla birlikte artık resim, geleneksel olandan kopmayı hedeflemiş ve toplumsal dinamiklere odaklanarak daha demokratik bir hale getirilmiştir (Ülger, 2019, s. 24-25).

2.2.5 20. Yüzyıl döneminde resim sanatı

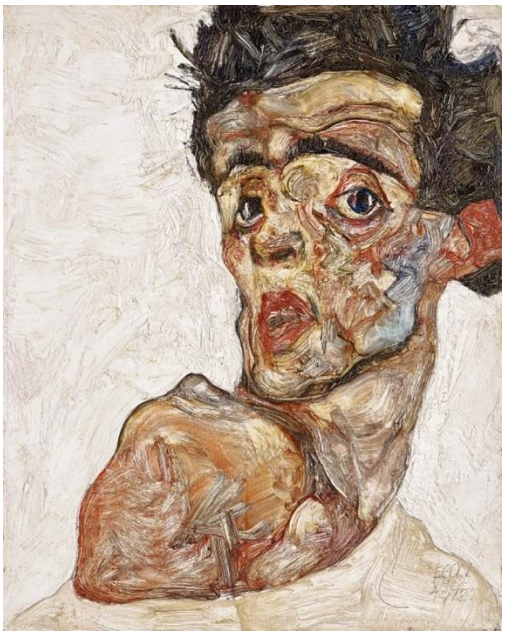
20.yy resim sanatının oluşmasında birden fazla akım etkili olmuştur. Bu akımları, Fütürizm, Kübizm, Dadaizm, Sürrealizm, Soyut Dışavurumculuk ve Pop Sanat olarak sıralamak mümkündür. Bu sanat akımları resim sanatını da yeni yollar denemeye ve toplumsal konulara farklı bakış açıları getirmeye teşvik etmiştir. 20. yy aynı zamanda modernizmin ve modern resmin varlığını oluşturduğu bir yüzyılı temsil etmektedir. Moderniteyle birlikte insan teknik ve endüstriyel gelişimlerdeki hız ile birlikte doğadan doğal yaşamdan ayrılmaya başlamıştır (Kalfa, 2022, s. 19). Bu durumun insan yaşantısına olumlu olduğu kadar olumsuz etkileri de olmuştur. Modernitenin bazı olumsuz sonuçları ise modern sanatın ona karşı duruş sergilemesini uzun zaman sonrasına bırakmıştır (Kalfa, 2022, s. 19).

20.yy sanatta ve resim sanatında yaşanan değişiklikleri anlamak için bu dönemin toplumsal ve siyasal yaşantısına kısa olsa da değinmek, süreci anlamlı kılmak açısından önemlidir. Savaşlar, toplumsal çözülmeler, bireyselleşmenin artması gibi durumlar sanatı ve sanatçıyı da oldukça etkilemiştir. 20.yy boyunca sanatı topluma iyi bir etkisinin olması isteği, bu dönem çalışmalarında kendisini göstermiştir. Toplumda yaşanan değişimler, dönüşümler, krizler II. Dünya savaşı gibi tüm dünyayı sarsan olaylar toplumda bir olumsuzluk bir umutsuzluk yaratmıştır. Buna karşın sanat ise, topluma sirayet eden bu umutsuzluğun karşısında bir direniş alanı, bir eylem alanı oluşturmuştur (Danko, 2017:

35). Eleştirel teorinin temsilcileri olan Frankfurt Okulu yazarları da sanata bu şekilde bakma eğiliminde olmuşlardır (Danko, 2017, s. 35).

II. Dünya Savaşı özellikle 20.yy'ı her açıdan olumsuz etkileyen bir süreçtir. Sanatçılar savaşların yıkıcı etkilerini ve toplumsal sarsıntıları resmederek bu olayların insanlığa bıraktığı izleri yansıtmaya ve anlamlandırmaya çalışmışlardır. Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan soyut dışavurumcu akımlar, sanatçıların toplumsal travmaya karşı duyarsız kalmadıklarının kanıtını eserlerinde ortaya koymaktadırlar.

Dışavurumculuk, bir deneye veya akla dayalı olarak icat edilmemiş tam aksine ekonomik, siyasal, endüstriyel koşullar karşısında kendiliğinden bir tepkime olarak doğmuştur (Kalfa, 2022: 21). ''*Endüstri bir tabuya makine fetiş bir nesneye dönüşmüş ve pozitif seküler, duygusuz bir ortam yaratmıştır*" (Kalfa, 2022, s. 21). Bu duygusuz ortam sanatın bu dönemdeki oluşumunu da önemli derecede etkilemiştir. Ekspresyonizmin devamı niteliğinde soyut ekspresyonizm de aynı koşullardan beslenmiş olmakla birlikte Rönesans'ı yüceltme arzusundaki Avrupa'ya hâkim olmaya başlayan pozitivist/materyalist ortam soyut dışavurumculuğun hem esin kaynağı hem de tepki gösterdiği düşmanı olmuştur (Kalfa, 2022, s. 21).

Şekil 9. Çıplak Omuzlu Otoportre, (Egon Schiele, Leopold Museum, Vienna)

Resimde nesneye karşı bir nesnesizlik söz konusu olmuştur. Yine devam eden bu yüzyıl aynı zamanda birçok toplumsal hareketin doğuşuna da sahne yaratmıştır. Sanatçılar, sivil haklar hareketi, feminist hareket, anti- savaş protestoları gibi önemli olaylar sanata ve resimlere de yansıtılmıştır. Bu süreçte sanat, toplumsal değişim ve eşitlik için bir araç olarak kullanılmıştır.

Sanat olgusu ilk dönemlerde daha çok kapalı bir tanımlama ve doktrin olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat ve zanaat olgusu birbiriyle iç içe geçmiş ve ayrışması pek mümkün olmamıştır. Aydınlanma Çağı'yla birlikte dinin sanat üzerindeki etkisinin azalması, sanatın temel temalarının ve işlevlerinin değişmesine neden olmuştur. 18. yüzyıla kadar güzel sanatlar ve zanaatlar arasında net bir ayrım yoktur ancak bu dönemde güzel sanatlar ayrı bir alan haline gelmiştir. Bu dönemde güzel sanatlar terimi de ortaya çıkmış ve farklı sanat dalları belirli kriterlere göre sınıflandırılmıştır. Sanatın amacı da değişmiş artık dinin bir ifadesi değil, insanın özgür iradesinin bir ifadesi haline gelmiştir. Sanatçılar zanaatkar sınıfından bağımsız hale gelmiş ve daha yüksek bir statüye ulaşmıştır. İlk sanatçılarda aranan nitelikler 18. yüzyılın sonlarına doğru ayrıştırılmış ve sanat, ilham, hayal gücü, özgürlük, deha gibi niteliklerle ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Bir sanat eserinin asıl amacı estetik ilginin ötesinde ahlaki adalet ve güzellikle ilişkilendirilmiştir. Sanatın demokratikleşme sürecinde, farklı zevklere ve tercihlere hitap edildikçe sanatın da izleyiciler arasında farklılaştığını gözlemlenmiştir (Sarı, 2018, s. 136-138).

Modern sanat olarak bilinen bu dönemde sanatın sonu, sanatın ölümü gibi kavramların felsefe ve sanat eleştirisi alanlarında geniş çapta tartışıldığı görülmektedir. Bu dönemde sanat eserleri kapitalist sistemin değer skalasında en üst sıralarda yer almaktadır. Bu dönemde sanat yüceltilmiş, sanat galerileri ve müzelerde ayrıcalıklı bir konuma sahip olmuş ve ticarileştirilmiştir. Aslında sanat neredeyse yüksek sanat, seçkin sanat gibi isimlerle adeta kutsallaştırılmıştır (Ünsal, 2018, s. 114).

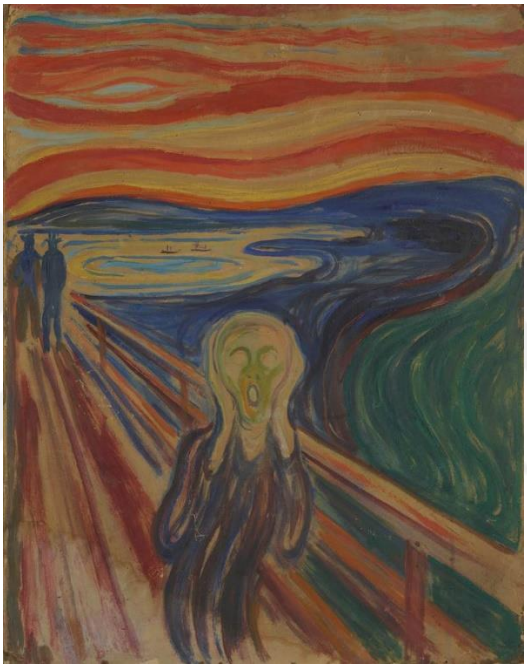
3. TEKNOLOJİ VE SANAT

3.1 Sosyolojik Bağlamda Resim Sanatı ve Teknoloji İlişkisi

"*Tarihsel süreç içinde pek çok değişken tarafından etkilenmiş olan sanat, kendini ortaya koyma ve kendine yeni yollar bulma çabasından dolayı bir toplumun kültürün insanlığın izlerini geleceğe taşıyan önemli rollerden birini üstlenmektedir*" (Kozlu, 2009, s. 3). Sanat birden fazla olgu ve olaylardan etkilenmiştir. Bu etkenler sanat ve sanatçı açısından bazen bir tepki olarak bazen ise onay, destek olarak tekrar oluşturulmuştur. Modern sanatlara geçiş sürecinde yaşanan kaoslar sanatı ve sanatçıyı da aktif olmaya mecbur kılmış ve etkilemiştir. Bu dönemde yaşanan toplumsal çözülmeler, ekonomik ve siyasal kargaşalar, soğuk savaşlar, hastalıklar, insanların bu süreçte yaşadıkları ruhsal bunalımlar ve daha fazlası sanatın şeklini biçimlendirmiş, resimlere bu olayların izlerini yansıtmaya ihtiyaç duyulmuştur. Her bir sanatçı bu toplumsal değişim ve dönüşümlerini farklı bakış açılarından, akımlardan faydalanarak sergilemeyi tercih etmişlerdir. Bir önceki basamakta adlarından bahsedilen bu akımlara burada kısaca yer vermek sanatçının bu toplumsal olayları değişim ve dönüşümler karşısında nasıl tepkiler verdiklerini anlamlandırmak açısından önem taşımaktadır. Ekspresyonistler resimlerinde daha canlı, zıt renklerin yer aldığı, hareketli, rahat, geniş fırçaların kullanıldığı sanat eserleri ortaya çıkarırken; Fovizm'de yıkıcılıktan, makineden, hızdan, kentten, sanat ve acıdan yana olan bir anlayış oluşmuş; Fütürizm de ise bütün gerçeklikten kaçan bir tavır söz konusu olmuştur (Kozlu, 2009: 3). Her bir sanatçı toplumsal yaşantıları farklı bakış açılarıyla yansıtmaya çalışmıştır.

Aynı yüzyıl içerisinde teknolojinin hızlı gelişimi resim sanatını derinlemesine etkileyerek yeni ifade biçimleri ve toplumsal anlamların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Teknolojinin gelişimi toplumsal anlamda hem olumluluk kazandırmış hem de birçok olumsuzluğu beraberinde getirmiştir. Bireyler bir yandan bu gelişmelere ayak uydurma isteğini içlerinde barındırırken bir yandan da teknolojinin olumsuzluklarından dolayı arada kalmışlardır. Sanatçıların en önemli görevi ise toplumda yaşanan bu ikilemleri fark edip buna bir sanatçı gözüyle yaklaşıp bunu eserlerine yansıtmalı ve yeni çözümler üretmek olmuştur (Kozlu, 2009, s. 6).

"*Sanat dünyasında zihnin algısal derinliğinde farklılıkların anlaşılmasında ve görsel sunumunda Picasso ve Picasso'nun temsil ettiği sanat anlayışının simgesi olan kübizm ön plana çıkmaktadır*" (Koza, 2009, s. 7). Picasso bu anlamda konunun sadece görünen yönlerini değil, görünmeyen yönlerini de hayalinde kurup eserlerine aktarmaktadır. Onun sanat eserlerinde toplumsal dinamiklerin insan ve toplum üzerinde bıraktığı çöküntüler dikkat çekici bir biçimde yer almaktadır. Yine aynı şekilde Edward Munch'un "*Çığlık*" adlı eseri de bireyin iç dünyasındaki yaşadığı acıları, ruhsal çöküntüleri ve çaresizliği yansıtmaktadır.

Şekil 10. Çığlık, (Edvard Munch, 1910, Oslo)

Sanat çoğu zaman bireysel bir aktivite olarak ele alınır ancak durum bunun çok daha ötesine ulaşmaktadır. Sanatçı yaşadığı toplumun, değişimlerinden, dönüşümlerinden ve dinamiklerinden ayrıca etkilenir ve bu da sanatçıların eserlerine yansır (Uğurlu, 2008, s. 257).

Geçen yüzyılın ikinci yarısında elektriğin yaygın kullanımı ve yeni teknolojik araç ve gereçlerin toplum yaşamına girmesi, varılan sanat dallarında yeniliklere yol açarken, bu çağa özgü yeni sanat dalları da meydana getirmiştir (Uğurlu, 2008, s. 257). Teknolojiyle birlikte öncelikli olarak fotoğraf sanatı oluşmaya başlamış, gerçeklik algısı net olarak yansıtılmak istenmiştir. Fotoğraf ve kameralarla birlikte sinema gelişmiş toplumsal

olaylar ve sanatçının düşünceleri materyal açıdan başka bir nesneye aktarılmıştır. Lumiere'in *"Bir Trenin Gara Girişi" adlı film sinema yapıtlarının ilki olarak da ayrıca kabul edilmiştir"* (Uğurlu, 2008:258). Daha sonrasında ortaya çıkan elektronik görüntü sanatı sanatçıya resmini ve sanat yapısını inşa edecek başka bir araç ortaya koymuştur. *"Bu yeni sanat, sanatçılar tarafından salt elektronik bir ekran üzerinde üretilen bir sanat eseri olarak kalmamış mimari, heykel, tiyatro gibi diğer sanat dallarıyla ortaklaşa kullanarak Pop Art, happening, body-art, enstalasyon gibi değişik tarzda sanat yapıtlarının ortaya çıkmasında kullanılmıştır*" (Uğurlu, 2008, s. 257).

Pierre Bourdieu, gelişen fotoğraf ve sanat ilişkisine dair bazı görüşler ortaya koymaktadır. Ona göre, sanat eserleri ve sanatın algılanması bireylerin kültürel sermayelerin bir göstergesidir ve toplumsal statüyü etkiler. Bourdieu'a göre sanat, estetik bir deneyim değildir. Sanat eserleri ve fotoğraflar, toplumsal normları pekiştirme veya sorgulama, sosyal değişim gibi çeşitli işlevlere sahiptir (Danko, 2017, s. 58).

Bauhaus Okulu'nun kurucularından Walter Gropius, sanatın el yapımı üretimden endüstriyel süreçlere doğru evirildiğine, sanatın da bireysel deneyimden kolektif deneyime doğru ilerlediğine inanarak sanat ve teknoloji arasındaki etkileşimi desteklemiştir (Tepecik, 2002, s. 12-13; akt, Türkmenoğlu, 2014, s. 93). 1990'ların ortasından sonra internet kullanımının artması, sanatçıların interneti sanat yaratmak için kullanmalarının önünü açmıştır (Türkmenoğlu, 2014, s. 93). İnternet ve bilgisayar gibi teknolojilerin gelişmesi, sanatçılara küresel platformda var olma alanı sağladığı gibi, yazılım aracılığıyla dijital destekli sanat eserleri üretmelerine de olanak sağlamaktadır. Bu, teknolojinin kendisinin sanat için bir araç haline gelmesi anlamına gelmektedir. Günümüzde insanlar hedeflerine ulaşmak için çeşitli araçlar geliştirmekte ve bu araçları sanatsal yaratım amacıyla kullanmaktadırlar. Bu durum bilgisayarların, elektronik cihazların ve makinelerin sanatta yaygınlaşmasına ve dijital sanatın spesifik bir sanat formu olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur (Türkmenoğlu, 2014, s. 93).

Şengül (2006: 77) dijital sanatın terminolojik gelişimini açıklamaktadır ancak bu sanat formunun başlangıçta birçok farklı isim altında var olduğunu belirtmektedir. 1970'lerde bilgisayar sanatı olarak nitelendirilen dijital sanat; daha sonralarda "Multi Medya Sanatı" sanatı olarak anılmaya başlamıştır. 20. yüzyılın sonlarına doğru dijital sanat, kapsamını

video, ses, film ve merkezi (hibrid) biçimleri kapsayacak şekilde genişleterek yeni medya sanatı olarak son şeklini almıştır. Dijital sanatın estetik dilinin en temel unsuru, farklı kategorilerin formlarını içinde bulunduran çok yönlü bir özelliğe sahip olmasıdır. Bir diğer önemli özelliği ise geleneksel sanat objelerinin teknolojik araçlar kullanılarak üretilmesine olan etkisidir. Bu bağlamda buna fotoğraf, baskı, müzik gibi örnekler verebiliriz (Atmaca, 2011, s. 296).

Sanat teknolojik değişim ve değişimlerle sürekli olarak kendini şekillendirmiştir. Bu bağlamda modern sanat, dijital teknolojiyi kullanarak yeni bir ifade biçimi geliştirmiş, üretim süreçlerini çeşitlendirmiş ve kolaylaştırmıştır. Ayrıca sanatın bu dijital dönüşümü, sanata daha geniş alanlar açarak onu kitlelere daha ulaşılabilir hale getirerek yeni estetik ifadelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüzün dijital dünyasında sanat, eskisi gibi belirli merkezlerle sınırlı kalmamakta, iletişim teknolojileri ve dijital platformlar aracılığıyla küreselleşmektedir. Sanat geleneksel süreçlerden tamamen kopmamış, aynı zamanda dijital sürece odaklanarak bu alanda yeni bir gerçeklik kazanmıştır (Akbulut, 2018, s. 119).

Bugün, sanatçı sanatla alakalı yaratım sürecinde, geleceği gayri belirli kılma potansiyeli olan teknoloji devleriyle iş birliği yapmak zorunda kalmaktadır. Aynı zamanda, istediği takdirde bir düğmeye basarak, hızla gelişen değişen hızla gelişen değişen teknolojinin olanaklarıyla izleyiciyi daha da fazla şaşırtma yeteneğine sahiptir. Teknoloji, sanatla alakalı yaratım sürecindeki sanatçıya, imge ve anlam elde etmede yardımcı olmaktadır (Coşkun, 2014, s. 79).

Teknolojik gelişmelerin etkisiyle sanat üretim sürecinde sürate dayalı toplumsal yaşamın dinamikleri ortaya çıkmış, sanatçının eseri geri planda kalmıştır. Bu yeni dönemde entelektüel ve tematik etkileşim ile günümüz dinamikleri arasında bir bağ oluşturan çağdaş ifade biçimleri ortaya çıkmıştır (Coşkun, 2014, s. 79).

Bir sanatçının veya sanat eserinin, klasik galeri ortamının sınırları dışında, dijital platformlarda milyonlarca kişinin erişimine açık olması, sanat ortamını da etkilemiş ve aynı zamanda sergide farklı eser ve fikirlerin geniş bir izleyici kitlesine ulaşmasını sağlamıştır. Ancak bir eserin özgünlüğü ve biricikliği modern zamanın en önemli unsurlarından biri olmuşken, eserlerin dijital kopyalarının orijinalleriyle değiştirilmesi bu

özgünlüğe zarar vermiş, görme biçimi alışkanlıklarımızı ve bakış açılarımızı bir kez daha değiştirmiştir (Coşkun, 2014, s. 81).

Günümüzde bir sanat eserinin estetik değeri, teknik detaylarına ya da kavramsal değerine göre değil, izleyicide bıraktığı etkiye göre değerlendirilmelidir. Çünkü mevcut zamanın tüketim odaklı hazır nesneleri, estetik kriterlerin belirleyicisi haline gelmiştir. Geleneksel sanatsal değerler değişmiş, her yeni oluşum etkili ise yeni bir estetik anlayışı ortaya çıkarmaktadır. Bir sanat eserini güzelliğine veya çirkinliğine göre değil, çağı nasıl yansıttığına göre değerlendirmek önemlidir (Gençaydın:108; akt, Atmaca, 2011, s. 295).

Günümüzde hızla gelişen ve değişen dijital teknolojinin katkılarıyla sunulan ürünler, modern sanat kategorisinde süresiz bir çeşitlilik göstermektedir. Tüketim kültürü her şeyi alınıp satılabilir hale getirirken sanatı da kendi pazarına başarılı bir şekilde entegre etmiştir (Akbulut, 2018, s. 119).

Geleneksel yaşam tarzının hakim olduğu toplumlarda ve dönemlerde tüketim tarzları ve ilişkiler belirleyici olduğu fikri sebebiyle tüketimin ticari bir eylem olduğu yönünün yanı sıra belirli bir kesime özgü bir faaliyet olarak görülürken, üretim biçimleri ve ilişkileri ise genellikle tanımlayıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Alver ve Doğan, 2013, s. 327).

Özel bir anlamlandırma biçimi olarak tüketim kalıplarını şekillendiren faktör, geneli ilgilendiren bir fiil olmaktan çok, elit bir kitleye hitap etmektedir. Özel bir kitleye/gruba ilişkin tüketim anlayışı ise gösterişçi tüketim eğilimleri çevresinde bir kimliğin ifadesi olarak şekillenmiştir (Alver ve Doğan, 2013, s. 327).

Modern zamanlarda tüketim, tatmin olma arzusuyla göze çarpan bir eylem olduğunda veya bir kimlik inşa etmeyi amaçladığında anlam kazanmaktadır. Aslında hangi amaca hizmet ettiği bilinmeden tüketim eyleminin kendisinin mutluluk getirmesi, diğer bir ifadeyle tüketimin kendisinin arzu edilen bir eylem olması, tüketimi kaçınılmaz hale getirmektedir (Alver ve Doğan, 2013, s. 328).

Tüketim artık bireysel ihtiyaçların karşılanmasıyla sınırlı değil, karmaşık bir bağlantılar ve anlamlar dünyası ile bütünleşmektedir. Bu süreç, ekonomi-değer, zaman-mekan ve

birey-toplum arasında kurulan ilişkileri ve talep biçimlerini içermektedir (Alver ve Doğan, 2013, s. 329).

Tüketim çoğu zaman sosyal statüyü belirleyen bir faktör olarak tanımlanabilir. Bu nedenle tüketim sadece ekonomik bir olgu olarak değil aynı zamanda sosyal, psikolojik ve kültürel bir olgu olarak da gelişmeye devam etmektedir (Alver ve Doğan, 2013, s. 330).

Tüketim kültürünü analiz etmek, toplumun üyeleri arasındaki iletişim ve etkileşimlerin yanı sıra tükettikleri nesneler, kullandıkları tüketim araçları, yaptıkları seçimler, benimsedikleri tüketim tarzları vb. aracılığıyla topluma dair algılarını anlamamızı mümkün kılmaktadır. Ancak tüketim kültürü farklı bir anlam taşıyan benzersiz bir işleve sahiptir. Bu terim, sosyal ilişkileri, anlamları ve kodları, değer yargılarını ve hatta sosyal olan her şeyin tüketilebildiği yapıları ifade eder. Bu bağlamda tüketim, toplumda tüketilemeyen ve tüketilmeyecek hiçbir şeyin bulunmadığının bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Alver ve Doğan, 2013, s. 330).

Tüketim düşüncesine dayalı bir toplumunda, şeylerin değişim değeri, kullanım değerinden daha önemlidir (Alver ve Doğan, 2013, s. 331-332). Bu bağlamda kültürün ticarileşmesi, her şeyin alınıp satılabilen bir metaya dönüştürülebileceği gerçeğini yansıtmaktadır (Alver ve Doğan, s. 334).

3.2 Dijital Varlıklar

Dijital teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte günümüz sanat dünyası da dijitalleşme sürecine hızla uyum sağladığı görülmektedir. Sanat eserleri artık sadece geleneksel medyada değil dijital platformlarda da yer almaktadır. Bu dijital dönüşüm, sanat eserlerinin dijital ortamda saklanmasını, paylaşılmasını, satın alınmasını ve satılmasını mümkün kılmıştır. Blokzincir teknolojisi ve NFT'ler gibi kavramlar bu noktada ön plana çıkmaktadır.

Dijital varlıkların ve Blokzincir teknolojisinin sanat dünyasında giderek artan önemi, sanat tarihinde önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Blokzinciri teknolojisi, sanat eserlerinin dijital ortamda güvenli bir şekilde saklanabileceği ve takip edilebileceği merkezi olmayan ve şeffaf bir yapı sağlamaktadır. Bu teknolojinin bir uygulaması olarak

NFT'ler dijital sanat eserlerine benzersiz bir kimlik kazandırmak ve bu eserlerin sahipliğini belirlemek için kullanılmaktadır (Sudor, 2022, s. 180-193)

Dijital varlıkların ve Blokzincir teknolojisinin tanımlanması, bu çalışmanın odak noktası olan NFT'nin sosyolojik analizinde temel bir adımı oluşturmaktadır. Günümüzde sanat dünyasında hızla yayılan bu teknolojiler, üretimden tüketime kadar sanatın pek çok yönünü değiştirmektedir. Sanat eserlerinin dijitalleştirilmesi, sanat piyasasının ve sanatın toplumsal rolünün yeniden tasarlanmasına olanak tanımaktadır (Saygın ve Fındıklı, 2021, s. 1452-1466). Blokzincir teknolojisinin sanat dünyasında artan önemi, sanatın sadece fiziksel formda değil dijital formda da var olabileceğini göstermektedir. Bu, sanatın tanımını ve algısını temelden değiştirerek sanatçıların çalışmalarını yeni ve yenilikçi yollarla ifade etmelerine olanak tanıyabilmektedir. Bu bağlamda dijital varlıkların tanımı, sanatın dijitalleşme sürecinin daha derin anlaşılmasına ve bunun sosyolojik etkilerinin incelenmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla bu kavramların açıklanması araştırmanın genel amacına hizmet etmekte ve dijital sanatın toplumsal dinamiklerini anlamak için bir temel oluşturmaktadır.

3.2.1 Blok Zincir teknolojisi

Günümüz interneti birçok alanda veri aktarımına olanak sağlamaktadır**.** Blockchain teknolojisi ise son zamanlarda bahsedilen, hem değerli varlıkları hem de verileri aktarabilen ve şifreli işlem takibine olanak tanıyan merkezi olmayan bir veri tabanıdır. Blok zinciri ismi, "blok" ve "zincir" terimlerinin birleşimi ile ve bu blokların kriptografik imzalar aracılığıyla önceki bloklarla bağlantısıyla bir zincir oluşumunu ifade etmektedir. Bitcoin ve diğer kripto para birimlerinin alt yapısını oluşturan Blok zincir teknolojisi, taraflar arasındaki işlemlerin doğrulanabilir, şeffaf ve geri döndürülemez bir şekilde kaydedildiği açık defter teknolojisidir (R Zhang, 2019, s. 3). Satoshi Nakamoto tarafından 2008 yılında yayınlanan bir akademik makalede, Bitcoin adı verilen kripto para birimini uluslararası bir dijital para olarak tanıtmaktadır. Blokzincir teknolojisi, Bitcoin'in altyapısına entegre edildiğinden, sadece teknoloji alanında değil, dijital pazarlama alanı başta olmak üzere iş dünyasında da çeşitli kullanım alanları bulmakta ilgi gördüğü belirtilmiştir (Nakamoto, 2008, akt, Yurdabak, 2022, s. 144)

Her katılımcı Blok zincir içerisinde bir “düğüm” oluşturur. Bu zincir binlerce veya milyonlarca düğümden oluşmaktadır. Bu tasarımın başarısı, blok zincirinin çoğalması ve her düğümle birlikte sürekli olarak güncellenmesidir. Blok Zinciri’ndeki her birime “token” denir ve kendi blok zincirine sahip değildir. Bunlar mevcut olan kripto para biriminin blok zincirlerine dayanmaktadır. Jetonların değeri vardır ve alınıp satılabilmektedir. Bu değer, madeni paralar, puanlar, sertifikalar ve oyun içi öğeler dahil olmak üzere birçok biçimde olabilmektedir (Doğan, Ersöz ve Şahin 2022, s. 3).

Kripto sanatının Blokzincir’e özgü bir estetiğe sahip olduğu düşünülmekte ve sanat dünyasında büyük bir hareketi temsil ettiği iddia edilmektedir. Sanatçılar, koleksiyonerler, galeriler, sanat tarihçileri ve veri bilimcileri de dahil olmak üzere çeşitli paydaşlar arasında kripto sanatına ilişkin yeni bakış açıları ortaya çıkmaktadır. Kripto sanatı aynı zamanda analog ve dijital medyanın birleşimi olarak da görülebilmektedir. Kripto sanatında kullanılan tokenlar, dijital çalışmaların şeffaflık, doğrulanabilirlik ve özgünlük açısından değerini göstermektedir (Bailey, 2018).

Çeşitli Token Türleri vardır. Bunlardan en önemlileri Defi Token, Utility Token, Equity Token, Credit Token, Combo Token, Governance Token (Yönetişim Tokeni), Menkul Kıymet Tokenler, Hizmet Tokenleri ve Eşsiz Token (NFT)’lardır. Kripto para birimleri gibi tüm tokenların değeri vardır ve borsalar bulunur. Ancak bunların en popülerleri NFT'lerdir. Bunun nedeni, NFT'lerin değişmez doğaları nedeniyle güvenilirlik kazanması, diğer token türlerinin ise sahte veya değersiz görünebilmesidir. Sanat ekonomisinde başarılı bir şekilde yer edinen NFT'ler, sanat eseri olarak değerlenip satılması nedeniyle 2021 yılından itibaren müzayedelerde ve online satışlarda ön plana çıkmıştır (Kahraman, 2022, s. 149-162).

Blok zincir, üçüncü şahıslar tarafından etkilenmeden tokenların saklanmasına ve satılmasına olanak tanımaktadır. Kripto sanatı belirli bir tanımla ya da bireysel sanatçıyla ilişkilendirilmez, daha önceki estetik ve toplumsal etkileri ışığında aşağıdaki faktörlerle değerlendirilebilir;

3.3 Araştırma Modeli

Araştırma modeli, en genel anlamda, araştırma amacına uygun ve ekonomik bir süreçle, verilerin toplanması ve çözümlenmesi için gerekli ortam düzenlenmesi ya da seçimidir. Araştırmalarda, genellikle var olanları olduğu gibi gözleyip tanımlamayı amaçlayan "tarama" (survey) modeli ile belli bir iddiayı (ilişkiyi) sınamaya dönük "deneme" (experimental) modellerinden bahsedilir. Tarama modellerinde amaçlar soru cümleleri ile, deneme modellerinde ise denenceler (hipotezler) ile ifade edilir.

Güzel sanatlar ve benzeri alanlarda yapılan tezlerde "yapım öncesi, yapım ve yapım sonrası üretim süreçleri" gibi başlıklar da, tarama ve deneme kavramları içinde değerlendirilebilir;

1. Dijital Olarak Yerli: Sanat eserlerinin dijital olarak oluşturulması, basılması, satılması ve alınabilirliği.

2. Coğrafi olarak Agnostik: Coğrafi sınırların ötesinde, internet üzerinden herkesin katılımına olanak tanınması.

3. Demokratik/İzinsiz: Demokratik ve izinsiz bir yapıya sahip olması, herkesin katılımının teşvik edilmesi.

4. Dağıtılmış: Dağıtılmış yapısıyla aracıların gücünü azaltması ve sanatçıların özerkliğini artırması.

5. Anonim: Sanatçıların anonim kalmasına izin verilmesi.

6. Memetik: Kripto Sanat'ının memetik özelliklere sahip olması ve hızlı yayılma potansiyeline sahip olması.

7. Kendine referanslı: Kripto para birimi ve blok zinciri kültürüne referanslar yapması.

8. Kripto Kullanıcıları: Kripto para birimi kullanıcıları tarafından oluşturulması.

9. Profesyonel Sanatçı: Blockchain platformlarının sanatçılardan az veya hiç komisyon almaması ve sanatçıların gelecekteki satışlardan kazanç elde etmesi.

10. Nemlilik: Kripto Sanat'ın herkese açık olması ve geleneksel sanat standartları yerine ifade ve yaratıcılık gücü ile değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Bailey, 2018).

Kripto sanatıyla ilgilenen sanatçılar bu sanatın ekonomik yönüne de büyük önem vermektedir. Kripto Sanat, sanatçılara eserlerini aracısız, doğrudan ve çok hızlı bir şekilde satma fırsatı sunmaktadır. Geleneksel sanatta eserler genellikle açık artırma yoluyla satılmaktadır. Ancak müzayede de alıcı teklif verir ve teklif kabul edilirse eser satılır. Açık artırmaların zamanlaması ve sıklığı, eserlerin satışında önemli zaman ve mali kayıplara neden olabilmektedir. Kripto sanatında, bir varlık oluşturulduktan sonra internette hemen bulunur ve satıldığında ilgili tokenlar doğrudan alıcının cüzdanına aktarılır. Ethereum ağındaki ilgili fiyat anında satıcının cüzdanına aktarılır (Bailey, 2018). Credit Suisse tarafından hazırlanan bir rapora göre, Blockchain teknolojisi şu anda popülerlik kazanmakta ve gelecekte çeşitli alanlarda daha fazla kabul görmesi ve uygulanması beklenmektedir (Suisse, 2021).

3.3.1 NFT kavramı

"*Sanat bir zevk ve sübjektif bir bakış açısıdır. Ayrıca bir hedef kitlesi ve o hedef kitlesine ulaşma kanalı ve somut bir ekonomik karşılığı vardır. Dijitalleşen bu somut karşılık değişime uğramıştır*" (Saygın ve Fındıklı, 2021, s. 1454). Teknolojinin gelişmesi ve dijital sanatın artması, eserlerin pazarların sürecini de oldukça etkilemiş ve dönüşüme uğratmıştır. İngilizce ismi (N)non-(F)ungible(T)okens diye adlandırılan NFT (yeri doldurulamaz jetonlar) anlamına gelmektedir (Saygın ve Fındıklı, 2021, s. 1454).

NFT'ler sayesinde dijital eserler tescil edilir ve satılabilir bir ürün haline dönüşür. NFT'ler bu eserlerin dijital sertifikalarını oluşturmaktadır. NFT, dijital varlıkları benzersiz bir şekilde temsil eden ve Blockchain teknolojisi üzerine inşa edilmiş özel bir token ürünüdür.

NFT'ler veya Takas Edilemez Jetonlar, bir blok zinciri tarafından güvence altına alınan aktarılabilir varlıklardır. Blok zinciri, kriptografi kullanılarak birbirine bağlanan sıralı bir blok listesidir. Bloklar, işlemlerle ilgili verileri içerir ve bir fikir birliği protokolü aracılığıyla doğrulanır ve zincire eklenir. Blok zincir, çoğu

> kripto para biriminin halka açık işlem defterleri olarak kullanılır. Bu nedenle bir NFT, blok zincirlerde benzersiz olan herhangi bir şeyi temsil etmenin mükemmel bir yoludur. Birkaç amaç için kullanılabilirler, ancak özellikleri nedeniyle genellikle dijital sanat olarak kabul edilirler (Schnoerıng ve Inzırıllo, 2022:1; akt, Çubukçu, 2022, s. 261).

"*Verileri güvende tutmak için yüksek güvenlikli teknolojilerden biri olarak kabul edilen blockchain teknolojisi, veri blokları üzerine inşa edilmiştir"* (Kıvrak ve Özkartal, 2022: 194). Bu program hızlı, halka açık, ucuz, kullanımı kolay olarak programlanabilir bir teknoloji olarak ortaya çıkmaktadır. Çoğu zaman bu teknoloji Bitcoin olarak da adlandırılmaktadır.

Kripto Sanat genellikle Blokchain alanları üzerine inşa edilmiştir. Bu eserlerin mülkiyetini, transferinin ve tarihçesinin şeffaf bir şekilde değiştirilemez olarak kaydedilmesine olanak tanımaktadır. Etherum gibi Blockchain ağları, kripto sanatın tokenlaştırılmasında sıkça kullanılan platformlardan birisidir. Kripto sanat eserlerinin var oluşları sonucu akıllı kontratlar ortaya çıkmıştır. Bu akıllı kontratlar sayesinde sanatçı ürünün mülkiyetine ve telif hakkına sahip olabilmektedir. Kripto sanat, sanatın toplumsal ve kültürel bağlamdaki rolünü yeniden düşünmeye yönlendirmektedir. Blokchain teknolojisi ve kripto paralar, sanatın finansal sistemlerle ve dijital dünyayla nasıl etkileşimde bulunduğunu sorgulamaktadır.

Her NFT kendine özgü bir dijital imza taşımakta ve başka bir NFT ile değiştirilemez veya eşdeğer sayılamaz. NFT'lerin yükseliş göstermesi sanat eserlerinin dijital platformlarda alınıp satılması, sanatın mülkiyet erişim ve değer algısını da bir yandan değiştirmiştir. NFT'ler kültürel çeşitliliği ve küreselleşmeyi vurgulamaktadır. NTF'ler sanat ürünlerinin pazarlanma mekanlarını da büyük ölçüde değişime uğratmıştır.

NFT'nin kökeni 2013 yılında Etherum Blockchain'i üzerinde ortaya çıkan ve sanal dünyalar için bir ekonomi çabasıyla başlayan CrytoKitties projesine dayanmaktadır. Kullanıcıların kendi kedilerini diğer kullanıcıların kedileriyle çiftleştirerek yeni nadir kediler yarattığı ve ardından bu kedileri takas edip sattığı bir oyun projesi olan CryptoKitties adı verilen bu oyun, son derece popüler olmuştur ve kısa sürede Ethereum trafiğinin %10'undan fazlasını kendine çekmeyi başarmıştır (Nathan, 2018).

Şekil 11. Crypto Kitties Projesi

NFT'nin ortaya çıkması sanal dünya açısından birçok avantajı da beraberinde getirmiştir. Kıvrak ve Özkartal (2022, s. 201), birlikte ele aldıkları akademik çalışmalarında NFT'nin avantajlarını şu şekilde belirtmektedirler:

- Ürünler benzersiz, kopyalanamaz ve doğrulanabilir ve tanınabilir haldedir. Başka kimseler tarafından ürün taklit edilemez veya çoğaltılamaz. Bu sanatçıyı ve eserini güvende tutar. Dijital sanatta NFT bunun garantisini ürün sahiplerine vermektedir.
- Ürünler tıpkı bir kripto para olarak piyasada kullanılabilir ve satışa sunulabilmektedir. Yani bu durum sanatçı açısından ekonomik bir gelir kaynağı oluşturmaktadır.
- Ürün çalınma riski düşük olduğu gibi ürün üzerinde sanatçının kendisinden başkasının değişiklik yapması da mümkün değildir. Eğer herhangi bir değişiklik söz konusu olursa, sanatçı bu durumu kolay bir şekilde takip edebilir veya fark edebilir.

NFT'nin de avantajlarının olduğu kadar dezavantajlarının da olduğunu söylemek NFT'yi iyi anlamak açısından önem taşımaktadır. Yine Kıvrak ve Özkartal'ın (2022, s. 201) anlatımıyla NTF'nin dezavantajlarını aşağıda belirtildiği gibi açıklamak mümkündür:

- NFT kötü kullanım ve aktiviteleri harekete geçirme riski taşımaktadır.
- NFT bir ürünün lisanslanmasın yardımcı olmaktadır ancak bu süreç zannedildiği kadar kısa ve kolay değildir.
- NFT'nin kullanımı kimi ülkelerde bazı hukuki süreçlere uygun olmadığından dolayı kısıtlanmış durumdadır.

- Yine aynı şekilde NFT'nin kısıtlı vergi mevzuatı nedeniyle kimi ülkelerde kullanımı zorlaştırılmıştır.

Kıvrak ve Özkartal (Kıvrak ve Özkartal, 2022.), NFT teknolojisinin sanatçılara, eserlerinin orijinalliğini garanti altına alma fırsatı sağladığını belirtmektedir. Orijinal eserin yalnızca tek bir yerde bulunabileceği geleneksel sanatın aksine, NFT teknolojisi kullanılarak kimliği doğrulanan sanat eseri, orijinal eserden ödün vermeden aynı anda birçok farklı yerde bulunabilir. Bu teknoloji, telif hakkıyla korunan eserlerin kopyalama ve çoğaltma yoluyla çoğaltılması sorununu ortadan kaldırmıştır.

Kıvrak ve Özkartal, (2022, s. 200), NFT'lerin sanatın erişilebilirliği açısından önemli bir gelişmeyi temsil ettiğini vurgulamaktadır. "*NFT'lerin kopyalanması ve çoğaltılması, sanatçıların çalışmalarını, dünya çapında geniş bir kitle tarafından erişilebilir hale getirme açısından önemlidir*".

Çalışmalarında, NFT'ler'in sanatın sınırları ortadan kaldırdığı ve sanatı herkes için erişilebilir hale getirilmesine olanak sağladığını belirtmişlerdir.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde NFT teknolojisinin sanat dünyasına getirdiği yenilik, sanat eserlerinin dijital ortamda özgünlüğünü koruyarak daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak sanatın demokratikleşmesine katkı sağlayacaktır. Bu teknoloji, sanatın dijital çağa uyarlanması ve sanatçıların eserlerini daha geniş kitlelere sunabilmesi açısından önemli bir adım olarak görülmektedir.

Arapoğlu (Arapoğlu, 2021, s. 91-93)'nun işaret ettiği gibi bir sanat eserinin değerini belirleyen en önemli faktörlerden biri onun eşsiz ve benzersiz olmasıdır. Kripto sanatı kavramı, bu özellik aracılığıyla dijital sanat eserlerinin değerini artırmanın bir yolu olarak görülmektedir. Dijital bir sanat eserinin NFT'ye dönüştürülmesiyle bu benzersizlik uluslararası düzeyde tescillenmiştir. Kripto sanatı, geleneksel sanat piyasalarını kurumlarını reddederken sanat eserinin soyut ve paylaşılabilir yapılarını benimseyerek kavramsal sanat fikrine uyum sağlamaktadır (Franceschet, 2021, s. 310-318).

Harbel'a (Harbel, 2022) göre; NFTlerin yaygınlaşması, bağımsız sanatçıların dikkatini yeni iletişim kanallarına ve merkezi olmayan toplulukların oluşumuna çekmiştir. Bu, tarihte dijital sanata olan en güçlü ilgiyi temsil etmektedir. NFT'ler hâlâ oldukça yeni

olmasına rağmen dijital sanat eserlerine getirdikleri değer ve meşruiyet, toplumun algısını sonsuza dek değiştirmiştir.

3.4 Dünyada NFT ve Kullanım Alanları

"*Cryptopunks, Crypakitties, Axie gibi popüler NFT uygulamaları diğer alanlarda da bu teknolojinin yangınlaşmasına katkıda bulunmuştur*" (Ustaoğlu ve Arkadaşları, 2022, s. 1808). Ustaoğlu ve arkadaşları NFT'inin kullanım alanlarını Nadini ve arkadaşlarından (2021) esinlenerek 6 ana kategoride ortaya sunmuşlardır (2022, s. 1808). Buna bağlı olarak NFT; sanat, koleksiyonlar, oyunlar, işlevsel (spesifik amaçlar için), evren ötesi (sanal dünyaların parçaları) ve diğer alanlar olarak kategorilendirilmektedir.

Öncelikle sanat eserlerinin dijitalleşmesi ve NFT formatında satılmaya başlaması sanatçıların ve önemli gelir kaynakları elde etmesine büyük bir katkı sağlamış dijital koleksiyonlar oluşturma imkanı sunmuştur. Sanatta NFT kullanımı dünyada önemli bir alana sahip olacak kadar geniştir. Öncelikle Dünya'da resim sanatında NFT'nin yerini ve kimler tarafından nasıl kullanıldığı bilgisini sunmak anlamlıdır. Yapılan literatür taraması sonucunda resim sanatında NFT'yi kullanan ve dünya çapında ünlü olan birkaç önemli sanatçı ve esere değinilmelidir;

Örneğin bu sanatçılardan birisi olan Beeple (Mike Winkelmann) (Sy 1809) "Everydays: The First SogoDays" adlı eseriyle milyonlarca dolarlık satış yaparak sanat camiasında ve çevresinde dikkat çekmiştir. Dünyanın en pahalı NFT'si (69 Milyon Dolar) olarak listenin birinci sırasında yer almaktadır. Bireysel yaşam deneyimlerinin müzayedelerde yüksek fiyatlara satılması, gelecekte müzelerde ne tür eserlerin sergileneceğine dair de bir uyarı sinyali taşımaktadır (Karaöz, 2023).

Şekil 12. Beeple- Everydays: The First 5000 Days / Dijital Kolaj

Pak ise anonim bir sanatçı ve kolektifi olarak "The Merge" adlı eserle ası anılmış bir öncüdür.

Yatırım yapılan birçok NFT arasından dünyaca en ünlü eserlerin birkaçına bakmak gerekirse listenin ikinci sırasına CryptoPunk projesinin Punk#3100 eseri (7.58 milyon dolar) gelmektedir.

Şekil 13. CryptoPunk #3100 eseri

Projenin “Ailen” adlı türlerinden birine ait olan bu eser, kafasındaki bandajın nadirliği sebebiyle oldukça değerli kılmaktadır.

Yine aynı proje olan CryptoPunk projesinin Punk #7804 adlı eseri 7.57 milyon dolar karşılığında satılmıştır.

Şekil 14. CryptoPunk Punk #7804 eseri

Bu NFT'lerin her biri, dijital sanat dünyasında önemli bir yere sahip olup, yüksek fiyatlarla alıcı bulmuşlardır. NFT'lerin sanat eseri mi yoksa yatırım aracı mı olduğu konusundaki tartışmalar devam ederken, dünyanın dört bir yanından gelen yüksek değerli NFT satışları, bu dijital varlıkların ciddi ekonomik değere sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Bardakçı, 2021).

Sanat ve eğlence kategorisinde eser üreten sanatçılar ise müzik ve video içeriklerini NFT olarak satışa sunabilmekte ve telif hakkı kazanabilmektedirler. Örneğin; King Of Leon albümünü NFT formatında ilk defa satışa sunan grup olarak bilinmektedirler (Ustaoğlu ve Arkadaşları, 2022, s. 1809).

Oyun endüstrisinde ise üretilen oyun içindeki karakterler eşyalar ve diğer öğeler benzersiz tokenler temsil edilmektedir. Bu tokenler oyunculara gerçek mülkiyet haklarını sunar. NFT'ler oyunculara oyun içinde daha fazla etkileşim ve katılım sağlamalarına yardımcı olur. Özel karakterler yetenekler ve diğer öğeler oyuncuları oyunda daha aktif bir şekilde keşfetme ve katılım göstermeye teşvik edebilir. Bu durum daha sonra derinlemesine ele alınabilecek sosyolojik bir tezi ortaya koymaktadır. İnsanlar bu oyunlar sebebiyle, teknolojiye, dijital ortama daha bağımlı hale gelir ve tüketim kültürünün değişmesine de etki etmiş olur. CryptoKitties, NFT'lerin ilk önemli örneklerinden birini oluşturmaktadır (Ustaoğlu ve Arkadaşları, 2022, s. 1810).

İşlevsel NFT'lerin kullanım alanları kendisini parçalara bölünmüş olarak göstermektedir. Örneğin internete bağlı nesnelerin kullanımı, güvenliği, veri mülkiyeti, kullanıcı gizliğini önemli derecede arttıran bir unsurdur. Diğer kullanım alanlarından birisi ise etkinlik ve

organizasyonlardır. Satış biletlerinin ikinci bir ele geçmesini engellemek açısından önemli bir güvenlik ağı oluşturmaktadır. Yine sağlık sektöründe ilaç kutularının takip edilmesini ve onların güvenirliğini arttırmak amacıyla NFT oldukça önemlidir (Ustaoğlu ve Arkadaşları, 2022, s. 1811).

Bunların dışında ise NFT'nin kullanım alanını artık gayrimenkul ve sanal dünyada da görülmektedir. İnşaat projeleri, mekân tasarımları, dijital şehirler ve daha fazlası NFT formatıyla kolayca temsil edilebilir, NFT'ler sanal dünyalarda mülkiyet haklarının güvenli ve şeffaf bir şekilde transferini sağlamış olur. Yine bunlara ek olarak sporda (spor kartları oluşumu, etkinlik biletlerinin satışlarında) ve topluluk tokenlarında, sanal kimliklerde NFT uygulamalarını kolayca görülmektedir.

3.5 Türkiye'de NFT ve Kullanım Alanları

NFT dünya genelinde önemli bir yere sahip olmuş, Türkiye'de de bu durum karşılık bulmuş ve NFT sanat başta olmak üzere sporda medyada ve tüm sanal kuruluşlarda yer edinmiştir. Türkiye bu anlamda kripto para ekonomisinde de önemli bir yere sahip olmuş durumdadır. Oduncu'nun (2022, s. 202) aktardığı bilgi doğrultusunda çeşitli kripto para birimlerinin ticareti için platform sağlayan ve 2018 yılının ocak ayı itibariyle işlem hacmi açısından dünyanın en büyük kripto para borsası olan Binance Türkiye'yi çok önemli bir Pazar alanı olarak görmektedir.

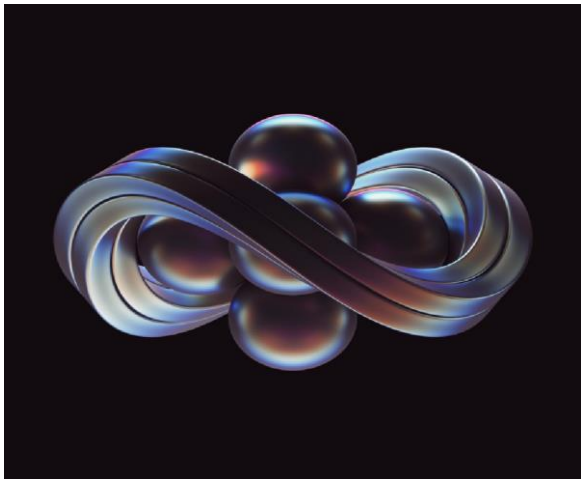
Türkiye'de yapılan bazı araştırmalar ise toplumdaki bireylerin kripto paraya olumlu bir duruş sergilediklerini belirtmektedir. Yine Oduncu'dan (2022, s. 203) elde ettiğimiz bilgilere göre NFT oluşumundan bu yana varlık gösteren sanal cüzdan uygulaması Enjin'de operasyon be iletişim başkan yardımcısı olan Bryono Kortendick, 2021 yılı itibariyle de sanal cüzdan uygulamasının en hızlı büyüyen pazarlarının ABD (Amerika Bileşik Devletleri), Kore, Birleşik Krallık, İran, Almanya, Kanada, Hindistan, Endonezya, Türkiye ve Avustralya'da olduğunu söylemiştir. Oduncu'nun Bankless Times (2021) kaynağından aktardığı bilgilere göre Türkiye NFT'ye ilgi gösteren ülkeler arasında 3. olarak yer almaktadır. NFT yalnızca yatırımcılar tarafından ilgi görmemekte, bunun yanı sıra birçok aktör, müzisyen, komedyen, karikatüristin de ilgisini çekmiştir. Siyasi alanda kullanılan NFT, dizi ve sinema tanıtımlarında özellikle ilgi odağı haline gelmiştir.

Türkiye’de NFT kullanan sanatçı ve sayılarına net bir şekilde ulaşılmaz iken, ilk NFT satışının kendini kentçizer olarak tanımlayan Tarık Tolunay tarafından gerçekleştirildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Sanatçı eserlerinde İstanbul ve çevresini konu edinip İstanbul’un detaylarını eseriyle birlikte somutlaştırmaya çalışmaktadır. Eminönü ve tarihi Galata köprüsünü detaylarıyla yansıtmaya çalıştığı eserini NFT’ye dönüştürmüş ve eser 36 bin dolara satılmıştır (Uçak, 2021, s. 215-230; akt, Oduncu, 2022, s. 205).

Şekil 15. Fractal Istanbul, Tarık Tolunay

Bir diğer Türk NFT Sanatçısına değinmek gerekirse; Sotheby's müzayede evinde düzenlenen açık arttırmada Türk tasarımcı Murat Pak’ın NFT eseri büyük ilgi görmüştür.1.36 milyon dolara satılan "Pixel" isimli eserin, tek pikselli görüntüden yapıldığı vurgulanmıştır. Müzayedeye katıldığı 4 eser, açık artırmada toplam 16,8 milyon dolara satılmış ve birçok kripto yatırımcısının bu alana ilgi gösterdiği bildirilmiştir (Sofuoğlu, 2021).

Şekil 16. Piksel, Murat Pak, NFT Eseri

NFT'ye olan ilgi yalnızca resim sanatıyla kalmamış spor ve sporseverlerin de dikkatini çekmiştir. Yine bununla birlikte sinema, dizi sektöründe yer alan birçok sanatçı da NFT'ye olan ilgisini belli etmiştir. Bunlardan bazılarına örnek verilmesi gerektiğinde karşımıza Enis, Nurgül Yeşilçay, Gülben Ergen ve Sama Tümer, Cüneyt Özdemir gibi isimler çıkmaktadır. Edis için fan token hazırlandığı görülmüştür. Bu müzik camiasında bir ilk olarak da ayrıca karşımıza çıkmaktadır. Cüneyt Özdemir ve isimleri aksedilen diğer sanatçılar ise ses getiren video ve tweetlerini NFT'ye dönüştürerek bu alana olan ilgilerini belli etmişlerdir. Yapılan araştırmalar sonucunda NFT'nin dizi ve film sektöründe de oldukça anlamlı bir ilgi çektiği ortaya çıkmaktadır. Örneğin; 2019 yılında yayımlanmaya başlayan ve Kanal D ekranlarında seyirciye sunulan ‘‘Camdaki Kız" programı afişleri NFT ile sınırlı sayıda satışa sunulmuştur. Ancak Oduncu'nun (2022, s. 206) çalışmasında da değindiği ve diğer araştırmalar sonucunda da ortaya çıkan önemli bir detay olan Türk sanatçılarının NFT'ye uyarlayarak satışa sunmuş oldukları eserlerinin gelirlerini hayır kurumlarına paylaşmaları olmuştur. Küreselleşmiş olan bu alan ülkenin kalkınması adına oldukça faydalı olmuştur. Bir yandan teknolojinin etkisi, küreselleşmenin kaçınılmaz bir son olması Türk toplumunun hatta diğer toplumların da geleneksel ve kültürel yapısını dönüştürse de ortaya çıkan bu sonuçlarla belki de değerlerin yalnızca bir form değiştirdiğini ama tamamen kaybolmadığı bir hipotezini ortaya çıkarmaktadır.

Literatür taramaları sonucunda NFT ile gündeme gelmiş bir diğer önemli isim de Refik Anadol'dur (Bozok ve Bostancı, s. 163-177). Refik Anadol, genellikle büyük ölçekli veri

setlerini kullanarak yaptığı etkileyici ve dijital sanat eserleriyle tanınan önemli bir sanatçıdır. Projeksiyon ve haritalama tekniğinde önemli başarılar elde etmiş olan sanatçı Türkiye'yi bu anlamda yurt dışında da başarılı bir şekilde temsil etmektedir (Bozok ve Bostancı, s. 170). ''Sonsuzluk" kavramına önem veren sanatçı bu kavramı geometrik eserlerine de yansıtmıştır. Bu alanda vermiş olduğu önemli eserlerinden birisi de "Makine Hatıraları: Uzay"dır.

Şekil 17. Makine Hatıraları: Uzay Sergisi, (Refik Anadol, İstanbul, 2021)

Sanatçı bu eserinde insan yaşamında sürekli olarak akışkanlaşan değişen bir bilim-teknoloji ilişkisine, makinelerin hayal gücümüzün sınırlarını zorlamadaki rolünü ele alıp değerlendirmiştir. Yine Rönesans Düşleri, Kuantum Hatıraları, Eriyen Hatıralar önemli eserler arasında yer almaktadır.

Bunların yanı sıra New York Magazine'in ünlü sanat eleştirmeni Jerry Saltz yeni medya sanatçısı olan Refik Anadol'un Museum of Modern Art'da sergilenen eserlerine ilişkin eleştirilerde bulunmuştur. Saltz, Anadol'un eserlerini koruyucu ekran benzetmesi yaparak ifade etmiştir. Bununla birlikte, eserlerini yapay zeka kullanarak ortaya koyan Anadol'a bu anlamda da ağır bir eleştiri getirerek eserlerinin sanat değeri taşımadığını dile getirmektedir. Elbette Refik Anadol da bu eleştiriler karşısında karşı bir görüş beyan ederek bu eleştirilerin olabileceğini ancak eleştirildiğinden daha fazla beğeni kazandığını ve olumsuz eleştiri yapan kişilerin modernlikten ve yenilikten uzak kaldıklarını dile getirmektedir (ArtDog, 2023).

Şekil 18. Machine Hallucinations-Space: Metaverse Sergisi, (Refik Anadol, NFT Koleksiyonu, 2022)

Bu eleştiriler ve görüşler sonucunda ortaya sanat eserini sanat yapan şeyin ne olduğu sorusu gün yüzüne çıkmaktadır. Sanatın ne olduğuna dair görüşler tarihsel süreçte sürekli olarak değişkenlik göstermiştir. Buna bağlı olarak bir değerlendirme yapıldığında bir ürünü sanat yapan şeyin ne olduğuna dair dört farklı görüş ortaya konulmaktadır. Bu görüşleri Ötgün (2009) 4 tema altında değerlendirmiştir;

Sanatçı merkezli, yapıt merkezli, alımlayıcı merkezli ve toplum merkezli görüşlerdir. Bu görüşlerin tümü sanatı açıklamaya yönelik dört unsurdan birine odaklanmaktadır. Bazıları sanatı sanat yapan niteliğin, bir eserle dış dünya arasındaki ilişkide yattığına inanmaktadır. Bazıları sanatçının içinde sanatın ne olduğu sorusuna yanıt aramaktadır. Sanatçının kişisel deneyimleri ve duyguları esere yansıtıldığı sürece eserin başarılı olacağına inanırlar. Bir başka açıdan bakıldığında sanatın gerçekliği izleyicinin tepkisinde yatmaktadır. Bir başka görüşe göre ise bir sanat eserinin açıklanması ve yorumlanması, sanat eserinin dışında değil içinde gerçekleşir. Sanatın özü eserin kendine özgü yapısında gizlidir (Ötgün, 2009, s. 160).

4. KÜRESELLEŞME, NFT VE SANAT ESERLERİ İLİŞKİSİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

Küreselleşmenin net bir tanımını yapmak güçtür. Şimdiye kadar birçok araştırmacı ve bilim insanı küreselleşmeye farklı yorumlar getirmiş, tanımlama girişiminde bulunmuştur. Arıkan, (2019, s. 10) ele aldığı çalışmasında küreselleşmenin üç farklı çerçeveden ele alınıp değerlendirildiğini belirtmiştir. Küreselleşmenin tarihi ile ilgili ilk görüş, küreselleşmenin insanlık tarihi kadar eski bir olgu olduğu ve insanlık var olduğundan bu yana devamlılık gösterdiği ve önemli bir noktaya geldiğidir. İkinci bir yaklaşım göre ise küreselleşme, kapitalizm ve modernleşmeye paralel olarak geliştiğidir. Üçüncü yaklaşıma göre ise Endüstri Devriminden sonra modern toplum ve kapitalist sistemin çözülmesi ile alakalı olarak son yıllarda ortaya çıkan bir kavram olarak kabul edildiği görüşüdür (Karaca, 2007; akt, Arıkan, 2019, s. 10).

Coğrafi keşifler, denizaşırı yolculuklar, sömürgeciliğin artması buna bağlı olarak toplumsal zenginleşmelerin yaşanması küreselleşmeyi arttırmıştır. Bu duruma ek olarak 1870 yılında yaşanan Endüstri Devrimi, dünyada büyük değişim ve dönüşümlere sebep olmuş, liberal ekonomik sistemin yaratılması ise küreselleşme açısından büyük gelişmeleri beraberinde getirmiştir (Arıkan, 2019, s. 10). Yine bu dönemde iletişim araçlarının gelişmesi, telefon ve telgraf gibi araçların etkin kullanılmaya başlanması, I. Dünya Savaşı ve ardından gelen II. Dünya Savaşı, kapitalist sisteme direnmek için kurulan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), ardından bu birliğin çökmesi ve Doğu Bloğu'nun dağılması küreselleşme açısından oldukça önemli gelişmelere sebebiyet vermiştir (Arıkan, 2019, s. 10). Kayserili ve Satır (2013, s. 308) ele aldıkları çalışmalarında Schaeffer'dan aktarma yaparak (2003, s. 11) küreselleşmenin tek bir boyutta değerlendirilemeyeceğini hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Küreselleşme bir yandan iletişimi, ekonomiyi, paylaşımı arttırırken bir yandan da toplumlar arası eşitsizlik oluşturmaktadır (Kayserili ve Satır, 2003, s. 308).

Küreselleşmenin gelişmesine ve hızlanmasına sebep olan en önemli gelişmelerden birisi de teknolojinin ileri düzeye ulaşması, yeni üretim teknik ve araçların geliştirilmesidir

(Arıkan, 2019, s. 11). Bağlamsal perspektifte küreselleşme, teknolojik ilerleme ve ekonomik entegrasyonun bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bauman'a göre; ''küreselleşme, sermayenin, malların, insanların ve fikirlerin modern devletler arasındaki iletişim bağının hem genişlik hem de hız olarak artması ve böylece zaman mekan farkının etkisinin yitirmesi olarak açıklanmasıdır" (Arıkan, 2019, s. 11). Çatışmacı ve eleştirel teorisyenler küreselleşmeyi kapitalizmle bağdaştırır ve küreselleşmeyi kapitalizmin küresel yayılması olarak görürler. Bu bağlamda küreselleşme, çok uluslu şirketlerin çıkarlarına göre şekillenir. Küresel bir eşitsizlik oluşabilir ve yerel kültürler tehdit altına girebilir (Alver ve Doğan, 2013, s. 281). Kenneth Thompson'ın (1997) Marksist düşünceden türeyen, kapitalizmin siyasi-ekonomik talepleri sonucunda ortaya çıkan kültür biçimlenmesi olarak tanımladığı düzenlemedir. Bu genel olarak, batı kültürünü mümkün tek model olarak empoze eden uluslararası kapitalizm sonucunda temayüz eden kültürel farklılıkların ve özgürlüklerin kaybı argümanı ile ifade edilir (Alver ve Doğan, 2013, s. 281).

Küreselleşme ekonomik, politik kültürel ve sosyal alanlarda meydana gelen karmaşık ve çok yönlü olan bununla birlikte yerkürenin farklı bölgelerinde yaşayan toplum ve devletler arasındaki etkileşimin karşılıklı bağımlılık seviyesine kadar ulaşabildiği karmaşık bir olguyu ifade etmektedir (Bayar, 2008, s. 26).

Küreselleşmeyle birlikte ülkeler arasında kültürel ve ekonomik etkileşim artmış, ticari faaliyetler genişlemiş, sanatsal eserlerin alım satımları kolaylaşmış, sanat eserleri üretimleri ve tüketimleri global ölçeğe ulaşmıştır (Bayrak, 2013, s.123).

Küreselleşme, ekonomik, sosyal ve teknolojik entegrasyonun yanı sıra internet aracılığıyla bilginin hızlı bir şekilde paylaşılmasıyla ülke sınırlarının işlevsiz hale gelmesi gibi olumlu yönler sunarken, aynı zamanda küresel pazarın kontrolsüzlüğü sömürgecilik ve destabilizasyon gibi yeni zorlukları da beraberinde getirmektedir (Bayrak, 2013, s. 124). Ekonomik olarak ele alınan küreselleşme kavramı çok uluslu şirketlerin dünya pazarlarında ve ticari alanda daha aktif olmalarına işaret etmektedir.

Kültürel bağlamda ele alınan küreselleşme ise daha önce de bahsedilen birçok ürünün küresel çapta yayılmasına ulaşılabilir olmasını mümkün kılan bir olguyu temsil

etmektedir. Teknolojinin egemenlik kurduğu ve içinde bulunduğumuz modern çağda küreselleşmeden kaçmak mümkün değildir. Küreselleşme her alanda olduğu gibi sanat alanını da önemli boyutta etkilemiş ve dönüştürmüştür. ‘*‘Küreselleşme, bireyleri kültür kavramını 'ticari eşya üretimi ve değiş tokuşun pek çok yönünden sadece birine verilen bir isimden biraz fazlası' olarak görmeye zorlamakta; başka bir deyişle, kültürü anlamı sadece değiş tokuş edilebilirliğinde yatan salt bir eğlenceye dönüştürmektedir”* (Szeman, 2006, s.7; akt, Bayrak, 2013, s. 124).

Küreselleşme ve teknoloji sanatı daha uluslararası bir platforma yerleştirmiş birden fazla kültürü bir araya getirerek kültürel çeşitliliğin artmasına da imkân sağlamıştır. Sanatçılar, daha farklı kültürlere ait sanat eserlerine teknoloji sayesinde kolayca ulaşabilmiş ve farklı sanatçıların eserlerindeki farklı perspektifleri görme imkânına erişmişlerdir. Bu durum sanatçıların da birbirlerinden ve sanat eserlerinden esinlenerek yeni eserler ortaya koymalarını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte sanat dünyasında küresel pazar alanları oluşmuş bu da sanatçıların eserlerini uluslararası ticari pazarlarda satabilmelerini ve ekonomik kazanç elde etmelerinin yolunu kolaylaştırmıştır. Bu bir yandan olumlu bir etki oluştururken bir taraftan da ekonomik bir belirsizlik oluşturmuş, rekabeti sadece ulusal anlamda değil uluslararası da arttırmıştır.

Sanatçılar ürettikleri ürünleri yalnızca ulusal olarak değerli kılmaktan ziyade uluslararası da değerli kılmak durumundadırlar. Bu hep üretilen sanat eserinin görünürlüğünü hem de fiyatını etkilemektedir. İyi olan kazanır anlayışı söz konusudur ancak bu durum da uzun süreli veya kalıcı değildir. Sanatçı sürekli ve yeniden daha iyisini (tüketici için değerli görülen) üretmek ve piyasaya sunmak durumdadır. Bu durum sanatın hem manevi hem maddi değerini belirlemektedir (Bauman, 2005, s. 81-84).

Sanatçılar sanat eserlerini çoğu zaman küresel pazar alanlarına sunmak ve iyi bir kazanç elde etmek amacıyla hazırlamaya başlamışlardır. Galeriler, yerel fuarlar, ulusal fuarlar, internet platformları ve müzayedeler önemli pazar alanları oluşturmaktadır (Erdoğan, 2013, s. 78). Sanatçılar kendisini bu pazar alanına hazırlama sürecinde sağlam bir ekip ve ekipman oluşturmaktadır. Bu oldukça meşakkatli bir süreçtir. Genellikle zengin ve elit tabakanın ve ekonomi seviyesini arttırmak isteyen büyük ulus devletlerin yer aldığı pazar

alanları toplumlarda farklı tüketici kitlesini de oluşturmaktadır. Tüm bu süreçler sabit olmamakla birlikte sürekli olarak kendisini yenilemekte ve dönüştürmektedir.

Modern dönemin en önemli özelliklerinden birisi de aslında Zygmunt Bauman'ın ifadesiyle "akışkan" olmasıdır. Ona göre küresel toplum akışkan, sürekli olarak değişen ve belirsiz olandır (Bauman, 2017, s. 138). Bauman, akışkan moderniteyi kavramsal olarak küreselleşme, teknolojik ilerleme, ekonomik değişimler, sürekli değişken halde olan tüketme isteği ve hızlı tüketimle, toplumsal yapıdaki çeşitli dönüşümlerle ve tutunduğumuz her şeyle gevşek olan bir bağ kurmamızla ilişkilendirmektedir. Bauman'a göre bu bağlamda kültürün anlamı da değişmiştir. Kültür ve onun var ettiği kültürel öğeler artık kalıcı, sonsuz ve sürekli olan demek değildir. Bu anlamda sanat eserleri de üretildiği an itibariyle sonsuz ve kalıcı olanı ifade etmemektedir. Onun toplumda önemini ve belirli bir süre de olsa görünürlüğünü ortaya koyabilmesinin -endüstri toplumunun da var ettiği- tüketici piyasaları tarafından konulan bazı ölçütleri bulunmaktadır. Ortaya konulan bir sanat ürünün kendisinin belirli bir piyasa değeri olmak zorundadır. (Bauman, 2005, s. 81-84)

Bir kültürel yaratımın başarılı ve başarısız olması da piyasadaki değerine bağlıdır. Tüketim piyasasındaki satış durumu, pazarlandığı alandaki derecesi ve geliri, oluşturulan kültürel öğeyi kötü olandan ayırt ederek iyi olan konumuna yerleştirmektedir. Şöhret kazanmış iyi olanla markalar arasında da bu anlamda doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Ancak bu iyi olma durumu sürekli olma halini ifade etmemektedir. Çağımız tüketim toplumunda her şeyin çok hızlı tüketildiği gibi kültürel yaratımların da çok hızlı tüketildiği açıktır. Sanat üreticileri sürekli olarak yeniden ve daha iyisini tüketim piyasası için oluşturmak zorundadır. Bauman bu durumu akışkan modernite olarak ele aldığı yaşam tarzıyla uyum içerisinde olduğunu ifade etmektedir (Bauman, 2005, s. 81-84).

Teknolojinin ve küreselleşmenin gelişmesi akışkan modernitenin oluşmasında önemli bir yere sahip olduğu gibi toplumların aslında daha güvencesiz ve fazla tehlike altında olmasına da yol açmaktadır (Bauman, 2017, s. 140). Bu bağlam göz önünde bulundurarak farklı bir perspektiften yorumlandığında sanat her ne kadar teknolojiyle birlikte dijital platforma taşınarak bireylere bazı kolaylıklar sağlasa da oluşacak herhangi bir olumsuz durum karşısında da önemli önlemler almanın yollarını oluşturmuştur. NFT'nin

özellikleri göz önünde bulundurulduğunda dijital platformda yer alan sanat eseri bir nebze de olsa koruma altına alınabilmektedir.

Modern kapitalist dönem itibariyle de bireylerin istekleri, arzuları, yaşam biçimleri, tüketim alışkanlıkları ve daha fazlası aynılaşmaya/tek tipleşme başlamıştır. İçinde bulunduğumuz çağ itibariyle bireyler düşünen varlıklardan çok tüketen varlıklara dönüşmüştür. Toplumda var olan her şey çok kısa sürede tükenir hale gelmiştir. Kapitalist toplumda her şey metalaşmış durumdadır. Bu bağlamda, kültürlerin ve kültürel öğeleri oluşturan tüm unsurların da artık sadece tüketmek için oluşturduğunu ve değişim değeri taşıyan birer meta olarak ulusal pazar alanlarında tüketicilerin beğenilerine sunulmak üzere hazırlandığını söylemek mümkündür. Sanatın ve resim sanatının da küreselleşen bu sürece bahsedildiği şekliyle ayak uydurduğunu söylemek anlamlıdır. R. Williams 1987 yılında, sanat eserlerinin metalaşmasının ana sebebini Modernizm'in burjuva karşıtı tavrını kaybetmesine ve yeni uluslararası kapitalizmle rahat bir bütünleşme yaşamış olmasına bağlamaktadır (Williams, 1987: 1140, akt, Gacar, 2023: 33).

Küreselleşmenin etkisiyle ulus ötesi sınırlar aşılmış, kültürler kolayca ulusal bir etkileşim ağı oluşturmuştur. İletişim teknolojileri de toplumlar arasındaki bu etkileşimi sağlamlaştırmış, ortak değer ve beğeniler yaratarak bunların yayılımını kolaylaştırmıştır (Gacar, 2023, s. 15). Küreselleşmenin artması, kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımı toplumları her açıdan birbirine yakınlaştırmış ve toplumsal farklılıkları azaltmıştır.

Geleneksel sanattan dijital sanata geçiş, Benjamin'in "aura" kavramı ile modernizm arasındaki çatışmayı ve teknoloji aracılığıyla sanat anlayışının değişimini ön plana çıkarmaktadır. Geleneksel sanat, eserin fiziksel varlığını, benzersizliğini ve özgünlüğünü vurgulamaktadır ancak bu paradigma, dijital sanatın yükselişiyle birlikte değişime uğratmıştır. Teknolojik yenilikler sayesinde sanat eserleri dijital formatlarda daha fazla üretilebilir hale gelirken, fiziksel varlık ve özgünlük kavramları da sorgulanmaya başlanmıştır.

Bu bağlamda, yapıtın erişilebilirliğini arttırırken aynı zamanda Benjamin'in mevcut sanat eserinin "aura"sının kaybolduğu iddiasını da gündeme getirmektedir. Dijital sanat, izleyici ile eser arasında farklı düzeyde bir bağ oluşturmakta fakat aynı zamanda geleneksel sanatın özgünlüğünün getirdiği eşsiz atmosferi de azaltabileceği iddiasını

bünyesinde taşımaktadır. Bu değişim, sanatın sosyal bağlamlardaki, özellikle de dijitalleşme bağlamındaki rolünü değerlendirmek için yeni bakış açılarına olan ihtiyacı ortaya koymaktadır (Gacar, 2023, s. 54).

Walter Benjamin'in "aura" kavramı, geleneksel sanat eserlerinin özgünlüğü ve benzersizliğiyle tutarlı tarihsel atmosferi ifade etmektedir. Ancak dijital sanatın yükselişi ve teknolojinin etkisi bu "aura"nın yok olmasını hızlandırabilir. Dijital sanat eserleri, kolaylıkla kopyalanıp çoğaltılabilmeleri nedeniyle geleneksel sanatın kendine özgü atmosferini bozabilmektedir. İzleyici ile yapıt arasındaki tarihsel bağın zayıflaması Benjamin'in özgünlüğün kaybı yönündeki iddiasını destekler niteliktedir.

Dijitalleşme süreci sanat anlayışını değiştirdikçe teknoloji ve sanat arasındaki etkileşim daha da belirginleştirmektedir. Sanat eserleri dijital platformlarda daha geniş kitlelere ulaşabiliyorken bu durum eserin özgünlüğü ve benzersizliği konusunda da tartışmalara yol açabilmektedir. Bu bağlamda, teknolojinin yapıtların yeniden üretilebilirliği üzerindeki etkisi, Benjamin'in "aura" kavramının toplumsal bağlamdaki değişimlerini daha da derinleştirdiği söylenebilmektedir.

Bu doğrultuda dijital sanatın yükselişi, sanat eserinin özgünlüğü ve izleyiciyle olan tarihsel bağı üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Teknoloji ve sanat arasındaki etkileşim, eserin toplumsal rolünün evrimine ve kendine özgü atmosferinin kaybına işaret etmektedir. Bu değişim, Benjamin'in "aura" kavramının günümüz sanat anlayışına etkisini geleneksel ve dijital sanatı karşılaştırarak anlamamızı sağlamaktadır.

Walter'ın "aura" kavramı, geleneksel sanat yapıtlarının orijinalliğini ve tarihsel derinliğini vurgularken, dijital sanat formları da bu özgünlük anlayışıyla çelişkili bir ifade taşımaktadır.

NFT'ler, dijital sanat eserlerine benzersiz bir dijital mühür ekleyerek sahiplerinin onları diğerlerinden ayırt etmesine olanak tanır. Ancak bu benzersizlik, dijital eserlerin aurasının geleneksel olarak aktardığı derinliğe sahip olmayabilir. Benjamins'in öne sürdüğü gibi, geleneksel sanat eserlerinin aurası kendilerine ait bir atmosfer ve geçmişle bağlantılarıyla ilişkilidir. NFT'lerin dijital doğası, bu tür bir atmosferi zorlaştırabilir, çünkü orijinal sanat eserlerinin fiziksel varlığı ve geçmişi dijital sanat eserlerinin

kopyaları arasında kaybolabilme riski taşımaktadır. Dijital sanatın kolayca çoğaltılabileceği gerçeği, özgünlüğünün ve benzersizliğinin önemini sorgulatmaktadır.

María Paula Fernández ve Arkadaşları'nın 2019'da yaptığı çalışmada Alman filozof Walter Benjamin'in "Mekanik Yeniden Üretim Çağında Sanat Yapıtı" (Benjamins, 2012) adlı yapıtından esinlenerek günümüz dijital sanatı ile NFT fenomeni arasındaki ilişkide paralellik olduğunu vurgulamaktadır (Fernandez, Gustafsson, ve Lakoubay, 2019, s. 21-22).

Fernández ve Arkadaşları çalışmasında Benjamins'in mekanik çoğaltmanın bir sanat eserin orijinalliğini ve kutsallığını yok ettiği yönündeki teorisine değinmektedir. Fotoğraf ve film gibi mekanik reprodüksiyonlar, özgünlüklerini ve aura adı verilen özel niteliklerini kaybederler. Ancak dijital sanat ve NFT'ler söz konusu olduğunda bu özelliklerin hiç var olmadığı ya da kaybolmadığı öne sürülmektedir. Tokenlar aracılığıyla dijital kıtlık yaratılarak, her çalışmanın benzersizliği ve değeri artırılmaktadır. Dolayısıyla Benjamin'in teorisinin aksine,dijital sanat ortamındaki teknolojik gelişmeler sayesinde tekilliğin yeniden veya ilk kez ortaya çıktığı ileri sürülmektedir (Fernandez, Gustafsson, ve Lakoubay, 2019, s. 21).

Benjamins ve Bauman'ın kavramsallaştırmaları ve NFT ile ilişkilendirilen kısımlara değindikten sonra diğer önemli düşünürler olan Adorno ve Horkheimer'ın bu çalışma kapsamında değerlendirilebilecek olan kitle kültürü, kültür endüstrisi ve sanat eseri hakkındaki önemli görüşlerinden bahsetmek anlamlı olacaktır. Kültür endüstrisine değinmeden önce küreselleşmenin bu hususta ki sürecini özetlemek kavramı anlamlandırmak açısından verimli olacağı düşünülmektedir.

Küreselleşme son yüzyılın en önemli ve etkili olgularından biridir. Teknolojideki ilerlemeler, iletişimin gelişmesi ve ticaret sınırlarının kaldırılması dünyayı küresel bir köye dönüştürmüştür. Bu süreç kültürlerarası alışverişi hızlandırmış ve kültürel alışverişi arttırmıştır. Kültür sektörü de bu küreselleşme dalgasından büyük ölçüde etkilenmiştir. Kültür endüstrileri, sanat, eğlence ve medya alanlarındaki ürünlerin ticari olarak satıldığı ve dağıtıldığı endüstrilerin genel adı olarak nitelendirilir. Küreselleşme ile kültür endüstrileri arasındaki ilişki karmaşık ve çok katmanlıdır. Bu ilişki kültürel çeşitliliği artırma potansiyeli taşırken aynı zamanda kültürel homojenleşmeye de yol

açabilmektedir. Ancak kültür endüstrisinin küresel çapta genişlemesi, insanların farklı kültürleri keşfetmesine ve anlamasına olanak tanırken, küresel bir kültürel kimliğin oluşmasında katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle günümüz dünyasının karmaşıklığını anlamak için küreselleşme kültür ve kültür endüstrileri arasındaki ilişkiyi anlamak önemlidir.

Kültürü tarih boyunca birçok düşünür farklı perspektiflerle ele almıştır. Bunlara değinmek bu hususun aydınlatılması konusunda önemli olacaktır.

Bu öncülden yola çıkarak Raymond Williams, kültürel eleştiri ve kültür kavramının anlamlarını tartışmaktadır. Williams, İngiliz Marksizmi'nde önemli bir figür olarak kabul edilmekte ve eserlerinde kültür, kitle iletişimi, edebiyat, siyaset ve ekonomi gibi çeşitli alanlara odaklanmaktadır. Williams, kültürü yalnızca sanatsal bir ürün olarak değil aynı zamanda sosyal yaşamın bir parçası olarak görmektedir. Ona göre kültür, bireylerin yetiştirilme süreçleri boyunca edindikleri bilinen anlamlar ve talimatların olduğu kadar, yeni gözlemlerin ve anlamların önerildiği ve test edildiği süreçlerle de ilişkilidir (Stevenson, 2008, s. 28-29).

Kültür, bir yaşam tarzının ifadesidir ve özel bir yaratıcı çaba sürecini temsil eder (Stevenson, 2008). Williams'ın en önemli eserlerinden biri olan Kültür ve Toplum (Williams, 1975),kültür tarihinin incelenmesi ve Romantik gelenek üzerinden kavramların eleştirel bir analizini içermektedir. Williams, kültürün antropolojik ve sanatsal tanımlarını birleştirmiştir ve ona göre kültür; aynı zamanda insan bütünlüğü kavramını da içeren belirleyici bir avantaj olarak hizmet etmektedir. Williams kültürün sanat ve edebiyatla sınırlı olmadığını, sosyal, politik ve ekonomik bağlamlarda da değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Eserleri, kültürü ve toplumu anlamak için daha derin bir analitik çerçeve sağlamakta ve kültürel eleştiri alanında önemli bir referans noktası temsil etmektedir (Stevenson, 2008, s. 28-29).

Alman düşünür Karl Marx'a kültürü doğanın var ettiği veya yarattığı içkinliklerine karşın insanın yarattığı her şey olarak yorumlayarak kendisinden sonra gelen sosyologların da bu tanımı geliştirilmesinde katkı sağlayan bir öncül kazandırmıştır (Güvenç, 1979, s. 102).

Mustafa Erkal (Erkal, 1987, s. 87) ise, insanı kültürün merkezine koyarak kültürü, insanın insana ve maddeye karşı tutumunu belirleyen bir bütün olduğunu belirtmiştir (Sarı, 2006, s. 12).

Baudrillard'a göre (2010, s. 131-133) kültür artık reklam nesneleri gibi yapay olaylara yönelik mesajlara benzer şekilde referans kodları kullanılarak oluşturulabilir olmuştur. Bu kültürel ürünler ideolojik, folklorik, duygusal, ahlaki ve tarihsel içeriği gündelik temalarla birleştirirken, avangard yaratımlar biçim ve ifadeyi birleştirip birbirine bağlamaktadır. Baudrillard'a göre kültürü yüceltmek isteyen ideologlar, kültürü evrensel olarak görmekte ve aynı zamanda onu üreterek satmak istemektedir. Ancak bu süreçte kültürel ürünlerin diğer sıradan ürünlerden hiçbir farkı yoktur. Eser ve özü de bu sürece entegre olur ve toplumsal kültürün birer aksesuar haline gelir. Ona göre kültürel dergileri okumak, takip etmek onları takip eden diğer hedef gruplar ilişkiler kurmak aynı zamanda kendini belli bir sınıfa atamak anlamına da gelmektedir. Ancak bu kültürel ürünler giderek yoğunlaşan statü rekabetine endekslidir (Çakır, 2014, s. 221-222).

Kültür genel olarak bireylerin sosyal yaşamlarında benimsedikleri değerleri, inançları, gelenekleri ve davranışları kapsayan geniş bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Ancak hızla değişen modern dinamikler, kültür ve kültürel uygulamalar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve küreselleşmenin ilerlemesi kültür alanında da büyük değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Popüler kültür bu dönüşümün önemli bir yönünü temsil ettiği kabul edilmektedir.

Kitle kültürü, popüler medya, kitlesel eğlence ve tüketim kültürü gibi unsurların yayılmasıyla ortaya çıkan geniş ölçekli bir kültürel üretim ve tüketim sürecidir. Kültürel ürünler geniş kitlelere ulaşırken bireylerin kültürel zevkleri ve değerleri de süreçten etkilenmektedir. Bu nedenle kitle kültürü, kültürel pratiklerin toplumsal dinamiklerini ve bunların bireyler üzerindeki etkisini anlamak için önemli bir araçtır. Bu bağlamda kültürel tanımdan popüler kültüre geçiş, kültürel değişimin ve toplumsal dönüşümün anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Kitle kültürü ve kitle toplumu kavramlarının sıklıkla bir arada kullanıldığını görülmektedir. Ayrıca kitle kültürü terimini kullananlar genel olarak bunun tek bir kültür

olduğunu ve sanatı kapsamadığını belirtmektedir. Ancak Kültürel Çalışmalar açısından bakıldığında her ulusal kültürün içinde farklı etnik, sınıfsal ve bölgesel grupların yaşam tarzlarına dayalı bir bütün vardır. Bu nedenle kültürel çeşitliliği ve toplumsal farklılıkları göz ardı eden "kitle kültürü" yerine sıklıkla "popüler kültür" terimi kullanılmaktadır. Bu, farklı sosyal grupların ve alt kültürlerin kültürel ürünlerini ve uygulamalarını daha iyi yansıtan bir terimdir. Dolayısıyla "kitle kültürü" yerine "popüler kültür" teriminin kullanılması, çeşitliliği ve farklılığı daha iyi yansıtan ve kucaklayan bir yaklaşım sağlamaktadır (Ginzburg, 2011).

Farklı unsurlardan oluşan bir kitle, benzer olmayan unsurlardan oluşan diğer kitlelerle ortak özellikler gösterir. Bu ortak özelliklerin yanı sıra kitleleri birbirinden ayırt etmeyi kolaylaştıran özellikler de vardır. Benzer ya da farklı bireylerin bir grup olarak bir araya gelmesi bir nevi grup ruhu verir. Bu ruh, bireyin hissettiğinden, düşündüğünden, yaptığından tamamen farklı hissetmesine, düşünmesine ve yapmasına neden olur (Le Bon, 1997: 15-17). Bireysel olarak ifade edilmesi zor olan duygu ve düşünceler kitle içerisinde ifade edildiğinde kitlenin desteği olmadan bireyler tarafından sürdürülemeyecek bir güç haline gelir. Bu, kalabalıkta bir arada olmanın getirdiği kolektif enerji ve topluluk duygusuyla kolaylıkla sağlanır (Sarı, 2006).

Frankfurt Okulu'nun kitle toplumu anlayışında iki ana tema öne çıkmaktadır;

1. Yoğun ekonomik ve teknolojik ilerleme karşısında geleneksel sosyalleşme kurumlarının zayıflaması.

2. İnsan emeği ve faaliyetinden kaynaklanan nesneler, insan kontrolünün ötesinde bağımsız ve özerk güçlere dönüştürüldükçe, kültür giderek daha fazla şeyleştirmektedir. Bu toplumsal yapı içerisinde kültür endüstrinin ürettiği diğer ürünler gibi kapitalizmin etkisi altında yaratılan gerçekçi olmayan bir yapıdır (2004).

Herbert Gans'a göre (Gans, 2005, s. 21-22); kitle terimi, Avrupa'da yoksul ve eğitimsiz sınıfları tanımlamak için ve genellikle küçümseyici anlamda kullanılan eski bir sosyolojik ve siyaset bilimi terimidir. Bu nedenle Gans'a göre "kitle kültürü" yerine "popüler kültür" teriminin kullanılması gerekir ve popüler kültürün birden fazla tanımı bulunmaktadır. Toplumun elit olmayan kesimleri bir grup olarak değil, sınıflar ve katmanlar olarak

görülmelidir. Kültürle ilgili tartışmalar sınıf bağlamında ele alınmalıdır. Kültür ve sınıfla ilgili sorulara kesin yanıtlar bulmak zordur ve bu alanda çok az araştırma mevcuttur. Mevcut araştırmalar sınıfların neden belirli kültürleri tercih ettiğini kısmen açıklamaktadır. Bazı seçimler belirli sınıflarla ilişkilendirilirken diğerleri göz ardı edilmiştir. Bu nedenle sınıf ve kültür arasındaki ilişki karmaşık olmaya devam etmektedir. Çeşitli faktörler (yaş, cinsiyet, etnik köken, kırsal veya kentsel yaşam vb.) ve farklı kültürlerden seçim bu süreci karmaşık bir hale sokmuştur (Çakır, 2014, s. 213).

Hall ve Whannell, çeşitli eleştirmenlerin görüşlerinden yola çıkarak kitle kültürünün işlevlerine yönelik şu eleştirileri sıralamaktadır:

- Gücün bir azınlığın elinde yoğunlaşmasının, kitle kültürünün karmaşık manipülasyon teknikleri yoluyla sürdürülmesi.

- Kitle kültürünün formüllere göre seri üretim süreci olduğu ve yaratıcılığa izin vermemesi

- Kitle kültürünün insanları topluma katılmaktan ziyade başkalarının ürettiklerinin pasif tüketicileri haline getirmesi

- Medyanın kitle kültüründe yapay bir dünya görüşü sunduğu ve hayatı kalıplaşmış şekillerde düzenleyerek bir gerçeklik duygusu tanımlaması

- Kitle kültürünün bizi birbirimize benzettiği eleştirisi halk sanatını yok ettiği, halk sanatını yok ettiği, yüksek sanatı tehdit etmesi

- Popüler kültürde medyanın ihtiyaçlarımızı ve arzularımızı karşılamak yerine istismar etmesi

- Popüler kültürün sıradanlığı överek sıradanlığı yüceltmesi

- Kişilik kültürünün kitle kültürünün karakteristik bir unsuru olduğu ve kamusal topluluğun yerini halk aldıkça, temel bireyin yerini de kişilik kültürünün aldığı

- Kitle kültürünün ürünlerinin insanların gerçeklikten kaçmasına olanak sağlaması (Mutlu, 2005, s. 308).

Kitle kültürüne yönelik bu olumsuz eleştirinin temelinde "kitleler" kavramının çağrıştırdığı her türlü olumsuzluğa karşı muhafazakâr siyasi tutum ve kitle iletişim araçlarının yalnızlaştırılan ve etkisine maruz kalan modern insan üzerindeki ağır yükü yatmaktadır. Bu bir etkiye verilen tepkidir. Modernleşmeyle birlikte geleneksel bağların çözülmesi sonucu ortaya çıkan her türlü tehlike, Wilson'a göre bohem sanatçı ya da bohem sanatçı tutumu, Batı'da seri üretimin ayaklanmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmış, kültürel üretim ve tüketim alanını değiştiren bir gelişmedir. Bu gelişmeyle birlikte geçmişte kurulan patronaj ve patronaj biçimlerinin yerini kültürel alanlardaki piyasa ilişkileri alır. Sanatçıların statüsü artarken statüleri belirsizdir. Bir zamanlar patronlarının taleplerini karşılayan sanatçılar, artık izleyicilerinin öngörülemeyen zevklerini önceden tahmin etmek zorunda kalmaktadır. Bu durumda başarı ile başarısızlık arasındaki fark daha büyüktür. Bu değişken ve istikrarsız izler kitle, yani yeni burjuvazi, sanatçının eserini reddettiğinde, sanatçı eseri bayağı ve zevksiz olarak tanımlar. Bohem bir sanatçının kimliği bu şekilde oluşur (Mutlu, 2005, s. 310).

Günümüzde sanatçılar sanat piyasasının yönlendirmesi altında faaliyet göstermek zorunda kalmakta ve eserlerinin üretiminde özgünlük, özgürlük ve yaratıcılık kavramlarından uzaklaşmaya mecbur bırakılmaktadır. Sanat piyasasının baskın aktörleri ekonomik açıdan güçlü koleksiyoncular, galeriler, müzeler ve özel şirketler gibi çeşitli aktörlerdir. Bourdieu'nun deyimiyle bu aktörler "kültür aracıları" (Bourdieu, 1987) olarak nitelendirilebilir. Ancak günümüzde koleksiyonerlerin gerçek sanat eserlerini yalnızca bir yatırım aracı olarak gördükleri spekülatif oyunlar giderek yaygınlaşmaktadır. Bu durum sanatın gerçek anlamından uzaklaşmasına ve eserin yalnızca maddi değeri ile ilgilenmesine neden olmaktadır (Artun, 2011, s. 149).

Sanat eseri, bir dönemin ruhunu ve değerlerini yansıtan bir araç olarak kabul edilir. Ancak günümüzde tüketici alışkanlıkları sanatı ve sanatçıları yalnızca piyasa taleplerine yanıt vermeye zorladığı görülmektedir. Sanat piyasasının rekabetçi doğası birçok sanatçının eserlerini satılabilecek eserlere odaklanmasına neden olmuştur. Böyle durumlarda

sanatçılar derinlikli düşünmekten ziyade "Ne satar?" diye düşünmeye meyil göstermişlerdir (Aslan ve Eryılmaz, 2020, s. 4540).

Kültür, endüstriyel hızda üretime ve tüketime sunulur ve üretilen bu kültürün tek bir şeması vardır. Tüm ürünler seri üretim için gerekli şablonlar kullanılarak belirlenir. Adorno, film endüstrisinden bir örnek kullanarak bu standart şemayı şöyle açıklamaktadır: "Her filmin başından nasıl biteceği, kimin ödüllendirilip kimin cezalandırılacağı ya da unutulacağı anlaşılır" (Adorno, 2020, s. 54). Bu standart şema klişelerle süslenmiştir. Standardizasyon, şemalar ve stereotipler kültür endüstrilerine ek faydalar sağlamaktadır. Belirli müzik ve şarkı sözleri türler sabit duygular yaratır. Bu da eserin kötü olsa da içerdiği eski güzel eserleri hatırlatan klişeler ve efektler, kötü işin başarısını garanti etmektedir (Adorno, 2020, s. 55-56).

Kültür endüstrisi kavramı, Adorno ve Horkheimer düşünürleri tarafından beraber yaptıkları çalışma neticesinde ortaya atılan ve Frankfurt Okulu'nda çok önemli bir tartışma konusu haline gelen bir kavramdır. Adorno ve Horkheimer ortaklaşa yazdıkları çalışmada, kültür endüstrisinin bireyleri sakinleştirebileceğini ve benzer süreçler için onları hedef alarak bilinçlerini kontrol edebildiklerini vurgulamışlardır (Akkol, 2019, s. 49-64).

Kültür endüstrisinin temel gücü, insanların ve kültürel ürünlere olan ihtiyaçların entegrasyonudur. Adorno'nun kültür endüstrisini şu şekilde yorumlamaktadır; *"Kültür endüstrisinin tipik kültürel varlıkları artık diğer niteliklerinin yanında mal niteliğini taşımaz, bütünüyle mala dönüşmüştür"* (Adorno, 2003, s. 55-56). Kültür endüstrisinin ilgilendiği alan kültürel ürünlerin entelektüel içeriği değil, bireysel ihtiyaçların tatmini ve etkinliğidir. Çünkü eşitlik ilkesine göre kültürel ürünlerin herkes tarafından kolayca erişilebilir olması gerekmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde sanat eserleri bile tüketicilerin kolaylıkla üretip hemen satın alabilecekleri kültürel ürünlerdir. Müzik, sinema sanatı vb. tüketicinin zevkine göre yapılmıştır (Akkol, 2019, s. 49-50).

Kültür bir endüstriye dönüşürken, kapitalist dünyanın ideolojik çıkarlarına göre hareket eden kültür endüstrisi, kültürü toplumsal alanda etkin bir güç olarak güçlendirmiş ve sermayeye tekabül eden bir kültür ortaya çıkmıştır. Bu problemler sistemi kullanılarak,

bireyin günlük yaşamını gündeme kaydetmek için gündelik yaşam teorisi oluşturulmuş ve birey kültür denilen bir kafese yerleştirilmiştir (Dellaloğlu, 2018).

Kültürel ürünlerin bir kısmı farklı olsa da sonuçta iyi tanımlanmış ve iyi seçilmiş bir şablona göre yaratılmaktadır. Kültür endüstrisi, *"talebi karşılamak için standardizasyonun gerekli olduğu"* argümanına dayanmaktadır. Kültürün sanayileşmesiyle birlikte "sanat" unsuru ortadan kalkmış ve onun yerine temelde kötü bir biçim olan siluetler gelmiştir. Kültür endüstrisi, efektler, bariz rötuşlar ve teknik detayların sanat eserlerine hâkim olmasıyla gelişmiştir bununla birlikte sanat eserleri tasfiye edilmiştir (Adorno, 2020, s. 54).

Sanatın teknoloji ve tüketim kültürüyle uyum içinde gelişmesi ve çağın taleplerine uyum sağlaması gerektiği beklenilmektedir. Sanatçının dijital teknolojiyle karşılaşması, sanatçıya hayal gücünü zorlayan ve karmaşık bir dünya deneyimi sunmaktadır. Sanal dünyadaki her şeyin birden fazla mekânda ifade edildiği bir ortamda sanatçılar, bilinen gerçek dünyadan farklı, gerçeküstü bir dünya tasarlama sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Günümüzde modern sorunsallar geleneksel yöntemlerle mücadele etmek tam anlamıyla mümkün görünmemektedir. Sanattaki bu temel değişimler ve dinamizm, tüm dirençlere rağmen ilerlemeye devam etmektedir. Geçmişten ilham alan sanat, daha somut ve anında doğrulanabilir bir ütopya sunarak bugün insanların yaşamlarını iyileştirmeye yardımcı olmaktadır (Stallabrass, 2009, s. 139).

Döneme özgü kimlik sorunları sanatçıların sanata da yansımaktadır. Sanat aynı zamanda dönemin farklı kimliklerini bünyesinde barındıran melez bir yapıya sahiptir. Böylelikle birey de, bu farklı ve çoklu kimliklerin arasında sanat gibi melezleşmiştir. Sanat, geçmişle gelecek arasında köprü kurarak geçmişten ilham alarak geleceğe yönelik tasarımlar yaratma arasında sıkışıp kalmıştır. Bu sıkışıklık, modernizmin yüksek sanatını tüketim kültürünün bir nesnesi haline getirmiştir (Akbulut, 2018, s. 120-121). Adorno'nun dediği gibi; *"kültür her şeye benzerlik bulaştırmıştır"* (Adorno, 2020, s. 47).

Sanatın veya sanat eserinin tüketim nesnesi haline geldiğini belirten sanat eleştirmeni Julius Graefe (1997, s. 259) sanat hakkındaki görüşlerini; *"Sanat havyara benzedi: hoşlansa da hoşlanmasa da herkes onu istiyor. Ama sanatın tinsel öğeleri bu eğlenceye*

havyar ziyafetlerinde bulunmayan entelektüel bir hava verdiği için, o tür maddi zevklerden üstün tutuluyor." şeklinde özetlemektedir (Şahin, 2021, s. 1811).

Graefe, tüketim toplumunda sanatçı için eserin satın alınmasının, eseri satın alma nedeninden daha değerli olduğuna dikkat çekmektedir. Sanayi Devrimi'nin sermayeleştirdiği ve metalaştırdığı sanat eserlerinin alım satımı, sanatçılar için bir prestij değeri ve onların mükemmelliğinin bir göstergesi haline geldiğini belirtmiştir. Öte taraftan seyirci için de aynı şeyleri söylemek mümkündür; Kapitalist dünyanın taçlandırdığı sermaye, sanat eserinin alıcının/seyircinin gözündeki değerinin/öneminin göstergesidir (Şahin, 2021, s. 1811).

Günümüzde çağdaş sanat, dijital teknolojinin de katkısıyla çeşitlenmekte ve tüketim kültürüyle her şey alınıp satılacak bir metaya dönüştüğü için sanatın kendisine ait bir Pazar oluşturmasını sağlamıştır. Bu yeni dönemde sanatçılar kendileriyle eserleri arasında çelişkiler yaşamaktadırlar. Herkesin sanatçı sayıldığı, her şeyin sanat eseri olduğu bir ortamda sanatın yalnızca niteliği değil, varlığı da sorgulanır hale gelmektedir. Günümüzde her şeyin hızla tüketildiği bir ortamda sanatın da hızla tüketilmesi kaçınılmaz bir son haline geldiği kabul edilmelidir. Bu durumda çağın sanatı, Akbulut'a göre (2018, s. 119); çağın kültürüyle birlikte hızlı ve aceleyle tüketilen "Fast Food" kültürünü andırmaktadır. Buradaki önemli husus mutluluk değil, boşluğu doldurmaktır.

Ekonomik bir sektör olarak kültür endüstrileri sermaye birikimi açısından diğer ekonomik sektörlerden ayırmak pek mümkün olmamaktadır. Kültür endüstrileri doğal olarak ekonominin diğer sektörlerine bağımlıdır. Bu durum onu "çelik, petrol, enerji ve kimya endüstrileri" gibi önemli çekirdek sektörlere karşı savunmasız hale getirmektedir (Adorno, 2020, s. 55-60). Kültür endüstrisi, tüketicileri (işçiler, memurlar) sabah iş çıkışı yeniden üretmeye başladıkları ana kadar eğlendirir ve bir anlamda onlara ürettiklerini tüketmeyi ve yeniden üretme kabul ettirir ve bu şekilde üretilir. Kültür endüstrisi, sanatın bir tüketim alanına dönüşmesinde önemli bir rol oynamış ve onu temel düzeyde yönlendirmiştir. Eğlencenin sıkıcı sadeliğinden arındırıp metaların niteliklerini geliştirmiştir (Adorno, 2020, s. 66).

Tüm bunlar değerlendirildiğinde, Adorno'nun kültür endüstrilerinin yapısal ve işlevsel yönlerini ortaya koyduğu ve tüketicilerin işlevsel olarak sürekli bir üretim ve tüketim

döngüsü içinde tutulduğunu vurguladığı belirtilmiştir. Bu bağlamda tüketim nesneleri olarak kültürel endüstriler, eğlence ve sanatın değişimi tartışılırken aynı zamanda modern toplumdaki tüketim kültürüne yönelik eleştirilerde ele alınmakta, kültürel ürünlerin kalitesizleşmesi ve standartlaşması benzer biçimde negatif neticelerini vurgulayarak, uygar topluluğun tüketim kültürünün eleştirisi üstünde odaklanılmıştır.

Adorno'ya göre kapitalist sistem hem sanatı hem de tüm kültürel unsurlar etkilemiştir. Sanatı kültür endüstrisinin çarkları için bir meta haline getirerek özünden uzaklaşmış ve artık onu değişim değeri ile ilişkilendirmeye başlamıştır. Bir zamanlar insanlara duygusal destek sağlaması beklenen eserler, ticarileşmeyle birlikte alınıp satılacak rakamlara indirgenmiş, salt ürün haline gelmiştir (Kulak, 2017, s. 132).

Kültür endüstrisine yönelik bu eleştiri, kapitalist sistemin kültürel üretimi nasıl etkilediğini ve sanatın nasıl ticarileştirildiğini açıkça göstermektedir. Kültür endüstrisinin yükselişiyle birlikte sanat eserleri özgünlüğünü ve değerini kaybetmiş, değeri ancak rakamsal bir alım satımla indirgenebilen ürünler haline getirmiştir. Bu durum özgür düşünce ve yaratıcılığa yönelik sanatsal potansiyeli ciddi biçimde sınırlamaktadır (Tayfur, 2023).

NFT'ler için ise bu kadar kapsamlı ürünleri dolaşıma sokmak için, Adorno ve Horkheimer'ın çevrimiçi ortamlardaki kültür endüstrileri kavramsallaştırmasının olanaklarını yeniden düşünmek gerekmektedir. Bunun temel nedeni ise sanat kategorisine giren resim, müzik ve benzeri unsurların, sanal arazi ve sanal kıyafetlerle aynı platformda erişilebilen/takas edilebilen/satılabilen/sahiplenilebilen metalar haline gelmesidir (Cengiz ve Cengiz, 2022, s. 54-57). Bu ticarileştirme gidişatını takip etmek için NFT'lere erişilebildiği/satılabileceği/takas edilebileceği pazarlara odaklanmak da mantıklı olacaktır. Blockchain teknolojisi ile ortaya çıkan bu pazarlardan bazıları, zaman içinde bu alanda hakim konumlar kazanmıştır (Dursun, 2021). Bu pazarların özellikle elde edilen gelir nedeniyle NFT endüstrisine dönüştüğü tartışmalarına yol açmaktadır (Cengiz ve Cengiz, 2022, s. 561-65).

Tablo 1. NFT Pazar Yerlerinin Performans ve İşlem Hacimleri Tablosu

NFT Pazar Yeri Adı	Piyasa Değeri	Günlük İşlem Hacmi	Faaliyet Gösterilen Blokzinciri	Toplam İşlem Sayısı	Platformun Hizmet Verdiği Kullanıcı Sayısı
OpenSea	36,55*B*	2,5B	Ethereum	67,67M	5,2M
Blur	9,17*B*	1,2B	Ethereum	4,91M	375,65k
LooksRare	4,86*B*	650M	Ethereum	401,7k	156,06k
AxieMarketplace	4,29*B*	310M	Ethereum/Ronin	21,43M	2,24M
CryptoPunks	3,25*B*	150M	Ethereum	24,75k	8,48k

Tabloya bakıldığında OpenSea gibi platformların milyarlarca dolar gelir elde ettiği ve büyük işlem hacimlerine sahip olduğunu görülmektedir. Bu, NFT'lerin yalnızca sanat eseri olarak değil aynı zamanda yatırım aracı olarak da görüldüğünü düşündürebilir. Öte yandan Axie Marketplace gibi platformlar, oyun ve eğlence odaklı NFT'lerin popülerliğini yansıtıyor olabilir. NFT pazarının bir sanat platformu mu yoksa bir yatırım sektörü mü olduğuna bu tablodan ulaşabilmek mümkün olmasa da bu platformların hem sanatseverler hem de yatırımcılar için cazip görüldüğü işlem hacimlerine yansımaktadır.

Sanata ve sanata yapılan yatırım üzerinde gerçekleşen bu yoğun ilginin baş aktörlerine bakıldığında ise genç kuşak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde genç neslin sanata ilgisi giderek arttığı gözlemlenmektedir. Çeşitli sanatsal alanlarda çalışan genç yeteneklerin ortaya çıkması ve gençlerin kültürel ve sanatsal etkinliklere katılımı bu artışın işaretleridir. Ayrıca gençler arasında kültürel mirasa ve sanata yapılan yatırımların artması, sanatın toplumda daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlayarak kültürel zenginleşmeyi ve etkileşimi arttırmaktadır.

UBS'nin 2020 Sanat Piyasası Raporu'na (Holmes, 2020) göre, Y Kuşağı olarak bilinen 1981-1996 yılları arasında doğan millenyallar, eski kuşaklara göre sanata altı kat daha fazla yatırım yapmaktadır. Günümüzde sanatın dijitalleşmesi sanatın deneyimleme biçimini değiştirmekte, böylelikle izleyicilerin ve yatırımcıların profilini de etkilemektedir (Küçük, 2021).

Kripto sanatı, bu milenyumun dilini konuşan birkaç sanat hareketinden biri olarak görülmektedir. Bu sanat akımı, yeni nesil koleksiyonculara yönelik, hızlı, sürükleyici ve kişiselleştirilmiş yeni bir pazar ve yeni dijital ifade biçimi sağlamaktadır. Yakın bir zamana kadar dijital eserler yaratan sanatçıların eserlerini pazarlama şansı oldukça düşüktü, çünkü dijital eserler sınırsızca kopyalanabiliyordu ancak günümüzde Blokzinciri teknolojisi sayesinde bu dijital eserlerin kimliği doğrulanabilmekte, özgünlük ve nadirlik yaratabilmektedir (Dilmen, İyigüngör, Alamaslı, ve Kılıç, 2022, s. 263).

Kripto Sanat'ın eserleri herkes tarafından kopyalayıp görüntülenmeye açık olmaya devam etmektedir. Ancak sanatçının orijinal olarak değerlendirdiği eserin benzersiz bir temsili yalnızca koleksiyoncuya ait olacaktır. Bu durumda koleksiyonerin duvara asılacak fiziksel bir nesne yerine dijital bir esere sahip olma perspektifini kabul etmesi gerekmektedir. Bu perspektifin Y kuşağı için anlaşılmasının Boomers'a göre daha kolay olduğunu da belirtmek önemlidir (Dilmen, İyigüngör, Alamaslı, ve Kılıç, 2022, s. 263).

Flying Pig Parade adlı NFT projesi ekibinin yazdığı bir yazıda dijital sanatta yeni bir dinamik oluşturan NFT ve Kripto Sanat piyasası için de genç kuşağın ilgisinin, yaşlı nesillere göre daha yoğun olduğunu belirtmiş ve daha çok yaşlı neslin *''Neden bir resme 6 rakamlı bir meblağ ödenir?''* (Parade, 2024) düşüncesinin gençler üzerinden yaptığı değerlendirmesi şu maddeler halinde özetlenmiştir;

1. Finansal Güçlendirme:

- Ekonomik belirsizlik ve geleneksel finans kurumlarına olan güven kaybı, gençleri kripto para birimlerine ve NFT'lere doğru itmektedir.

- NFT'ler gençlere finansal güç kazandırmakta ve "kendi bankanız olun" felsefesiyle onlara finansal özerklik kazandırmaktadır.

2. Geleneksel Yatırım Engellerin Ortadan Kalkması

- Geleneksel yatırım fırsatları sıklıkla gençlerin erişimini sınırlayan engellerle karşı karşıyadır.

- Kripto para birimleri ve NFT'ler, aracıları ortadan kaldırma ve daha küçük miktarlarda yatırım yapma olanağı sağlayarak yatırım alanını demokratikleştirmekte ve daha geniş katılımı mümkün kılmaktadır.

3. Yatırımın Oyunlaştırılması:

- Gençlerin oyun kültürü, kripto yatırımı ve NFT'lerin oyun yönleriyle birleşmektedir.

- Yatırımın oyunlaştırılması, yatırımı daha erişilebilir ve eğlenceli hale getirerek gençlerin finansal katılıma katılmasına yardımcı olmaktadır (Parade, 2024).

NFT ile ilgili çalışmalara bakıldığında Frances Liddell (2021)'ın kaleme aldığı "*Bir Müze Nesnesi NFT'yi Teknoloji Kapsamının Ötesinde Değerli Kılan Nedir?*" adlı yazıda geleneksel müze deneyimi ile sanat ve kültürel eserlerin dijital sunumu arasındaki farklara ve benzerliklere odaklandığı dikkat çekmektedir. Geleneksel müzelerde sergilenen eserlerin kırılganlığı ve nadirliği geniş kitlelere ulaşmasını engelleyebilirken, NFT teknolojisi dijital ortamda benzersiz ve erişilebilir bir platform sağladığını belirtmiştir. Ona göre bu da sanat eserlerinin ve kültür varlıklarının dijital dünyada da değer taşıdığını göstermektedir (Liddell, 2021).

Çalışmada NFT'lerin tıpkı müze nesneleri gibi benzersiz bir değere sahip olabileceğini ve müzelerin de dijital alanda öncü olabileceğini vurgulanmıştır. Blockchain teknolojisi sayesinde NFT'ler benzersiz ve taklit edilemez dijital varlıklar olarak tanımlanıyor; bu, müzelerin orijinal eserleri dijital alanlarda sergileyerek yeni izleyicilere ulaşabileceği anlamına geldiğini belirtmiştir. Ayrıca çalışma, Blokzinciri teknolojisinin kültürel ve sosyal değer yaratılmasına nasıl katkıda bulunabileceğine odaklanmıştır (Liddell, 2021).

Bu çalışmanın sonucunda NFT teknolojisi sayesinde eserlerin sahipliği güvence altına alınmış ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla çalışmada kültür kurumlarının NFT teknolojisi aracılığıyla katma değer yaratıp dijital alanda öncü olabileceği vurgulanmaktadır. Müzeler ve diğer kültür kurumları, NFT teknolojisinin gücünden yararlanarak özgün eserleri sergileyebilir, sanatçılarla işbirliği yapabilir ve dijital alanlarda geniş kitlelere ulaşabilir. Bu sayede

kültür kurumları dijital dönüşüm sürecinde öncü rol oynayabilir ve yeni yaratıcı alanların önünü açabileceği öngörülmektedir (Liddell, 2021).

5. YÖNTEM

5.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

En ilkel toplumlardan günümüze kadar insanlar yaşamlarının her anında kendilerini ifade etmenin yollarını aramışlardır. Bu arayış gayesi, sanatın doğmasına ve insanların duygularını, düşüncelerini, yaşayış biçimlerini kültürel norm ve değerlerini yansıttıkları yegâne alan olmuştur. Resim sanatı insanların bu yaşantılarını somutlaştırmalarına imkan sağlamıştır. Tarih içinde her toplumsal olay ve olgular değişim ve dönüşüme uğramıştır. Sanat ve bunun alt dalı olan resim sanatı da bu değişim ve dönüşüm sürecinden olumlu ve olumsuz açıdan etkilenmiştir. Küreselleşmenin artması uluslararası sınırların kaybolması ve aynı zamanda teknolojinin de ulus ötesi sınırları yok etmesi resim sanatının düzenli olarak değişimini sağlamıştır. Blockzinciri teknolojisi de günümüz dönemde kendisini belirgin kılmayı başarmış önemli bir teknolojik gelişmedir. Bu gelişme, NFT formatıyla birleştirilerek resim sanatını başka bir boyuta ulaştırmıştır.

Ele alınan bu çalışma, resim sanatının tarihsel süreçte nasıl bir değişim ve dönüşüme uğradığını ortaya çıkarma çabası taşımaktadır. Sanata farklı bir boyut kazandıran NFT'nin sosyolojik açıdan yorumlanması ise dönüşen resim sanatını daha iyi anlayabilmek açısından önem taşımaktadır. Yapılan akademik araştırmalar sonucunda resim sanatı ve NFT'nin sosyolojik yorumlanmasına ilişkin bir açık olduğu ön araştırmalarla tespit edilmiştir. Bu araştırmanın önemli olmasının sebeplerinden birisi de ele alınan bu konuya ilişkin literatüre katkı sağlamasıdır.

Bu çalışmanın temel amacı, görsel sanatların bir dalı olan resim sanatının yeni bir biçimi olarak ortaya çıkan NFT'ler aracılığıyla geleneksel sanat pratiklerinin dijital teknolojiyle bütünleşme sürecini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, toplumdaki değişim ve dönüşüm süreciyle resim sanatının karşılıklı etkileşimine odaklanılmıştır. Bu açıdan, resim sanatının tarih boyunca farklı dönem ve farklı coğrafyalardaki sosyoekonomik ve sosyokültürel ortamdan etkilendiği varsayımdan hareket edilmiştir.

5.2 Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışmada tezin amacına uyacak biçimde nitel araştırma tekniğinden faydalanılmıştır. *''Nitel veri bireylerin gündelik yaşam pratiklerini, bunlar hakkındaki kanaatlerini, duygularını, hissedişlerini, deneyimleri vb. içerdiğinden ve bunların standart bir formda alınabilmesi mümkün olmadığından sayılabilir veri değildir''* (Holiday, 2002, s. 69; akt, Kümbetoğlu, 2017, s. 44). Nitel araştırma, nitel bir süreç izleyerek, doğal ve sosyal çevrenin farkındalığını ve olaylarını gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya çıkarmak için özlemler, görüşmeler ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerini kullanan bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Nitel araştırmalar sosyal olguları açıklamada nicel araştırmalara nazaran daha derinlikli ve yorumsamacı anlayışa dayanan veriler ortaya sunduğundan dolayı çalışmada bu araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel teknik ile bireylerin tutum ve davranışlarının görünmeyen yanlarına ışık tutulması amaçlanmaktadır. Olayların ve olguların gerçekçi bir ortamda bütüncül bir şekilde incelenmesine yönelik süreci temsil eden nitel teknikler, insan ve toplum davranışlarını derinlemesine incelemektedir. Bu doğrultuda araştırmanın modeli niteliksel araştırma teknikleriyle şekillenmiştir.

Nitel araştırma teknikleri, sanatçıların, NFT üreticilerinin ayrıntılı deneyimlerini, algılarını ve yorumlarını ortaya çıkarabilmeleri nedeniyle tercih edilmektedir. Resmin değişen toplumsal rolü ve NFT'lerin bu geçişteki işlevi böylece daha bütünsel olarak anlaşılabilir. Bu amaç doğrultusunda ise olgu ve fenomenleri daha detaylı bir şekilde incelenip analiz edebilmek amacıyla nitel araştırma tekniklerinden faydalanılmıştır. Bu tezin temel amacı, görsel sanatların bir dalı olan resmin NFT'ler aracılığıyla dijital teknolojiyle nasıl bütünleştiğini ve bu dönüşümün toplumsal değişimlere nasıl yansıdığını daha ayrıntılı olarak incelemektir.

Yüz yüze görüşme tekniğinin uygulandığı bu araştırmada, araştırmacı ile katılımcıların etkileşim halinde olması, katılımcıların görüşlerine daha yakından şahit olunması çalışma için önemli olan olguların anlamlarını derinleştirmek açısından da önem arz etmektedir. Bununla birlikte nitel araştırmanın imkan sunduğu derinlemesine gerçekleşen yüz yüze görüşmede araştırılan konu açısından bir esneklik de oluşmaktadır. Araştırmacı beklenmedik bir bulguya bu görüşme sırasında şahit olabilir ve bulguyu daha da

derinleştirmek açısından farklı sorular sorma imkanına sahip olabilmektedir. Tüm bu olasılıklardan kaynaklı olarak araştırmanın da amacı göz önünde bulundurularak çalışmada nitel araştırma tekniklerinden faydalanılmıştır.

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeci seçimi amaçlı örnekleme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İstanbul'da ikamet eden, resim sanatını icra eden, NFT hakkında bilgi sahibi 10 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve sonlandırılmıştır. Maksimum örnekleme tekniğinin kullanıldığı bu araştırmaya katılan gönüllü katılımcıların sayısı belirli bir sınıra ulaştıktan sonra yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soru ve cevapların kendisini tekrar etmesinden dolayı 10 katılımcıyla araştırma sonlandırılmıştır.

İstanbul'un, Türkiye'deki NFT piyasasındaki önemli gelişmelerin yaşandığı bir merkez olması ve araştırmacının bu coğrafyadaki erişilebilirliği nedeniyle, görüşmelerin bu şehirde gerçekleştirilmesi tercih edilmiştir.

Görüşme verileri MAXQDA nitel veri analiz programının tematik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Kodlama ve sınıflandırma işlemleri gerçekleştirilerek resim sanatının tarihsel gelişimi, NFT'lerin sosyolojik bağlamı ve bu iki olgu arasındaki ilişki derinlemesine analiz edilmiştir. Görüşmecilerin demografik açıdan farklı olması sonuçların genellenebilirliğini arttırmıştır. Buna göre, nitel araştırma tekniklerinin resim sanatı ile NFT'ler arasındaki sosyolojik etkileşimin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına olanak sağladığı düşünülmektedir.

5.3 Araştırmanın Katılımcı Havuzu

Bu araştırmanın katılımcı kapsamı görsel sanat otoritelerini ve sanat icra eden üreticileri barındırmaktadır oluşturmaktadır. Bu bağlamda oluşturulan araştırmanın katılımcı havuzunu ise İstanbul'da ikamet etmekte olan görsel sanatla ilgilenen bireyler ve sanat üreten kişiler oluşturmaktadır. Sanat ekosisteminin Türkiye'nin en aktif merkezi olması nedeniyle İstanbul'da ikamet eden katılımcılar tercih edilmiştir (Ünsal, 2010, s. 14).

Ele alınan bu araştırmada önceki nitel örnekleme tekniklerine ek olarak ölçüt örnekleme tekniği de kullanılmıştır. Bu örneklem seçkisiz olmayan örnekleme temelinde amaçsal örneklem grubunda olan ölçüt örnekleme olarak seçilmiştir. Amaçsal örnekleme

çalışmacının çalışması için belli ölçütleri karşılayan katılımcılara ulaşmasını ele alır (Doğan ve arkadaşları, 2016, s. 1-29). Araştırmacı hangi tür birey veya durumları çalışacağına karar verir ve ölçütü kendisi belirler ve (Yağar ve Dökme, 2018, s. 5).

Bu teknik, araştırmacının belli ölçütleri karşılayan katılımcılara ulaşmasına imkan tanımaktadır. Bu çalışma için tezin amacına uygun olarak belirlenen ölçütler;

1. Resim sanatını icra etme,
2. NFT konusunda bilgiye sahip olma,
3. İstanbul'da ikamet etme şeklindedir.

Söz konusu üç ölçütü karşılayan 10 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ölçüt örnekleme tekniğinin tercih edilmesinin temel nedeni, araştırmanın odağındaki olguları derinlemesine inceleyebilecek katılımcılara erişebilmektir. Araştırma açısından seçilen örneklem profili göz önünde bulundurulduğunda bu örnekleme tekniği uygun görülmüştür.

5.4 Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesinin oluşturulmasında yazılı ve resimli literatür detaylı olarak taranmış ve bu tarama doğrultusunda yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturmuştur. Oluşturulan görüşme formu toplamda sekiz ana başlık ve on beş ara başlıktan oluşmaktadır. Derinlemesine gerçekleşen görüşmelerde ise katılımcının eklemelerine bağlı olarak sorular detaylandırılmıştır. Araştırmaya gönüllü katılan katılımcıların izinlerine bağlı olarak ses kayıtları alınmış, görüşme esnasında detaylı notlar tutulmuştur. Katılımcılardan elde edilen veriler teker teker ele alınmış ayrı formlar oluşturulmuştur. Değerlendirmede hatayı en aza indirgeyebilmek amacıyla görüşme formları katılımcı sıralarına göre numaralanmış ve kodlanmıştır.

5.5 Araştırmanın Verilerinin Toplanması

Araştırmanın verileri İstanbul İlinin tamamını kapsayacak şekilde toplanmış, katılımcılara Aralık (2023) ayından itibaren ulaşılmaya başlanmıştır. Şu kadar katılımcıdan izinleri doğrultusunda ses kaydı alınmıştır. Görüşmecilerin sosyoekonomik

ve sosyodemografik özellikleri, resim sanatının tarihsel süreci ve NFT kullanımlarına yönelik genel görüşleri elde edilmiştir.

5.6 Araştırmanın Verilerinin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Araştırmanın verileri, araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan görüşmecilerin ses kayıtları ve görüşme sırasında tutulan notlar dijital ortama bir dosya olarak yüklenmiştir. Görüşmecilerden elde edilen veriler derinlemesine tek tek incelenmiş ve konu başlıklarına uygun şekilde ele alınmış ve bulgular kısmında sunulmuştur.

Günümüzde, teknoloji çağında veri analizi için birçok nitel veri analizi programı kullanılmaktadır. Ancak bu çalışmada, görüşmeler MAXQDA Veri Analizi Yazılımı ile analiz edilmiştir. MAXQDA nitel verilerin, sistematik olarak düzenlenmesini, kategorilendirilmesini ve değerlendirilmesini sağlayan bir yazılım programıdır (Dereli, 2023, s. 149). Bu program kullanılarak araştırma sürecinde elde edilen görüşme ve gözlem notlarından kodlar ve temalar oluşturularak tematik analiz gerçekleştirilmiştir.

6. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde resim sanatını icra eden katılımcıların, resim sanatının toplumsal bağlamı ve NFT sosyolojisine yönelik görüşleri ve deneyimleri analiz edilmiştir. 10 katılımcı ile gerçekleşen yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen verilerin tematik analizi yapılmıştır.

Verilerin analizi için kullanılan MAXQDA 2024 programı ile oluşturulmuş olan ana temalar Şekil 1'de verilmiştir. Çalışma, 8 ana başlık, 14 alt başlıktan oluşan sorulardan oluşmaktadır. Çalışmanın ana temaları ise; Teknoloji ve Sanat Arasındaki İlişki, Sanatın Toplumsal Boyutu ve Algıları, Yeni Sanat Akımları ve NFT ile Tanışma, NFT ve Sanat Eserleri, NFT ve Sanatın Demokratikleşmesi, Telif Hakları ve Sanatçı Hakları, Dijital Sanatın Genç Kuşak ve Toplumsal Algısı, Sanatçı Kimliğinin Dijitalleşmesi'dir.

6.1 Katılımcıların Demografik Bilgileri

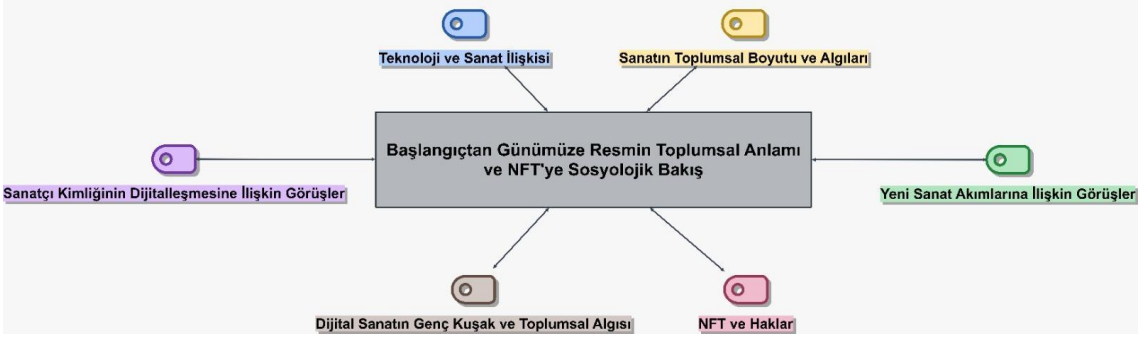
Bu bölümde katılımcıların yaşları, eğitim düzeyleri, meslekleri, NFT kullanma durumlarına yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan 10 kadın katılımcının yaşları çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların 1'i 57 yaşında, 1'i 26 yaşında, 1'i 33 yaşında, 1'i 43 yaşında, 1'i 36 yaşında, 1'i 37 yaşında, 1'i 50 yaşında, 1'i 25 yaşında, 1'i 27 yaşında ve son olarak 1'i 28 yaşındadır. Katılımcıların 3'ü doktora, 4'ü yüksek lisans, 3'ü lisans eğitim seviyelerine sahiptir. Katılımcılardan 5'i NFT'yi kullanırken 5'i kullanmamıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgileri

KATILIMCI SAYISI	MESLEKİ EĞİLİMLERİ	EĞİTİM DURUMU	YAŞ	NFT KULLANIMI
K1	**Sanatçı/Ressam/Küratör**	**Yüksek Lisans**	**57**	**Evet**
K2	**Yazılımcı/NFT Sanatçısı**	**Lisans**	**26**	**Evet**
K3	**Galeri Direktörü/Sanat Tarihçisi**	**Yüksek Lisans**	**33**	**Evet**
K4	**Ressam/Küratör**	**Doktora**	**43**	**Evet**
K5	**Akademisyen / Ressam**	**Doktora**	**36**	**Hayır**
K6	**Resim Öğretmeni**	**Lisans**	**37**	**Hayır**
K7	**Akademisyen**	**Doktora**	**50**	**Hayır**
K8	**Resim Öğretmeni/Sanatçı**	**Lisans**	**25**	**Hayır**
K9	**Dijital Sanatçı**	**Yüksek Lisans**	**27**	**Evet**
K10	**Araştırma Görevlisi**	**Yüksek Lisans**	**28**	**Hayır**

6.2 Bulguların Ana Temaları

Şekil 19. Ana Temalar

Araştırmanın ana bulgularını sekiz ana tema etrafında düzenlemiştir:

"*Teknoloji ve Sanat Arasındaki İlişki*" teması, teknolojinin sanat üretim sürecindeki rolü ve sanatçıların yeni teknolojileri takip etme biçimleri gibi konuları ele almaktadır.

"*Sanatın Toplumsal Boyutu ve Algıları*" teması ise, sanatın toplum üzerindeki etkisi, sanatın ticarileşmesi ve erişilebilirliğindeki değişimler gibi hususları incelemektedir.

"*Yeni Sanat Akımları ve NFT ile Tanışma*" teması, dijital sanat, çevresel sanat gibi yeni akımların yanı sıra, katılımcıların NFT teknolojisine yönelik farklı yaklaşımlarını kapsamaktadır.

"*NFT ve Sanat Eserleri*" teması, NFT'lerin sanat eserlerinin dijital varlıklara dönüşümü, erişilebilirliği ve ticarileşmesi üzerindeki etkilerini konu edinmektedir.

"*NFT ve Sanatın Demokratikleşmesi*" teması, NFT teknolojisinin sanatın demokratikleşmesine katkısı ve beraberinde getirdiği çevresel ve eşitsizlik gibi sorunları ele almaktadır.

"*Telif Hakları ve Sanatçı Hakları*" teması, NFT'lerin sanatçıların haklarını ve eserler üzerindeki kontrolünü nasıl etkilediğini incelemektedir.

"*Dijital Sanatın Genç Kuşak ve Toplumsal Algısı*" teması, dijital sanatın genç nesil ve toplum nezdindeki algısını değerlendirmektedir.

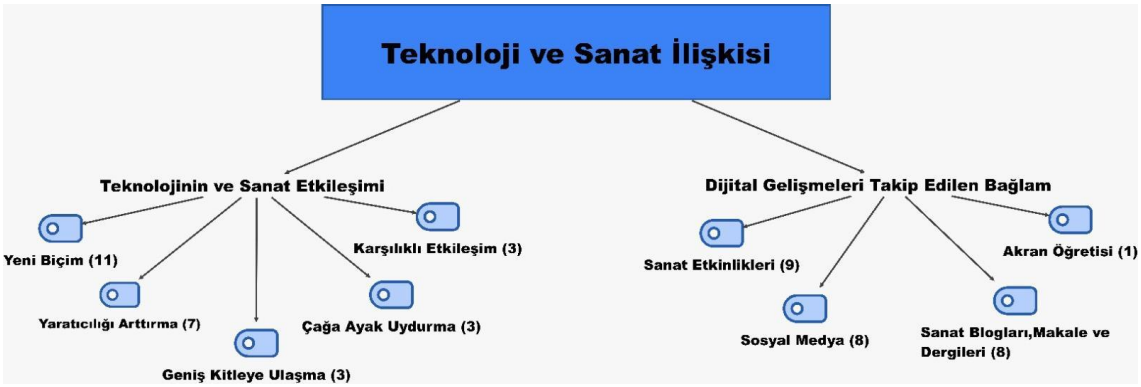
"*Sanatçı Kimliğinin Dijitalleşmesi*" teması, sanatın dijitalleşmesinin sanatçı kimliğine ve yaratıcı süreçlerine yansımalarını irdelemektedir.

6.3 Teknoloji ve Sanat Arasındaki İlişki

Teknoloji ve sanat arasındaki etkileşim, günümüz sanat pratiklerini şekillendiren temel unsurlardan biridir. Teknolojik gelişmeler, sanatçıların yaratıcı süreçlerini desteklediği gibi sanatsal ifade biçimlerini de çeşitlendirmektedir. Bu temada katılımcılara iki soru yöneltilmiştir:

1. Teknoloji ile sanat arasındaki bağlamda nasıl bir ilişki kuruyorsunuz? Teknolojinin sanat üretim sürecinizdeki rolü nedir?

2. Yeni teknolojileri ve sanat dünyasındaki dijital gelişmeleri nasıl takip ediyorsunuz?

Şekil 20. Teknoloji ve Sanat İlişkisi

Şekilde görüldüğü üzere, "Teknolojinin ve Sanat Etkileşimi" kategorisi altında, yeni biçimlerin (11), yaratıcılığı artırma (7), geniş kitleye ulaşma (3), çağa ayak uydurma (3) ve karşılıklı etkileşim (3) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "yeni biçim" kodudur. Katılımcılar teknolojinin sanat üretim sürecindeki rolünü ve sanatsal yaratıcılığa olan etkisini önemli ölçüde vurgulamaktadır. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"*Teknolojinin sanat üzerindeki etkisini kaçınılmaz buluyorum. Sanat ve teknoloji birbirini besleyen iki alandır. Teknolojinin sanat üzerindeki potansiyel etkisi çok acayip bir biçimde ilerlemekte*" (K1)

"*Çağımızın vazgeçilmezi olan teknoloji sanat alanında da farklı bir akım oluşturduğu fikrindeyim. Teknoloji, sanatı dijital formatlara taşıyarak yeni ifade biçimi sağlamıştır*." (K2)

"*Sanatçılar, teknolojiyi hem bir araç hem de bir araştırma alanı olarak kullanarak, sanatın sınırlarını genişletmekte ve toplumsal iletişimde yeni yollar araştırmaktadır*." (K10)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "yaratıcılığı arttırma" kodudur. Katılımcılar dijital araçların sanatçılara yeni ifade biçimleri sunarak yaratıcılıklarını artırdığını belirtmektedir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"*Teknoloji, sanatı dijital formatlara taşıyarak yeni ifade biçimi sağlamıştır. Sanatçılar, bilgisayarlar ve diğer dijital araçlarla eserlerini yaratma ve paylaşmada çok büyük bir hız ve kısa sürede kitlelere erişme olanağı sunmuştur*" (K2).

"*Teknoloji ve sanat arasındaki bağlantı yadsınamaz olduğunu düşünüyorum. Teknoloji bana sanatımı daha yaratıcı bir şekilde icra etmemi sağlayan bir araç gibi geliyor*." (K4)

"*Teknolojinin sanat üretim sürecindeki rolü, sanatçılara yeni araçlar ve platformlar sunarak yaratıcılıklarını artırmalarını sağlar. Örneğin, dijital resimleme yazılımları veya 3D yazıcılar gibi teknolojik araçlar, sanatçıların eserlerini oluştururken daha verimli ve yenilikçi olmalarına yardımcı olur*." (K9)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "geniş kitleye ulaşma" kodudur. Katılımcılar sanatçıların yeni teknolojik imkanlar ile eserlerini ve isimlerini daha geniş kitlelere ulaştırabildiklerinden bahsetmiştir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Teknoloji aynı zamanda sanatın sunum ve dağıtımını da değiştirebilir. Sanat eserleri dijital platformlarda paylaşılabilir, sanal gerçeklikte deneyimlenebilir veya interaktif enstalasyonlar haline getirilebilir. Bu da sanatın daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlar." (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "çağa ayak uydurma" kodudur. Katılımcılar sanatçıların, sanatın her alanını etkilemiş olan teknolojik gelişime ayak uydurması gerektiğini ifade etmiştir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Çağa entegre olmamız gerek. Dış pazarı yakalayabilmek için teknolojiyle haşır neşir olmak zorunlu kılınıyor." (K1)

> Sanatçı etrafından ve zamanından beslenen birey olarak kendi kişiliğinde barındırdığı her kelimeyi veya her nesneyi nasıl sanata dönüştürebileceğini veya onlarla nasıl bir sanatsal entegrasyon yapabileceğini hep düşünür. Bu bağlamda günümüz sanatçılarının tüketim kültüründe önemli bir yete sahip bu teknolojik ürün veya yazılımları kullanması kaçınılmaz bir hal alabilir. Ve zamanın doğasında işlendiğinde gereksinim olarak bile görülebilir. (K5)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod “karşılıklı etkileşim” kodudur. Katılımcılar sanatçıların, sanatın her alanını etkilemiş olan teknolojik gelişime ayak uydurması gerektiğini ifade etmiştir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Teknolojinin sanat üzerindeki etkisini kaçınılmaz buluyorum. Sanat ve teknoloji birbirini besleyen iki alandır.” (K1)

“Bu sayede sanatım teknolojinin dinamik dünyası ile etkileşim içerisinde gelişiyor. Teknoloji ilerledikçe sanat ve teknoloji arasındaki çift yönlü etkileşimin derinleşmeye devam edeceğine inanıyorum.” (K4)

Dijital Gelişmelerin Takip Edildiği Bağlam" kategorisi altında, sanat etkinlikleri (9), sosyal medya (8), sanat blogları, makale ve dergileri (8), akran öğretisi (1) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod “sanat etkinlikleri” kodudur. Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kodlar ise “sosyal medya”, “sanat blogları, makale ve dergiler” ve “akran öğretisi” dir.

"*Her iki konu da hayatı daha iyi takip etmekten geçiyor. Çağımız gerçekten bir teknoloji savaşı. Tüm firmalar istisnasız her alanda hızlı gelişmelere imza atıyorlar ve bu tarz güncellemeleri takip etmediğiniz an geriye düşmeye başlıyorsunuz*" (K3)

Katılımcılar teknolojik gelişmeleri yakından takip etmenin önemine vurgu yapmaktadır. Katılımcılar, sosyal medya, sanat dergileri, akademik yayınlar gibi çeşitli kaynaklardan yararlanarak yeni teknolojileri ve dijital sanat alanındaki yenilikleri sürekli olarak takip etmektedirler.

Sonuç olarak, katılımcıların görüşleri, teknolojinin sanatsal üretim süreçlerini zenginleştirdiği, yaratıcılığı artırdığı ve sanatçıların teknolojiyi yoğun bir şekilde takip ettiğini göstermektedir. Teknoloji ve sanat arasındaki etkileşim, sanatsal pratiklerin dönüşümünde önemli bir rol oynamaktadır.

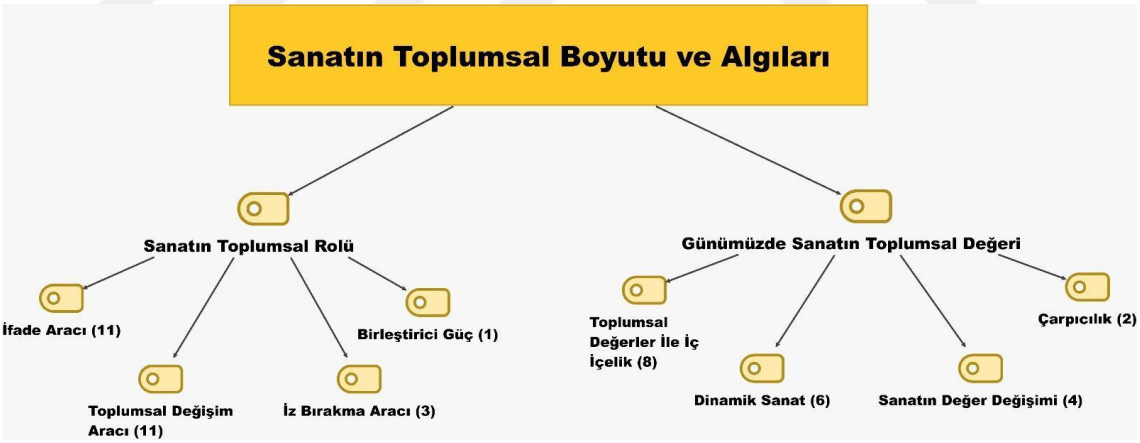
6.4 Sanatın Toplumsal Boyutu ve Algıları

Sanatın toplumsal anlamı ve algıları konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı düşünürler sanatı bireysel olarak kendini ifade etme biçimi olarak görürken (Öner ve Fildiş, 2022), diğerleri sanat eserlerinin toplumsal yapıları yansıttığını ve toplumsal ilişkileri anlamada araç olarak kullanılabileceğini vurgulamaktadır (Zolberg, 2018). Sanatın toplumsal işlevi ve algısı tarih boyunca değişime uğramıştır. Sanat kimi zaman dini ve siyasi gerçekleri yansıtırken, kimi zaman ise daha kişisel bir ifade aracı olarak gelişmektedir. Sanatçılar sanatsal yaratım süreçlerinde toplumsal dinamiklerden de etkilenmişlerdir.

Bu temada katılımcılara iki soru yöneltilmiştir:

a. Sanatın toplumsal rolü sizce nedir? Sanat, toplum üzerinde bir etki yaratabilir mi? Ne düşünüyorsunuz?

b. Günümüzde sanatın toplumsal bir değeri var mı? Varsa siz bunu nasıl yorumluyorsunuz?

Şekil 21. Sanatın Toplumsal Boyutu ve Algıları

Şekil incelendiğinde, "Sanatın Toplumsal Rolü" ve "Günümüzde Sanatın Toplumsal Değeri" olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur.

Şekilde görüldüğü üzere, "Sanatın Toplumsal Rolü" kategorisi altında, ifade aracı (11), toplumsal değişim aracı (11), iz bırakma aracı (3), birleştirici güç (1) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur. Ayrıca, "Birleştirici Güç (1)" ve "İz Bırakma Aracı (3)"

kodları, sanatın toplumsal bütünleşme ve kalıcı etki yaratma işlevlerine vurgu yapmaktadır.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "ifade aracı" kodudur. Katılımcılar sanatçıların toplumsal değişim ya da kaygılar bağlamında sanatı bir ifade etme biçimi olarak kullandıklarını belirtmiştir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Sanat, basit olarak bireyin kendisini ifade etme biçimi. Fakat bu ifade şekil sadece toplumsal sorunlara, kaygılara işaret etmek zorunda değil. Çok bireysel bir yerden de sanat üretimi olabilir ve hatta olmalı. Üretilen sanat, topluma ışık olmak ya da yön göstermek zorunda kalmamalı. Bunun sanatçı üzerinde bir yük oluşturduğunu düşünüyorum. Sanatın toplum üzerinde etki yaratabilmesi için öncelikle izleyicinin sanatı bilinçli bir şekilde tüketmesi gerekiyor. Bunun için de önce izleyicinin sanatsal alanlardaki ilgi ve bilgi kısmının eğitilmesi şart. Sonrasında bir etkileşim döngüsü daha sağlıklı şekilde yaratılabilir. (K3)

> Sanatın bana göre toplumsal rolü, insanların duygusal deneyimlerini etkileme ve toplumsal sorunlara ilişkin farkındalığı artırma potansiyelini ortaya çıkarmasıdır. Bu yönü çıkarması sebebiyle güçlü bir araçtır diye düşünüyorum. Sanatın duygu durumunu ve kendini ifade etme biçiminin bir yansıması olarak toplumsal olaylardan bağımsız bir şekilde var olamayacağını ve olağan durumu şiirsellikle dışavurma konusunda toplumu aydınlatabileceğini düşünüyorum. Bu konuda sanat toplumda bir ayna olarak kendini gösterebilir. (K4)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "toplumsal değişim aracı" kodudur. Katılımcılar sanatın toplumun her alanı şekillendirip değişim yaratma gücünün olduğunu ifade etmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Sanat çok güçlü bir eylemdir bana göre. Eylem derken çarpıtıcı bir etkisi vardır. Toplumların ilerlemesi için sanatın araç olduğunu düşünüyorum." (K1)

"Sonuç olarak, sanatın toplumsal rolü, duygusal, zihinsel ve kültürel ihtiyaçları karşılamanın yanı sıra toplumsal değişim ve birleştirme süreçlerine katkıda bulunarak toplumları şekillendirme ve etkileme gücünü yansıtır." (K8)

"Kısaca sanat gerçek bir silahtır. Sanatın toplum üzerindeki etkisi, yalnızca bireylerin iç dünyalarını dönüştürmekle kalmaz, aynı zamanda sosyal yapıları, kültürel pratikleri ve toplumsal değerleri de şekillendirir." (K10)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "iz bırakma aracı" kodudur. Katılımcılar sanatın iz bırakma rolü üzerinde ifadelerde bulunmuştur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Yunan'a bakın oradaki tanrılar mitolojiler İspanyadaki mayaların eserleri bir şey yapmak istiyordu insanlar. Sadece belge niteliği diyerek geçiştiremeyiz. Ama kesinlikle bir iz bırakma formudur." (K1)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "birleştirici güç" kodudur. Katılımcılar sanatın insanları bir araya getirerek birleştirici rolü üzerine vurgu yapmışlardır. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Sanat, toplum içinde birleştirici bir güç olarak işlev görebilir. Sanat etkinlikleri ve etkinlikleri, farklı kültürel, sosyal ve ekonomik arka planlardan gelen insanları bir araya getirir ve toplumsal bağlar oluşturur." (K9)

"Günümüzde Sanatın Toplumsal Değeri" kategorisi altında, Katılımcıların verdiği ifadeler doğrultusunda oluşturulan toplumsal değerler ile içiçelik (8) kodu, sanatın toplumsal değerlerle olan ilişkisine işaret ederken, dinamik sanat (6) kodu sanatın toplumsal dönüşümlere ayak uydurma kapasitesini vurgulamaktadır. Öte yandan, çarpıcılık (2) ve sanatın değer değişimi (4) kodları, sanatın toplumsal etkisindeki dönüşümleri yansıtmaktadır. Bu tema altında ise, sanatın günümüzdeki toplumsal konumu ve algılanışına dair kodlar bulunmaktadır.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "toplumsal değerler ile içiçelik" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Günümüzde sanatın toplumsal değeri genellikle çeşitli bakış açılarına dayanır ve bu değerler, toplumun genel normlarına ve değerlerine göre şekillenir. Sanat, toplumsal değerleri yansıtabilir, sorgulayabilir ve etkileyebilir. Değişen

toplumsal normlar, sanatçıları ve eserlerini yeni konulara yönlendirebilir ve toplumsal konularda daha duyarlı olmaya teşvik edebilir. (K2)

Günümüzde, sanatın toplumsal değeri ve algılanışı çok çeşitli faktörlerden etkilenir ve tartışmalı bir konudur. Sanatın toplumsal değeri, kültürel, politik, ekonomik ve duygusal bağlamlarda incelenir ve değişen toplumsal normlar bu değerlendirmeyi etkiler. Sanat eserlerinin toplumsal değeri, genellikle geçmiş ve mevcut toplumsal normlar ve değerlerle ilişkilendirilir. Bir sanat eseri, hangi dönemde, hangi kültürde ve hangi toplumsal koşullar altında üretildiğine bağlı olarak farklı şekillerde anlamlandırılabilir. Örneğin, bir sanat eserinin politik veya sosyal bir mesaj taşıması, o dönemin toplumsal normlarına göre nasıl değerlendirildiğini belirleyebilir. Değişen toplumsal normlar, sanat eserlerinin algılanmasını ve değerlendirilmesini etkiler. Toplumun değerlerinde ve normlarında yaşanan değişiklikler, sanatın konu, ifade biçimi ve temalarını şekillendirir (K9)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "dinamik sanat" kodudur. Katılımcılar günümüz sanat anlayışını sürekli değişim ve yenilik içeren bir zemine oturtmuştur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Ben değişirken ürettiğim her şey değişim gösterecektir. Dolayısıyla sanatçı düşünen her beyin aldığı her ilhamla yeni şeyler deneyecektir. Kimi zaman toplumsal normlar da dahil olmak üzere her şey sanatla irdelenecektir." (K6)

Son dönemde ortaya çıkan yeni "sanat akımı" kısmı biraz havada duruyor bence. Çünkü yaklaşık 1960'lardan beri devam eden bir sanat akımının içerisindeyiz. Çağdaş sanat ya da contemporary art olarak adlandırdığımız bu alan içerisinde sürekli yaşanan bazı kavramsal ve bu kavramsal dünyanın aktarıldığı medyumlarda yenilikler olduğunu düşünüyorum. (K3)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "sanatın değer değişimi" kodudur. Katılımcılar sanatın değerinin değişim gösterdiğini belirterek olumlu ve olumsuz değerlendirmeler yapmışlardır. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Sanatın değeri maalesef kendi değerinden çok, yapan kişinin değeri ve sosyal medya akımlarına göre değer kazanıyor. Buda sanatın gerçek değerini yansıtmada büyük bir sorun olduğunu düşünüyorum." (K2)

> Bunun yanı sıra çevresel sanat ve sosyal adalet sanatı gibi akımlar da toplumsal meselelere duyarlılık kazandırıyor. Çevresel sanat, doğal çevreyi koruma ve çevresel sorunlara dikkat çekme amacıyla ortaya çıkıyor. Sanatçılar, doğayla uyumlu eserler üreterek insanların çevre bilincini artırmayı amaçlıyorlar. Sosyal adalet sanatı ise toplumsal eşitsizlikler, ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı gibi konuları ele alarak toplumsal farkındalık yaratıyor ve değişim için bir platform sağlıyor. Bu yeni akımlar, sanatın sadece estetik değil aynı zamanda toplumsal ve politik bir araç olduğunu vurguluyor. Sanatın gücünü ve etkisini toplum üzerindeki dönüştürücü potansiyelini göstererek, izleyicilere daha derin ve anlamlı deneyimler sunuyorlar. Bu nedenle, yeni sanat akımları sanat dünyasına yenilik getirirken aynı zamanda topluma ve dünyaya dokunan önemli mesajlar iletiyorlar. (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "çarpıcılık kodu"dur. Katılımcılar günümüz sanatının çarpıcılık rolü ile toplumsal bir tartışma yarattığını ifade etmiştir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Normlar da değişiyor çok çarpıcı eleştiriler de var mesela bir sanatçı eserini sergilemek için pisuvara imza atıp sergiye yollamıştı, geri gönderildi sonra sanatçı tekrar gönderdi sergilenmesi için. Şimdi bu sanat mıdır değil midir tartışılır. Ama çok çarpıcı, günümüzde neyin sanat olduğu konusu daha da tartışılır hale geldi ama bu ilelebet böyleydi, gerçek sanatı yorumlamak anlamlandırmak anlamlandırabilmek neyin sanat olduğu tartışmalı bir konu. (K1)

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, sanatın toplumu dönüştürme, bütünleştirme ve toplumsal sorunlara dikkat çekme gibi işlevlere sahip olduğu öne çıkmaktadır. Ancak, günümüzde sanatın daha bireysel bir ifade biçimi olarak algılanması gerektiği de vurgulanmaktadır. Ayrıca, teknolojik gelişmelerin de sanatsal pratikler üzerindeki etkisi, katılımcılar tarafından önemli bir konu olarak değerlendirilmektedir.

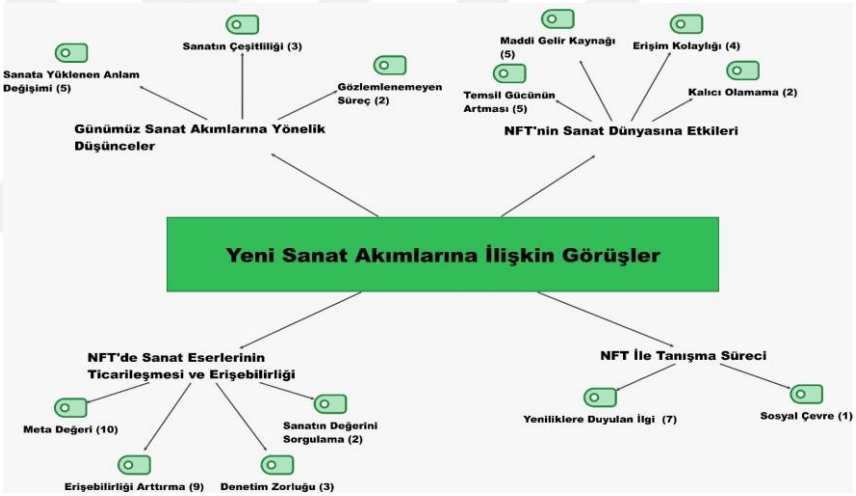
6.5 Yeni Sanat Akımları ve NFT ile Tanışma

Çalışmanın odak alanını oluşturan NFT ile birlikte katılımcıların Kripto Sanat gibi yeni sanat akımlarına olan ilgisinin belirlenmesi, güncelliğin nereden ve nasıl takip edildiğinin anlaşılmasında yardımcı olduğu düşünülmektedir. Bu tema başlığında katılımcılara iki soru yöneltilmiştir;

a. Son dönemde ortaya çıkan yeni sanat akımları hakkında düşünceleriniz nelerdir?

b. NFT teknolojisi ile tanışma sürecinizden bahseder misiniz?

Bu tema özelinde katılımcıların verdiği cevaplara istinaden katılımcı ifadeleri NFT ve Sanat Eseri ilişkisindeki görüşlerinin temeli niteliğinde olduğu için kodlamalar aynı başlık toplu bir şekilde ele alınmıştır.

Şekil 22. Yeni Sanat Akımlarına İlişkin Görüşler

Şekil incelendiğinde dört kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler; Günümüz Sanat Akımına Yönelik Düşünceler, NFT'nin Sanat Dünyasına Etkileri, NFT'de Sanat Eserlerinin Ticarileşmesi ve Erişebilirliği ve NFT ile Tanışma Süreci başlıkları NFT ve Sanat Eserleri temalarının sorularına verilen katılımcı ifadeleriyle ilişkilendirilmiştir.

Şekilde görüldüğü üzere, "Günümüz Sanat Akımına Yönelik Düşünceler" kategorisi altında, sanata yüklenen anlam değişimi (5), sanatın çeşitliliği (3), gözlemlenemeyen süreç (2) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "sanata yüklenen anlam değişimi" kodudur. Katılımcılar yeni sanat akımlarının sanata yüklenen anlamı değiştirdiğini vurgulamıştır. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Yeni kavramsal sanatlar, pop art, nft, video sanatı, dijital artlar bütün yazılım ve donanımla ilgili yapılan her şeyi kabul ediyorum ve takip ediyorum. Ben bu konuşma şeklimizi bile video arta dönüştürüp sunabilirim çünkü bir şey paylaşıyoruz. Yani artık sanat eseri tuvale boyaya ah ne kadar güzel çiçek ne güzel ağaç şeklinde lanse edilen bir şey değildir. Teknolojinin gelişmesiyle bakış açısı da değişmiş sanat eserine yüklenen anlam da değişmiştir. (K1)

> Özellikle son dönemde çıkan dijital sanat Dijital teknolojinin gelişimiyle birlikte dijital sanat önemli bir yükseliş yaşadı. Yine de şahsi fikrime göre dijital sanatı değersiz görmekten ziyade geçmiş dönem sanatında emeğin ve zor şartlar altında verilen emeklerin çok daha değerli olduğu düşüncesindeyim. (K2)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "sanatın çeşitliliği" kodudur. Katılımcılar yeni sanat akımlarının sanat alanını çeşitlendirdiği ve yenilikler getirdiğini ifade etmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Son dönemde ortaya çıkan yeni sanat akımları, sanat dünyasında heyecan verici bir yenilik ve çeşitlilik getiriyor." (K8)

> Yeni sanat akımları sanat dünyasına büyük bir canlılık ve yenilik getiriyor. Geleneksel sanat anlayışlarından ziyade sanatçıyı belki de daha üretken kıldığını söyleyebilirim. Üç boyutlu çalışmalar interaktif bir ortam yaratması sanal gerçeklikler gibi donanımsal sanat eserlerinin farklı bir gerçeklik yarattığı algısındayım. Sanatın çeşitlenmesi dönüşmesi kanaatindeyim. (K4)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "gözlemlenemeyen süreç" kodudur. Katılımcılar yeni akımların gözlemlenmesi için bir zamana ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Kişisel bir görüşle cevap verip akademik bir tartışmadan uzaklaşmak isterim. Sanatta deneysellik ve sürdürülebilirlik çok önemlidir. Yaşadığımız dönemde

> akım çıkması bizden 50 yıl sonra yaşayacaklar için gözlemlenebilir olabilirken bizde bir muamma içerir. Bu ne demek? Uzun bir sürece ihtiyacımız var ki bu süreçte birçok testten başarı ile çıkması gerekir. Biz sanat akımı demeyelim ama akımcık yani yeni doğan bir dönem diyebiliriz. (K5)

Genel olarak, katılımcılar günümüz sanat akımlarındaki değişim ve dönüşümleri ve NFT teknolojisiyle tanışma süreçlerini aktarmaktadır. Sanatın çeşitliliği, anlamının değişimi ve teknolojik gelişmelerle olan bağlantısı üzerinde durmaktadırlar.

"NFT'nin Sanat Dünyasına Etkileri" kategorisi altında, temsil gücünün artması (5), maddi gelir kaynağı (5), erişim kolaylığı (4), kalıcı olamama (2) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "temsil gücünün artması" kodudur. Katılımcılar NFT ile sanatçıların temsil gücünün arttığını ifade etmiştir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> NFT teknolojisini çok uzun yıllardır takip ediyorum. Bu teknolojinin ilerleyen dönemlerde hayatın çok içerisinde yer alacağına inanıyorum. Ve tabi bu hayatın içerisinde sanat da var. Bu teknolojinin getirilerinin eğer doğru bir şekilde sanata entegrasyonu olursa oldukça verimli yenilikler getireceğine inanıyorum. (K3)

> Bu teknolojinin etkileri, çeşitli açılardan incelenebilir. Öncelikle, NFT teknolojisi sanat piyasasında dijital eserlerin ticarileştirilmesinde bir devrim yaratmıştır. Daha önce dijital sanat eserleri genellikle kolayca kopyalanabilir ve dağıtılabilirken, NFT'ler bu eserlere benzersizlik ve sahiplik duygusu kazandırarak sanatçılara dijital eserlerini satma ve koleksiyon yapma fırsatı sunar. (K9)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "maddi gelir kaynağı" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Özellikle sanat eserlerinin ticarileştirilmesi konusunda. Sanatta özgünlüğe dair yeni sorular gündeme getiriyor. Sanatın ancak dijital dosya olarak alınıp satılabilmesi, sanatın özgünlüğünü ve estetik değerini sorgulamamıza yol açıyor diyebilirim." (K4)

"NFT teknolojisinin sanat dünyasına olan etkilerini çeşitli açılardan değerlendirebiliriz. Birincisi, NFT'ler sanat eserlerine dijital olarak benzersiz bir kimlik sağlayarak dijital sanatın ticarileştirilmesine olanak tanır. Bu, dijital sanatçıların eserlerini daha kolay bir şekilde pazarlamasına ve satmasına yardımcı olabilir." (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "erişim kolaylığı" kodudur. Katılımcılar NFT ile insanların sanat bağlamında kolayca ulaşabildiklerinden bahsetmiştir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"NFT'ler sanat eserlerinin izlenebilirliğini artırır. Blokzinciri teknolojisi, eserin tüm geçmiş sahiplerinin kayıtlarını saklayarak eserin geçmişini takip etmeyi sağlar. Bu, eserin tarihini belirgin bir şekilde ortaya koyarak eserin sahnelenme ve satış geçmişini şeffaf bir şekilde sergiler." (K9)

> Sanat olarak kabul edenler için ulaşılabilirlik isteyenler için lascaux mağarasındaki ilk resimler gibi ulaşılabilir. İnternetten göremeyeceğimiz başyapıt yok artık onlarda internette ancak özgün olarak bilet alıp yerinde göremiyorsanız. Bir disiplinde gezmiyor ve tarihini okuyup manifestosunu benimseyemiyorsanız yani bir kimliği karakteri yoksa ne anlam ifade edebilir ki. (K5)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "kalıcı olamama" kodudur. Katılımcılar NFT'nin sanat alanındaki kalıcılığı konusunda tartışmalar olduğunu belirtmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> NFT'lerin sanat eseri olduğunu kabul ediyorum fakat ilerde kalıcılığı olabilme ihtimali hakkında endişelerim var. Sonraki nesillerde kalıcı olmama ihtimalini daha çok gözetiyorum. Neden? Çünkü her sanat eserinde bir matematik bir felsefe var esasen. Bir yazılım doğrultusunda ilerleyen şeyin arka planında kapitalin dayatması mevcut ve bunu kabul etmek durumunda kalıyoruz. Bu sebeple o sanat eserine tartışmalı bakmamıza yol açıyor. (K1)

"NFT'de Sanat Eserlerinin Ticarileşmesi ve Erişebilirliği" kategorisi altında, meta değeri (10), erişebilirliği artırma (9), denetim zorluğu (3), sanatın değerini sorgulama (2) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "meta değeri" kodudur. Katılımcılar NFT ile sanatın meta değerini gündeme getirdiğini ifade etmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Bu konuda daha çok alım satım üzerinden yapılması meta değerini gündeme getiriyor. Yani demek istediğim sanat eserinin sadece alım satım endeksine indirgenen bir boyutunu ortaya çıkarttığı da doğru ama tamamen de böyle değil." (K1)

"Aynı zamanda, NFT'ler sanatçılara eserlerini daha kolay bir şekilde ticarileştirmeleri ve geniş kitlelere ulaşmaları için yeni fırsatlar sunar." (K9)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "erişebilirliği artırma" kodudur. Katılımcılar NFT ile insanların sanat ile direkt ve daha kolay bir şekilde muhatap olduğunu belirtmiştir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"NFT'ler aynı zamanda sanat eserlerinin erişilebilirliğini artırabilir. Dijital varlıkların tokenleştirilmesi, dünya genelinde sanatseverlere anında erişim imkânı tanır. Bu sayede sanat eserleri, coğrafi sınırlamalardan bağımsız olarak daha geniş bir kitleye ulaşabilir." (K2)

"Ancak NFT'lerin sanatçılara daha geniş bir kitleye ulaşma ve çalışmalarını daha bağımsız satma fırsatı verdiği de bir gerçek. Kısacası NFT'lerin sanat dünyası üzerindeki etkisi karmaşık ve çelişkili bir tablo çiziyor diye düşüyorum." (K4)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "denetim zorluğu" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Tehlikeli bulduğum bir konu da bu benim sanat eserimi NFT'ye çevirip telif haklarına sahip olabilir. Kopyalana da bilir. Bunun denetlenme hususu bende soru işareti bırakıyor. Belki de bu sanatı biraz da metalaştırıyor. Benim yaptığım işin mesela kopyasını ben bile yapamam." (K1)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "sanatın değerini sorgulama" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Sanatın öz değerini sorgulatan eserler icra ediliyor. Bu da sanat mı değil mi tartışmalarını destekliyor haliyle.” (K1)

"NFT ile Tanışma Süreci " kategorisi altında, yeniliklere duyulan ilgi (7), sosyal çevre (1) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod “yeniliklere duyulan ilgi” kodudur. Katılımcılar yeni teknolojilere ve yeni sana akımlarına ilgilerinin olduğunu belirtmişler yenilikleri bu şekilde takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Token, cryptocoin konularında bilgi ve ilgili olan bir kişi olarak NFT ile tanışma konusunda bir yabancılık çekmedim.” (K2)

> İlk çıktığından beri takip ediyorum. Bizzat tarafıma somut eserlerimin dijitale aktarılıp NFT olarak satın almak isteyen NFT koleksiyonerleri oldu. Bir süre bunu teknik boyuttan ziyade sanatsal bir ürüne nasıl çevirebilirim diye bir süreçten geçtim. Sanat eseriniz dijitalde ne kadar sanat eseri. Özgün belki evet ama tek değil. (K5)

> NFT teknolojisiyle tanışmam, dijital sanatın giderek popülerleşmesiyle gerçekleşti. Sanat dünyasında NFT'lerin yaratıcılarına ve koleksiyonculara yeni fırsatlar sunduğunu gördüm. Araştırmalarım sonucunda, blokzincir teknolojisiyle benzersiz dijital varlıkların oluşturulması ve satılması konseptini keşfettim. Sanat eserlerinin dijital olarak sahiplendirilmesi ve takip edilebilirliği konusundaki potansiyeli ilginç buldum ve bu alanda gelişmeleri yakından takip etmeye başladım. (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod “sosyal çevre” kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> NFT’ye aslında çevrem sayesinde vakıf oldum. Dijital çalışmalarım elbet vardı ama o teknolojiye hakim değildim açıkcası. İlk başta, NFT nedir ve nasıl çalışır anlamaya çalıştım. Çeşitli sanat platformlarında NFT ile iş birliği yapan sanatçıların eserlerini inceledim aslında alım satım alt tabanlı çıkması

konusunda endişelerim vardı. Ama önemli olanın eser niteliği olduğuna karar kılarak ben de bir iki çalışma yapmaya çalışıyorum. (K4)

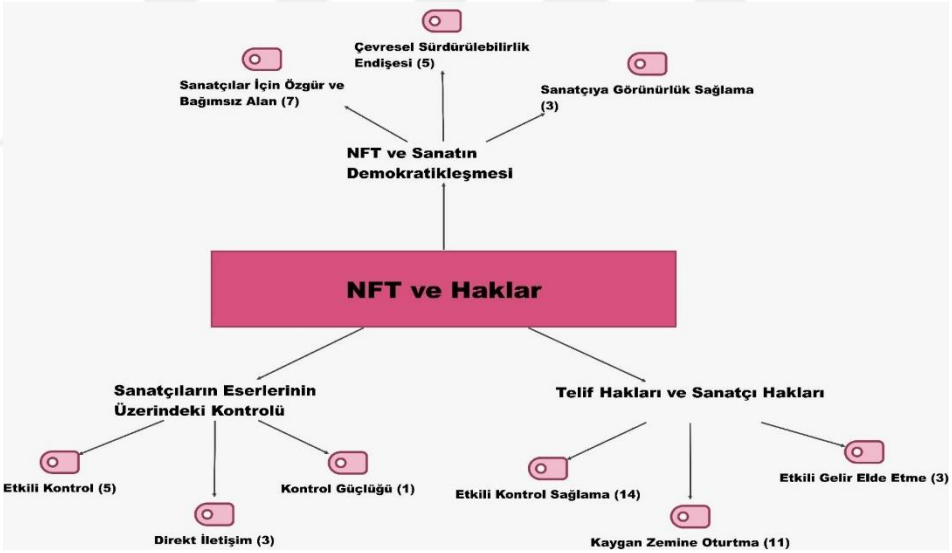
6.6 NFT ve Haklar

NFT ve haklar teması 3 kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler; NFT ve sanatın demokratikleşmesi, sanatçıların eserlerinin üzerindeki kontrolü ve telif hakları ve sanatçı haklarıdır. Bu tema başlığında katılımcılara üç soru yöneltilmiştir;

1. NFT'lerin sanatın demokratikleşmesine katkıda bulunduğunu düşünüyor musunuz?

2. NFT ile dijitalleşen sanat eserlerinin telif hakları ve sanatçı hakları konusundaki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

3. Bu teknolojinin sanatçıların eserleri üzerinde bir kontrol yarattığını düşünüyor musunuz? Eğer düşünüyorsanız nasıl bir etki yarattığından bahsedebilir misiniz?

Şekil 23. NFT ve Haklar

Şekilde görüldüğü üzere, "NFT ve Sanatın Demokratikleşmesi" kategorisi altında, sanatçılar için özgür ve bağımsız alan (7), çevresel sürdülebilirlik endişesi (5), sanatçıya görünürlük sağlama (3) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "sanatçılar için özgür ve bağımsız alan" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Sanatçılar, eserlerini doğrudan koleksiyonerlere satmak yerine, destekleyici bir topluluk oluşturarak eserlerini doğrudan finanse edebilirler. Bu, aslında kitlelere yayılma sanatçıyı daha özgür kılma bakımından daha yararlıdır diye düşünüyorum." (K4)

> Benim gibi tuvale yapılan sanatla plastik sanatla ilgilenen vs biri de çıkabilir görünür olabilir sanatını sergilemek isteyebilir galeriye gidip aynı bir iş görüşmesi gibi senin cvne bakıyorlar gibi değerlendirilmeye tabi tutuluyor maalesef. Yani ilk yıllarımda bunun zorluğunu ben de çektim. Galeriye kendini beğendirmek çünkü senin yaptığın işten ziyade ismine pr'ına daha çok bakıyorlar. Bu yüzden dijital mecrada sergilemek o sergi ve sanat eserin arasındaki köprüdeki o aracıların ortadan kalkması sanatçıyı daha özgür hissettirebilir esasen. (K1)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "çevresel sürdürebilirlik endişesi" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Bazı eleştirmenler, NFT'lerin çevresel etkilerini ve sürdürülebilirliğini endişeyle karşılıyorlar. NFT'lerin blokzincir işlemleri için gereken enerji miktarı, çevresel kaygıları artırıyor." (K8)

> NFT'lerin tokenleştirilmesi için kullanılan blockchain teknolojisi, özellikle enerji tüketimi konusunda eleştirilere maruz kalmıştır. Bu, çevresel sürdürülebilirlik endişelerini beraberinde getirebilir. NFT'ler genellikle kripto paralarla alınıp satıldığı için, bu alana erişim finansal sınırlamalara tabi olabilir. Bu durum, sanatın herkes için gerçekten demokratikleşmesini engelleyebilir. (K2)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "sanatçıya görünürlük sağlama" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Galeriye kendini beğendirmek çünkü senin yaptığın işten ziyade ismine pr'ına daha çok bakıyorlar. Bu yüzden dijital mecrada sergilemek o sergi ve sanat eserin arasındaki köprüdeki o aracıların ortadan kalkması sanatçıyı daha özgür

hissettirebilir esasen. Görünür de kıldırabilir. Ama sadece bu kaygıdan hareketle yola çıkılmasını da doğru bulmuyorum. (K1)

"Sanatçıların Eserlerinin Üzerindeki Kontrolü" kategorisi altında, etkili kontrol (5),direkt iletişim (3), kontrol güçlüğü (1) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "etkili kontrol" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> NFT teknolojisinin sanatçıların eserleri üzerinde bir kontrol yarattığını düşünüyorum. Geleneksel sanat piyasasında, bir kez satılan bir eserin takip edilmesi ve kontrol edilmesi zor olabilir. Ancak NFT'ler sayesinde, sanatçılar eserlerinin takibini ve kullanımını daha etkin bir şekilde gerçekleştirebilirler diye düşünüyorum. (K4)

> NFT (Non-FungibleToken) teknolojisinin sanatçıların eserleri üzerindeki kontrolünü etkileme biçimi, genel olarak olumlu bir dönüşüm yaratmıştır. Bu teknoloji, sanatçılara eserlerinin dijital dünyada nasıl dağıtıldığı, satıldığı ve sergilendiği üzerinde daha fazla hakimiyet ve kontrol imkanı sunar. Bu kontrolün artması, birkaç önemli yolla gerçekleşir: İlk olarak, NFT'ler sanatçılara eserlerinin orijinalliğini ve sahipliğini blockchain üzerinde kaydetme olanağı sağlar. Bu durum, sanat eserlerinin kökeninin ve sahiplik geçmişinin şeffaf bir şekilde takip edilmesine olanak tanır, böylece eserlerin yetkisiz kopyalanması ve dağıtılmasına karşı bir koruma mekanizması işlevi görür. (K10)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "direkt iletişim" kodudur. Katılımcılar NFT ile birlikte sanatçının aracılara gerek kalmadan direkt olarak sanat severler ile buluşabildiğini ifade etmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Bu konuda hem pozitif hem negatif etkisi olduğunu düşünüyorum. NFT'ler, sanatçılar ile koleksiyoncular arasındaki aracılara gerek bırakmadan doğrudan bir ilişki kurma olanağı sunar. Bu, sanatçıların eserlerini daha geniş bir kitleye ulaştırmasına ve gelir elde etmesine yardımcı oldu." (K2)

“Daha sonra, NFT teknolojisi, eserlerin satışından elde edilen gelirin sanatçılara doğrudan aktarılmasını mümkün kılar. Bu, sanatçıların eserlerini aracılara veya galerilere ihtiyaç duymadan doğrudan koleksiyonerlere satmalarını sağlar.” (K10)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod “kontrol güçlüğü” kodudur. Katılımcılar sanatçıların eserleri üzerinde etkili bir kontrol sağladığını belirtirken bir yandan eserlerin kopyalanması ve ticarileşmesi konularında bazı güçlükler ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“NFT teknolojisi, sanatçıların eserleri üzerindeki kontrolü karmaşık bir şekilde etkiler. Blokzinciri teknolojisi eserlerin takibini kolaylaştırırken, eserlerin dijital kopyalanması ve ticarileştirilmesi gibi yeni zorluklar ortaya çıkarır.” (K9)

"Telif Hakları ve Sanatçı Hakları" kategorisi altında, etkili kontrol sağlama (14), kaygan zemin oturtma (11), etkili gelir elde etme (3) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod “etkili kontrol sağlama” kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“NFT'ler, sanatçılara eserlerini doğrudan satma ve yeniden satışlardan gelir elde etme fırsatı tanır. Bu, sanatçıların finansal olarak bağımsız olmalarına ve kendi eserleri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmalarına yardımcı olabilir.” (K2)

“NFT teknolojisinin sanatçıların eserleri üzerinde bir kontrol yarattığını düşünüyorum. Geleneksel sanat piyasasında, bir kez satılan bir eserin takip edilmesi ve kontrol edilmesi zor olabilir. Ancak NFT'ler sayesinde, sanatçılar eserlerinin takibini ve kullanımını daha etkin bir şekilde gerçekleştirebilirler diye düşünüyorum.” (K4)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod “kaygan zemin oturtma” kodudur. Katılımcılar NFT ile gelen yenilikleri olumlu olarak değerlendirken bir yandan sanatçının bazı zorluklar ile karşılaşabileceğinden bahsetmişlerdir. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"NFT'lerin sanat eserlerinin telif hakları ve sanatçı hakları üzerindeki etkileri karmaşıktır. Blokzinciri teknolojisi, eserlerin izlenmesini ve mülkiyetin korunmasını kolaylaştırırken, telif hakları ihlalleri gibi yeni zorluklar da ortaya çıkabilir." (K9)

> Bu biraz karmaşık bir konu. Yani sanat eserlerinin NFT kullanılarak dijitalleştirilmesi, karmaşık telif hakkı sorunlarına sahip olusu ve tam bir hukuksal olarak düzenleme olmayışı sağlam bir zemine oturamayışı tartışmalı. Sanat eseri alıcısına bir sertifika vermesi konusunda dijital sanat ortamında getirilen önemli bir husus fakat bunun denetlenilebilirliği ölçüsünde sanat eserini veya üretilen eserin sanat olup olmadığı bile hala tartışılırken tam bir dayanağı olmadığı kanaatindeyim açıkcası. (K4)

> Bu teknolojinin getirdiği kontrol ve hakimiyet artışının yanı sıra, bazı zorluklar ve karmaşıklıklar da mevcuttur. Örneğin, NFT piyasasının düzenlenmemiş hali, eserlerin yetkisiz kullanımı ve telif hakları ihlalleri gibi sorunlara yol açabilir. Ayrıca, NFT teknolojisinin ve blockchain'in teknik yönlerinin karmaşıklığı, sanatçıların bu yeni alanı tam olarak anlamaları ve eserleri üzerindeki kontrolü etkin bir şekilde kullanmaları için belirli bir öğrenme süresi gerektirir. (K10)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "etkili gelir elde etme" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

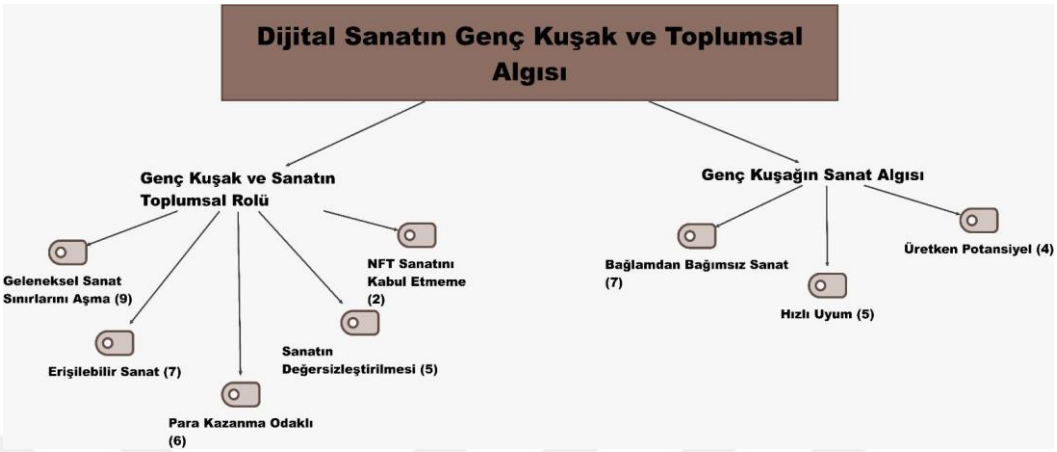
"NFT'ler, telif hakları yönetimini akıllı kontratlar (smart contracts) aracılığıyla daha etkin hale getirebilir. Sanatçılar, eserlerinin yeniden satışlarında belirli bir komisyon talep edebilir ve bu komisyon otomatik olarak akıllı kontratlar aracılığıyla dağıtılabilir." (K2)

6.7 Dijital Sanatın Genç Kuşak ve Toplumsal Algısı

Dijital Sanatın Genç Kuşak ve Toplumsal Algısı teması 2 kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler; genç kuşak ve sanatın toplumsal rolü ve genç kuşağın sanat algısıdır. Bu tema başlığında katılımcılara iki soru yöneltilmiştir;

1. NFT ile dijitalleşen sanat, genç kuşağın sanat algısını nasıl şekillendiriyor?

2. Bu kuşak, NFT sanatına nasıl bir ilgi gösteriyor ve bu ilgi, sanatın toplumsal rolünü nasıl etkiliyor?

Şekil 24. Dijital Sanatın Genç Kuşak ve Toplumsal Algısı

Şekilde görüldüğü üzere, "Genç Kuşak ve Sanatın Toplumsal Rolü " kategorisi altında, geleneksel sanat sınırlarını aşma (9), erişilebilir sanat (7), para kazanma odaklı (6), sanatın değersizleştirilmesi (5), NFT sanatını kabul etmeme (2) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "geleneksel sanat sınırlarını aşma" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Bu ilgi, sanatın toplumsal rolünü gençlerin daha etkin bir şekilde şekillendirmesine olanak tanıyor, çünkü NFT teknolojisi, sanatı daha kişisel ve katılımcı bir deneyim haline getiriyor, aynı zamanda geleneksel sanat yapılarını sorgulayan ve değiştiren bir etki yaratıyor." (K2)

> Son dönemde ortaya çıkan yeni sanat akımları, kültürel ve toplumsal değişimlere yanıt olarak ortaya çıkar ve çeşitli eleştirel yaklaşımlar ve estetik ifadeler sunmaktadır. Bu akımlar, genellikle geleneksel sanat formlarını sorgulayarak, yeni teknolojilerin ve dijital medyanın kullanımını benimseyerek veya toplumsal, politik veya çevresel konuları ele alarak öne çıkmaktadırlar. Bu yeni akımların birçoğu, geleneksel sanatın sınırlarını zorlayarak, izleyicileri düşündürmeye ve tartışmaya yönlendirir. (K9)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "erişilebilir sanat" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"NFT'ler, genç sanatseverlere dijital dünyada sanat koleksiyonu yapma, sanatçıları doğrudan destekleme ve dijital eserlerin sahipliğini elde etme fırsatı sunarak, sanatın erişilebilirliğini ve demokratikleşmesini artırıyor." (K2)

> NFT'lerle dijitalleşen sanat, genç kuşağın sanat algısını önemli ölçüde şekillendiriyor. Özellikle dijital çağda büyüyen gençler için, sanatın dijital ortama taşınması ve NFT'ler aracılığıyla ticarileştirilmesi, sanatın erişilebilirliğini ve çekiciliğini artırıyor. Genç kuşak, sanatı geleneksel galeri veya müzayede evlerinde görmek yerine dijital platformlarda keşfetmeyi tercih ediyor ve bu da onların sanat algısını değiştiriyor. (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "para kazanma odaklı" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Özellikle, NFT'ler sanatın erişilebilirliğini artırarak gençlerin sanata daha kolay erişim sağlamasını ve sahip olma isteğini güçlendiriyor. Ancak, ticari odaklı bir yaklaşımın sanatın değerlerini sorgulanır hale getirebileceği unutulmamalıdır." (K9)

> Ancak, bu ilgi ve etkiyle birlikte bazı tartışmalar da ortaya çıkıyor. Özellikle, sanatın ticarileştirilmesi ve popülerleştirilmesi, sanatın orijinalliğini ve derinliğini sorgulamaya yönelik eleştirilere neden olabilir. Ayrıca, NFT'lerin çevresel etkileri ve sanatın sadece ticari bir varlık olarak görülmesi gibi konular da tartışmalara yol açabilir. (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "sanatın değersizleştirilmesi" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Dijitalleşen sanatın ticarileşmesi ve popülerleşmesiyle birlikte, gençlerin sanatın sadece ticari bir varlık olarak görmeleri riski de vardır. Bu nedenle, sanat eğitimi ve sanatın derinliği ve çeşitliliği hakkında bilinçlendirme önemlidir, böylece gençler sanatı sadece bir yatırım aracı olarak değil, aynı zamanda bir ifade biçimi ve kültürel miras olarak da değerlendirirler. (K8)

> Bazı gençler sadece para meta odaklı baktığını görüyorum. Bu beni maalesef çok üzüyor. Yaptığı eserin belli bir kitlede rağbet görmesi kendisini yüceltiyor ve yaptığı şeyi değersizleştiriyor. Bu sebeple kalitesiz işler ortaya çıkabiliyor. Bu güzelliklerinin yanında böyle tehlikeli bir tarafının da olduğunu düşünüyorum. (K1)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "NFT sanatını kabul etmeme" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Öncelikle NFT sanatı diye bir kavramı kabul etmiyorum. NFT, bir teknoloji ve tüm sanat eserlerine, fiziksel veya dijital, entegre edilebilir. Çünkü en basit anlamıyla NFT bir dijital orijinallik sertifikası. "Durmaksızın koşan figürler" bir sanat kavramı değil, gif teknolojisi kullanılarak üretilmiş sanat eserleri. Bu ayrımı iyi yapmak lazım. (K3)

"Genç Kuşağın Sanat Algısı" kategorisi altında, bağlamdan bağımsız sanat (7), hızlı uyum (5), üretken potansiyel (4) kodları katılımcı ifadeleri ile oluşturulmuştur.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "bağlamdan bağımsız sanat" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Dijital sanat ve NFT'ler, sanat eserlerine erişimi kolaylaştırır. İnternet üzerinden kolayca erişilebilen dijital eserler, genç kuşakların sanatı keşfetme ve onunla etkileşim kurma biçimlerini dönüştürmektedir. Bu, sanatın daha geniş ve çeşitli bir izleyici kitlesine ulaşmasını sağlar." (K10)

> NFT'ler, dijitalleşen sanatı genç kuşağın ilgisini çekerek sanat algısını dönüştürüyor. Sanata dijital platformlardan kolay erişim sağlayarak ve blok zinciri teknolojisiyle güvenli mülkiyet belgeleri sunarak koleksiyonculuk eğilimlerini artırıyor. Ancak, ticari odaklı bir yaklaşımı teşvik ederek sanatın yalnızca finansal bir yatırım aracı olarak algılanmasına yol açabilir. (K9)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "hızlı uyum" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Genç kuşak yeni gelişmelere çok daha çabuk adapte oluyor." (K1)

Genç kuşak hayatın çoğunu bir ekran önünde yaşıyor. Bu durum sanatın da bir ekranla ile deneyimlenmeye başlamasıyla birlikte o kuşağın da radarına girmesini sağlıyor. Aynı zamanda VR gibi teknolojilerle birlikte, daha "oyun" dünyasında yaşayan bu kuşağın dijitalleşen sanata olan ilgi ve alakasını arttırdığını düşünüyorum. (K3)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "üretken potansiyel" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

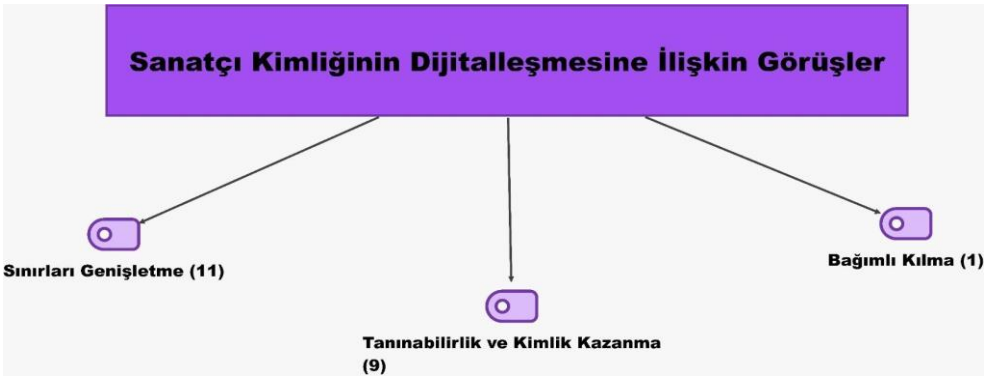
"NFT sanatçılara daha farklı üretme potansiyeli sunma fırsatı yaratıyor ve genç kuşak bu üretim sürecinde daha geniş bir perspektiften bakıp sanata daha etkin bir katılım sağlamasını kolaylaştırdığını düşünüyorum." (K1)

"NFT sanatçılara daha farklı üretme potansiyeli sunma fırsatı yaratıyor ve genç kuşak bu üretim sürecinde daha geniş bir perspektiften bakıp sanata daha etkin bir katılım sağlamasını kolaylaştırdığını düşünüyorum." (K10)

6.8 Sanatçı Kimliğinin Dijitalleşmesine İlişkin Görüşler

Sanatçı Kimliğinin Dijitalleşmesine İlişkin Görüşler teması katılımcı ifadeleri doğrultusunda; sınırları genişletme (11), tanınabilirlik ve kimlik kazanma (9), bağımlı kılma (1) olmak üzere 3 koda ayrılmıştır. Bu tema başlığında katılımcılara iki soru yöneltilmiştir;

1. Sanatın dijitalleşmesi, sanatçıya yeni bir kimlik kazandırır mı? Siz bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şekil 25. Sanatçı Kimliğinin Dijitalleşmesine İlişkin Görüşler

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod "sınırları genişletme" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Sanatın dijitalleşmesi, sanatçılara yeni bir kimlik kazandırabilir. Dijital platformlar, sanatçıların eserlerini geniş bir kitleye hızlı bir şekilde ulaştırmasına ve dijital dünyada daha özgün bir varlık oluşturmasına olanak tanır. Sanatçılar, dijital medya ve teknoloji araçlarıyla daha interaktif, çoklu ortamlı ve deneysel eserler yaratma şansına sahip olarak geleneksel sınırları zorlayabilirler. Bu, sanatçılara eserlerini dijital dünyada sergileme ve paylaşma özgürlüğü verirken, aynı zamanda kendilerini ve eserlerini yeni ve yenilikçi bir biçimde ifade etme imkânı sunar. (K2)

> Bu yeni teknolojiler ve platformlar, sanatçıların kimliklerini daha geniş bir perspektiften ifade etmelerine ve sanat pratiklerini çeşitlendirmelerine yardımcı olabilir. Ancak, dijitalleşme aynı zamanda sanatçıların geleneksel sanat pratiklerini de sürdürmelerine izin verir. Bazı sanatçılar, dijital araçları geleneksel malzemelerle birleştirerek yeni bir tarz geliştirebilir veya dijital eserlerini fiziksel ortamlarda sergileyebilirler. Sonuç olarak, sanatın dijitalleşmesi sanatçılara yeni bir kimlik kazandırabilir, ancak bu süreç geleneksel sanatın yerini almak yerine, onu zenginleştirerek ve çeşitlendirerek genişletir. (K8)

> Bu dönüşüm, sanatçıların kendilerini ifade etme biçimlerini, eserlerini sunma ve dağıtma yöntemlerini ve izleyici ile olan etkileşimlerini yeniden şekillendiriyor. Dijital teknolojilerin sanata entegrasyonu, sanatçılara daha önce erişilemeyen araçlar ve platformlar sunarak, onların yaratıcı süreçlerini genişletiyor ve sanatçı kimliğini zenginleştiriyor. (K10)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "tanınabilirlik ve kimlik kazanma" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Sanatçıyı daha yaratıcı ve özgün kılabilir, teknolojiyle olan entegrasyon beraberinde küresel ve global bağlamda tanınabilirliğini arttırması açısından daha avantajlı bir konuma eriştirebilir sanatçıyı." (K1)

"Elbette kazandıracaktır. Dijital dünya farklı bir düşünme biçimi sunmakta ve gerçek dünyada mümkün görünmeyen pek çok şey dijital dünya sayesinde mümkün olmaktadır. Sanatçı için eser üretme kimlik kazanmanın yoludur." (K6)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod "bağımlı kılma" kodudur. Buna ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

> Sanatçıyı daha yaratıcı ve özgün kılabilir, teknolojiyle olan entegrasyon beraberinde küresel ve global bağlamda tanınabilirliğini arttırması açısından daha avantajlı bir konuma eriştirebilir sanatçıyı. Ama mesela benim gibi teknolojiye genç kuşak kadar yakından takip etmesi zor olan sanatçılar için farklı aracılara bağımlı hale de getirebilir. Ben mesela çevremde menajerim gibi bu donanım ve yazılım işinden anlayan insanlar bulundurmak zorundayım buraya atılmak bir şey üretmek istiyorsam. Çünkü onu da yakalamak istiyorum. (K1)

Şekil 26. Kod Bulutu

Katılımcıların ifadelerinin yoğunluğa göre dağılımı Şekil 8'de gösterilmektedir. Daha büyük puntolu olarak gösterilen kodlar daha yoğun olarak kullanılan ifadeleri gösterirken, daha küçük puntolu olan ifadeler, kodların daha az yoğunlukta kullanıldığını göstermektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışması, resim sanatının tarihsel süreç içerisinde, küreselleşmenin ve teknolojik dönüşümün de etkisiyle birlikte toplumsal yansımalarının nasıl olduğunu ele alıp incelemeyi amaç edinmiştir. Her toplum, ilk var oluşundan bu yana belirli bir kültürü oluşturup benimsemiş ve nesilden nesillere aktarmıştır. Sanat, tüm toplumlarda var olan kültürlerin kaçınılmaz bir parçasını oluşturmuş, toplumların değerlerini yansıtmak amacıyla bir araç olmuştur. İnsanlar, günlük yaşam pratiklerini, değerlerini, duygu ve düşüncelerini, sanat yoluyla ifade etmeye çalışmış sanatı bir iletişim aracı olarak da kullanmışlardır. Bir ifade ve iletişim biçimi olan sanat, zamanla değişim ve dönüşüm geçirmiş, biçimi ve mekanı farklılaşmıştır. Fakat hiçbir zaman yok olmamıştır. Sanat, başlangıçta duvarlarda ve taş parçalarının üzerinde kendisini göstermiş, sonrasında tuvallerde ve en sonunda ise sanal ortamlarda varlık bulmuştur.

Tarih öncesi dönemlerde resimler, avcılık, toplayıcılık ve doğa-üstü amaçlarla yapılmış; mağara duvarlarında ve taşlarında kendisini göstermiştir. Antik dönemde resim sanatı, mitolojik olayları ve kraliyet figürlerini yansıtmak amacıyla taş, papirüs ve seramiklere işlenmiş; Orta Çağ'da ise resim sanatı, kutsal figürleri ortaya çıkarmak amacıyla tahta panellere ve kitaplara yapılmıştır. 15. yüzyıldan sonra resim sanatının amacı tamamen değişmiş; insan figürleri çizilmeye başlanmış, doğada var olan unsurlar en ilkel haliyle tasvir edilmiş ve resim üzerindeki renklendirme ve şekillendirme biçimi gelişmiştir. Küreselleşme ve teknolojinin gelişimiyle birlikte resim sanatı başka bir boyuta ulaşmış, metalaşmış, fiziksel nesnesi değişmiş ve mekânsal alanı farklılaşmıştır. Sanatçılar ve eserler de değişen dönemlere göre kendilerini yenileyerek bu dinamik süreçlere uyum sağlamaya çalışmıştır. (Arıkan, 2019, s. 11)

Sosyoloji ve sanat arasındaki ilişki özellikle I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı sonrası dönemde derinleşmiş ve güçlenmiştir. Bu savaşlar sosyal yapıları, kültürel normları ve bireylerin dünya görüşlerini temelden değiştirmiştir. Bu değişimleri yansıtan sanat, toplumsal değişim süreçlerini anlamada önemli bir araç haline gelmiştir. Frankfurt Okulu düşünürleri sanatın toplumsal yapılar üzerindeki etkisini araştırmış ve sanatın toplumsal değişim süreçlerindeki rolünü vurgulamışlardır. Özellikle Max Horkheimer ve Theodor

W. Adorno, sanatın kültür endüstrileri içinde nasıl işlediğini analiz etmiş ve sanatın toplumsal eleştiri için bir araç olabileceğini öne sürmüşlerdir (Akkol, 2019, s. 49-64).

Küreselleşmenin ve teknolojinin etkisi, kitlelerin iletişimini büyük ölçüde etkilemiş, biçimini değiştirmiş ve kolaylaştırmıştır. Bu süreç, toplumların istek, arzu ve tüketim ihtiyaçlarını benzerleştirmiştir. Bu konjonktürde resim sanatının yapılma ve kullanılma amacı da değişmiş, bir tüketim aracı olarak dönüşüme uğramış ve dijital mecralarda yerini almaya başlamıştır. Dijital teknolojilerin entegrasyonu, sanatsal üretim süreçlerini değiştirmiş, yeni teknikler ve ifade biçimleri ortaya çıkarmıştır. Dijital platformlar, sanat eserlerinin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamış ve sanatın demokratikleşmesine katkıda bulunmuştur. NFT teknolojisi ve diğer dijital fırsatlar, sanatın ticari değerini artırmış ve tüketim biçimlerini dönüştürmüştür. Dijital sanat, izleyicileri daha aktif tüketiciler haline getirmiş ve sanatçılarla izleyiciler arasındaki doğrudan iletişimi artırmıştır. "Verileri güvende tutmak için yüksek güvenlikli teknolojilerden biri olarak kabul edilen Blockchain teknolojisi, veri blokları üzerine inşa edilmiştir. NFT'ler, çevrimiçi piyasalarda değişmeyecek, benzersiz ve üzerinde madencilik yapılamayan dijital varlıklar olarak tanımlanmaktadır." (Kıvrak ve Kartal, 2022, s. 198-199). Bu anlamda değişen resim sanatı açısından NFT'ler yaygınlaşmış ve kullanımı artmıştır.

Bu tezde, teknoloji ve sanat arasındaki etkileşimi, sanatın toplumsal bağlamdaki rolü, NFT teknolojisinin resim sanatı üzerindeki etkileri, dijital sanatın genç kuşak üzerindeki etkileri ve sanatın dijitalleşmesinin sanatçı kimliği üzerindeki yansımaları detaylı bir şekilde değerlendirmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılar, teknolojik gelişmelerin, sanatsal üretim süreçlerini zenginleştirdiğini, yaratıcılığı artırdığını ve sanatçıların bu yeni teknolojilere yoğun ilgi gösterdiğini sorulan sorular eşliğinde belirtmiş ve ortaya çıkartmıştır. Dijital araçlar sayesinde sanatçıların daha geniş kitlelere ulaşabildiği ve yeni ifade biçimleri keşfedebildiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda teknoloji ve sanat arasındaki karşılıklı etkileşim, sanatsal pratiklerin dönüşümünde kritik bir rol oynadığı sonucunu ortaya çıkartmaktadır.

Bunun yanı sıra, ortaya çıkan araştırma bulguları, sanatın toplumsal rolü hakkında katılımcıların çeşitli görüşler sunduğunu göstermektedir. Sanatın toplumu dönüştürme, bütünleştirme ve toplumsal sorunlara dikkat çekme işlevleri vurgulanmış, ancak sanatın

günümüzde daha bireysel bir ifade biçimi olarak algılanması gerektiği de belirtilmiştir. Teknolojik gelişmelerin sanatsal pratikler üzerindeki etkileri, katılımcılar tarafından önemli bir konu olarak değerlendirilmiştir.

Dijital sanat, sanatsal pratikleri ve izleyici etkileşimleri derinden dönüştüren bir disiplin olarak öne çıkmaktadır. Sanatçılar geleneksel çerçevenin dışına çıkarak dijital platformlar aracılığıyla yaratıcı ifade biçimleri geliştirmekte ve eserlerini geniş kitlelere sergileme fırsatı bulmaktadır. Bu durum, izleyici ve sanat arasındaki etkileşimi daha dinamik hale getirerek izleyicinin aktif katılımı ve deneyimi sürecine yeni bakış açıları kazandırmaktadır. Ayrıca dijital sanatın ticarileşmesi, eserlerin değerinin artmasında ve sanatçıların kimliklerinin yeniden tanımlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla dijital sanatın yükselişi, sanatın sosyal işlevlerini ve kültürel önemini yeniden şekillendiren küresel bir dönüşüme işaret etmektedir (Aldemir, 2023, s. 36-3).

Resim sanatının dönüşümü üzerinde geniş bir alana sahip olan NFT teknolojisinin sanat dünyasındaki etkileri de çalışma kapsamında incelenmiş ve katılımcıların görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Katılımcılar, NFT'lerin sanat eserlerinin dijital varlıklara dönüşümünü, erişilebilirliğini ve ticarileşmesini nasıl etkilediğini ele alıp değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirme sonucunda, NFT'lerin sanatın demokratikleşmesine katkıda bulunduğu, sanatçılara eserlerini daha geniş kitlelere ulaştırma ve doğrudan koleksiyoncularla iletişim kurma imkânı sağladığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Ancak, NFT teknolojisinin telif hakları ve sanatçı hakları konusunda yeni sorunlar getirdiği bunlara ek olarak vurgulanmıştır.

Dijital sanatın genç kuşak üzerindeki etkileri ele alındığında NFT'lerin gençlerin sanat algısını dönüştürdüğünü ve geleneksel sanat formlarının ötesine geçen yeni akımların ilgilerini çektiğini belirtmişlerdir. Araştırma sırasında katılımcılar, sanatın ticarileşmesi ve popülerleşmesi konusunda endişelerinin olduğunu da dile getirmiş, sanatın yalnızca finansal bir yatırım aracı olarak algılanmasının sanatsal değerlerin sorgulanmasına yol açabileceğini ifade etmişlerdir.

Sanatın dijitalleşmesinin sanatçı kimliği üzerindeki etkileri problemi üzerine katılımcılar, dijital platformların sanatçılara yeni ifade biçimleri ve sunum olanakları sunduğunu, bu durumun sanatçı kimliklerini genişlettiğini ve zenginleştirdiğini vurgulamışlardır.

Bununla birlikte, teknolojik gelişmelere uyum sağlama konusunda zorluklar yaşandığı da vurgulanmıştır.

Teknolojinin gelişmesi ifade biçimlerini ve sanatsal yaratım sürecini değiştirmiş, yeni sanatsal ifade biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Katılımcılar genel olarak NFT'lerin sanata getirdiği yeniliğin sanatın dijitalleşme sürecinde önemli rol oynayacağını ve sanatçılara yeni ifade araçları sunacağını dile getirmişlerdir. Bu durum literatürde teknolojinin sanat üzerindeki dönüştürücü etkisine ilişkin görüşlerle tutarlı bir tablo çizmektedir.

Ancak sanat ve teknoloji arasındaki ilişki aynı zamanda sanatın özgünlüğü ve değeri konusunda yeni tartışmalara da yol açmaktadır. Teknolojinin sanat üzerindeki bu dönüştürücü etkisi, sanatın geleneksel değerlerle ve estetik normlarla ilişkisine meydan okuyan yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Katılımcıların bu konudaki görüşleri, dijitalleşme sürecinde sanatın karşılaştığı zorlukların ve fırsatların anlaşılmasına önemli katkı sağlamaktadır.

Genel bağlamda teknoloji ile sanatın birbirini tamamladığı ancak bir yandan da birtakım endişelere neden olan bir ilişkisellikte oldukları görülmektedir. Yapılan bu çalışma öne sürülen bu varsayımı da desteklemektedir. Örneğin bazı katılımcılar, hızla gelişen değişen teknolojinin sanat üretim sürecinde yaratıcılığı artırdığını ve yeni anlatım biçimleri sunduğunu belirtmişlerdir (K3, K5). Diğer yandan, hızla gelişen ve değişen teknolojinin sanatta özgünlük konusunda tehdit oluşturabileceği görüşü de dile getirilmiştir (K7, K9).

Katılımcılar yeni teknolojileri ve sanat dünyasındaki dijital gelişmeleri nasıl takip ettiklerini de dile getirmişlerdir:

10 katılımcıya yöneltilen sorudan en çok sırasıyla sanat etkinlikleri (9), sosyal medya (8) sanat blogları, makale ve dergileri (8), akran öğretisi (1) kodları katılımcı ifadeleri ile sanatsal pratikleri takip etmede sosyal medya ve sanat blogların etkisi yoğun bir şekilde görülmektedir.

Sanatın hem bireysel ifade aracı olarak hem de toplumsal yapıları yansıtma ve anlama aracı olarak işlev gördüğü ileri sürülmektedir (Zolberg, 2018). Katılımcıların sanatın

toplumsal değişim yaratma gücüne olan inançları bu teorik çerçeveyle uyum göstermektedir. K4 özellikle sanatın toplumsal olayları yansıtan bir ayna görevi gördüğünü savunarak bu bağlamda sanatın toplumsal işlevine vurgu yapmaktadır. Ancak sanatın toplumsal değerine ilişkin bazı görüşler teorik çerçeveyle çelişebilmektedir. Örneğin K2, sanatın değerinin sosyal ağlara ve sanatçının popülerliğine bağlı olarak değiştiğini savunmuş ve sanatın toplumsal değerinin yüzeyselleştiği görüşünü ifade etmiştir.

Katılımcılar genel olarak yeni sanat akımlarının sanatın anlamını değiştirdiğine ve sanat dünyasında önemli dönüşümlere yol açtığını dile getirmişlerdir. Örneğin K1, teknolojinin sanat üzerindeki etkisini şu sözlerle vurgulamıştır: "Yeni kavramsal sanatlar pop art, NFT, video sanatı, dijital artlar... Teknolojinin gelişmesiyle bakış açısı da değişmiş, sanat eserine yüklenen anlam da değişmiştir". Benjamins, "Teknik Araçlarla Yeniden Üretim (Çoğaltma) Çağında Sanat Eseri" adlı çalışmasında teknolojinin gelişmesiyle birlikte sanatın anlamının da değiştiğini vurgulamaktadır (Benjamin, 2012, s. 45-76). NFT'ler, dijital sanat eserlerinin özgünlüğünü yeniden tanımlayarak sanatın anlamını dönüştürmektedir. Katılımcıların "sanat eserinin anlamının değiştiği" yönündeki iddiası Benjamins'in görüşüyle örtüşmektedir.

NFT teknolojisine ilişkin katılımcılar genel olarak, bu teknolojinin sanat dünyasında önemli bir devrim yarattığını ifade etmiştir. K9 bu dönüşümü şu sözlerle özetlemiştir: "NFT teknolojisi sanat piyasasında dijital eserlerin ticarileştirilmesinde bir devrim yaratmıştır. Bu teknoloji sanatçılara dijital eserlerini satma ve koleksiyon yapma fırsatı sunar".

Dijitalleşme ile birlikte sanatın ticarileşmesi yönündeki tartışmalar endişelere yol açtığı görülmüştür. NFT ve blokzincir teknolojisine ilişkin görüşlerde katılımcıların ifadeleriyle bu endişenin güncelliği koruduğu gözlemlenmiştir. Örneğin K4, "Özellikle sanat eserlerinin ticarileştirilmesi konusunda. Sanatta özgünlüğe dair yeni sorular gündeme getiriyor. Sanatın ancak dijital dosya olarak alınıp satılabilmesi, sanatın özgünlüğünü ve estetik değerini sorgulamamıza yol açıyor diyebilirim" ifadesini kullanmıştır. Bu görüş, sanatın ticarileşmesinin sanatsal özgünlük ve değer üzerindeki etkisine yönelik eleştirilerle tutarlı görünmektedir. Benzer şekilde K1'de bu konudaki rahatsızlığını şu

şekilde dile getirmiştir: “Bu konuda daha çok alım satım üzerinden yapılması meta değerini gündeme getiriyor. Yani demek istediğim sanat eserinin sadece alım satım endeksine indirgenen bir boyutunu ortaya çıkarttığı da doğru ama tamamen de böyle değil”.

Bu tezin referans teorileri genel olarak Theodor Adorno'nun “kültür endüstrisi” kavramı ve Walter Benjamin'in “aura” teorisi çerçevesinde ele alınmıştır. Teorik çerçeve genel olarak, bu iki düşünürün sanat, teknoloji ve toplumsal yapı arasındaki ilişkiye dair entelektüel ve düşünsel çerçevesine dayanmaktadır. Adorno, kültürel ürünlerin metalaşmasını ve bunun popüler kültür üzerindeki etkisini sorgularken, Benjamins sanat eserlerinin özgünlüğüne ve tarihsel bağlamına odaklanmaktadır. Bu bağlamda tezde ele alınan yeni sanat akımları ve NFT teknolojisinin sanata etkisi bu teorik çerçeveler ışığında detaylı olarak ele alınmıştır.

Sanat aynı zamanda bir endüstri olarak da değerlendirilmektedir. Sanat eserlerinin üretimi, dağıtımı ve tüketimi modern kapitalist sistemin dinamikleri tarafından şekillenmektedir. Bu bağlamda sanatın endüstriyel yapısı sosyolojik ve kültürel çerçeve koşullarıyla bağlantılıdır. Frankfurt Okulu'nun sanata olan ilgisi, bu endüstriyel yapıların toplumsal etkilerini anlama çabası olarak ele alınmaktadır. Sanatın sanayileşmesi sanatçıların ekonomik durumunu da etkileyerek sanatı bir metaya dönüştürmektedir (Dellaloğlu, 2018).

Frankfurt Okulu düşünürlerinden Adorno'ya göre kültür endüstrisi, sanatı ve kültürü bir tüketim nesnesine dönüştürerek onun özgünlüğünü ve eleştirel potansiyelini zayıflatmaktadır (Adorno, 2020, s. 32).

Katılımcıların sanatın NFT'ler ve dijitalleşme bağlamında ticarileştirilmesi ve metalaşmasına ilişkin endişeleri, Adorno'nun kültür endüstrisine yönelik eleştirisiyle örtüşmektedir. Adorno, sanatın ticarileşmesinin yaratıcılığını ve özgünlüğünü tehdit ettiğini savunmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların dile getirdiği kaygılar Adorno'nun teorik çerçevesiyle yakından ilgilidir. Sanatın dijitalleşme ve NFT gibi teknolojiler aracılığıyla tüketici nesnelerine dönüşmesi, sanatın özünden arındırılarak metalaşma sürecini hızlandırmaktadır. Bu durum, Adorno'nun eleştirdiği bir anlayışın, sanatın yalnızca tüketim ürünü olarak görülmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla K1, K4 gibi

katılımcıların görüşleri ile Adorno'nun kültür endüstrisine yönelik eleştirisi arasındaki bağlantı, sanatın dijitalleşmesi sürecinde ortaya çıkan kaygıların anlaşılması açısından önemlidir.

NFT'ler sanat dünyasında estetik değerinin yanı sıra ciddi bir yatırım aracı olarak da kabul görmektedir. Beeple'ın "Everydays: The First 5000 Days" adlı eseri 69 milyon dolara satılarak şimdiye kadar satılan en pahalı dijital sanat eseri olmuştur. Bu olay, NFT'lerin ekonomik potansiyelini ve dijital varlıkların yatırım sermayesi olarak görülmesini destekler niteliktedir (Bardakçı, 2021). Aynı zamanda NFT'lerin geleneksel finansal ürünlerden farklı olarak sanat eserlerine yatırım yapmayı demokratikleştirdiği de ileri sürülebilir. Buradan hareketle şu ana kadar klasik veya modern sanata ilgilenmeyen birinin NFT aracılığıyla bir sanat eserine yatırım yapmaya başladığı da bulgulardaki görüşler ve teorik çerçeveyle ilişkili olarak desteklenmiştir. Yeni bir kültürel değer olarak NFT de meta haline gelmiştir.

NFT'ler dijitalleşmenin getirdiği benzersizlik ve nadirlik nedeniyle sadece izlerkitleye değil aynı zamanda yatırımcıların da ilgisini çekmektedir. Bu durum, tarihsel olarak sanatın burjuva sınıfı ve saray için üretilen eserlerle de benzerlik taşımaktadır. Özellikle Rönesans ve Barok dönemlerinde sanat, saraylara ve burjuvaziye hizmet eden bir yapıdaydı. Sanatçılar eserlerini himaye altında üretir ve aristokrasiye hizmet ederlerdi. Bu eserler siyasi gücü ve prestiji simgelemek için kullanılmıştır (Gombrich, 1995).

John Berger'in Görme Biçimleri eserinde ele aldığı bakış açısı, NFT'lerin sanat algısına etkisini açıklamakta yardımcı olabilir. Berger, sanatın algılanış biçiminin tarih boyunca toplumsal güç dengelerine göre şekillendiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda Berger, izleyiciler sanat eserini yalnızca görsel bir öğe olarak değil, aynı zamanda kendi sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamlarına göre değerlendirildiğini savunmaktadır (Berger, 1972: 87). K1 kodlu katılımcı bir ifadesinde "Galeriye kendini beğendirmek çünkü senin yaptığın işten ziyade ismine pr'ına daha çok bakıyorlar. Bu yüzden dijital mecrada sergilemek o sergi ve sanat eserin arasındaki köprüdeki o aracıların ortadan kalkması sanatçıyı daha özgür hissettirebilir esasen. Görünür de kıldırabilir" şeklinde belirttiği görüşü ile Berger'in sanatın izlenme biçimlerinin izleyici üzerindeki etkilerini inceleyen analizlerine benzer şekilde değerlendirilebilir. NFT'ler, izleyicinin sanat eserine olan

bakışını değiştirerek, sanatın fiziksel mekâna bağlılığını ortadan kaldırmaktadır. NFT'ler de bu bağlamda, dijital ortamda daha kolay erişilebilir oldukları için izleyicilerin sanatla olan ilişkisini de yeniden şekillendirmektedir.

Sanat dünyasında NFT'ler hem kişisel hem de ticari olarak tüketilen bir ürün haline dönüşmektedir. Diğer kültürel ürünler gibi NFT'lerin değer kazanması da doğrudan piyasa talebi ve yatırımcı ilgisiyle ilişkildirilebilir. Bauman'ın akışkan modernitede ele aldığı, her şey gibi sanatın da hızla tüketilebilmekte olduğu fikrini destekler nitelikte NFT'ler de bu döngünün bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'deki büyük zümreler, holdingler ve bankalar gibi kurumlar, sanat yatırımlarını vergi muafiyeti kapsamında değerlendirmektedir. Bu durum, sanat eserlerine yapılan yatırımları cazip kılmakta ve sanatın ekonomik bir araç olarak değer kazanmasına olanak tanımaktadır (Kıvrak ve Özkartal, 2022, s. 78). Özellikle NFT'lerin dijital ortamda elde edilen kazançlar üzerindeki etkisi de, sanat yatırımlarının bir vergi avantajı olarak kullanılmasını güçlendirmektedir.

NFT'ler, sanat eserlerinin aynı zamanda bir statü ve prestij aracı olduğunu da gözler önüne sermektedir. Türkiye'deki büyük zümreler şirketler, holdingler, bankalar gibi kurumlar sanata yaptıkları yatırımları vergi muafiyeti kapsamında değerlendirmektedir. Bu durum sanat eserlerine yatırım yapmayı cazip hale getirmekte ve ekonomik bir araç olarak sanatın değerinin artmasına olanak sağlamaktadır. Bu noktada sanat eserleri sadece estetik değere sahip olmakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal statüyü belirleyen bir unsur haline gelmektedir (Yağcı ve Küpeli, 2022, s. 118).

Bir diğer başlık olan NFT'ler ve sanatçı hakları ise dijital varlıklar ve blockchain teknolojisi bağlamında ele alınmıştır. Kuramsal çerçeve, NFT'lerin sanatçılara eserleri üzerinde daha fazla kontrol sağlama potansiyelini ve bu teknolojinin sanatçı haklarını nasıl etkileyeceğini incelemektedir. NFT'ler sanatçılara dijital dünyada benzersiz bir kimlik kazandırarak eserleri üzerindeki haklarını koruma fırsatı sunmaktadır. Bu durum, sanat eserlerinin özellikle dijital ortamda kopyalanmasının ve izinsiz kullanımının önlenmesi açısından önemli bir avantaj olarak değerlendirilmektedir (Cengiz ve Cengiz, 2022:561-65).

Teorik çerçeve NFT'lerin sanat eserlerine benzersiz bir kimlik kazandırdığını vurgulasa da katılımcılar arasında bu hakların korunmasına ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Birkaç katılımcı NFT'lerin sanatçı haklarını güçlendirdiğini savunurken, çoğunluk olarak katılımcıların teknolojinin dijital hırsızlık gibi riskler nedeniyle yeterli koruma sağlayamayabileceğine görüşü daha baskın çıkmaktadır. Bu durum da NFT'lerin sanatçılara tanıdığı hakların hala tartışmaya açık olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Katılımcılara yöneltilen dijital sanatın ve NFT'lerin genç nesiller üzerindeki etkisi adlı başlık tezde önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcıların görüşleri ekseninde dijital sanatın genç nesil üzerindeki etkisine ilişkin ayrıntılı değerlendirme sonucu, dijitalleşmenin sanatı genç kuşak için daha erişilebilir hale getirdiğini ve dolayısıyla sanata olan ilginin arttığını göstermektedir. Teorik çerçeve, dijital sanatın sanata erişimi arttırdığı ve bu sanat formlarının genç nesiller tarafından daha fazla kabul edilmesine yol açtığı görüşünü desteklemektedir.

Ancak K7'nin NFT'nin genç kuşak arasında sanatı yüzeysel hale getirebileceği endişesi, dijital sanatın sanatsal değeri nasıl etkilediğine dair karmaşık soruları gündeme getirmektedir. Bu kaygı, NFT gibi dijital sanat platformlarının, geleneksel sanatın aksine, sanatı fazla yüzeysel hale getirebileceği ve sanatsal derinliği zedeleyebileceği fikrini yansıtmaktadır. Bu kaygı, Adorno'nun kültür endüstrisi eleştirisiyle ilişkilendirilebilir; Adorno, sanatı ticarileştiren süreçlerin özgünlüğü tehdit ettiğini ve sanatsal derinliği zedelediğini vurgulamaktadır (Adorno, 2020, s.46-47). Bu durum dijital sanatın genç kuşak üzerindeki etkisinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin dikkate alınması gerektiğini ve bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ayrıca Zygmunt Bauman'ın akışkan modernite kavramında, modern toplumun geçici ve yüzeysel yapısını vurgulamaktadır. NFT'lerin ve dijital sanatın genç kuşak arasında sanatı yüzeysel hale getirebileceğine dair endişeler Bauman'ın modernite eleştirisiyle tutarlılık göstermektedir. Bauman, modern toplumda her şeyin hızla tüketildiğini ve derinlikten yoksun olduğunu savunmaktadır (Bauman, 2020, s. 23-27).

Sanatçı kimliğinin dijitalleşmesine ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme yapıldığında, dijitalleşmenin sanatçılara yeni ifade olanakları sağladığını ve bu süreçte sanatçı

kimliklerinin yeniden tanımlandığını göstermektedir. Yapılan literatür taramasında, dijitalleşmenin sanatçı kimliğinin üzerindeki dönüştürücü etkisine dikkat çekerken, katılımcıların bu konuyla ilgili dile getirdiği görüşler, sanatçı kimliğinin dijital çağda nasıl bir evrim geçirdiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. K4 gibi katılımcılar dijitalleşmenin sanatçılara küresel bir izleyici kitlesine ulaşma fırsatı verdiğini, bunun da dijitalleşme sürecinde sanatçı kimliğini güçlendiren bir bakış açısı sağladığını belirtirken, öte yandan K9'un dijitalleşmenin sanatçının özgünlüğünü zayıflatabileceği, kimliğini ticarileştirebileceği ve basitleştirebileceği endişesi, dijitalleşmenin sanatçı kimliği üzerindeki olası olumsuz etkilerini yansıtmaktadır. Bu kaygılar, dijitalleşmenin sanatçıların kimliklerini nasıl etkilediği ve sanatı ve sanatçıları dönüştüren dijitalleşme sürecinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır.

Katılımcılar tarafından en yoğun ifade edilen kod “sınırları genişletme” kodu olmuştur. Böylelikle birkaç olumsuz değerlendirmeye rağmen katılımcıların tümü sanatın dijitalleşmesinin sanatçının sınırlarını genişletebileceği yönünde ortak bir kanıya varıldığı görülmüştür.

Sonuç olarak, resim sanatının tarihsel ve teknolojik dönüşümleri, sanatın toplumsal rollerini ve işlevlerini önemli ölçüde yeniden şekillendirmiştir. Antik çağlardan Orta Çağ'a kadar resim, dini ve mitolojik konuları yansıtarak toplumların inanç ve değerlerini görselleştirmiştir. Orta Çağ ve Rönesans dönemlerinde resim, toplumsal hiyerarşileri ve güç ilişkilerini ifade etmiştir. Rönesans'ta birey ve doğa arasındaki ilişki vurgulanmış, bireysellik ve hümanizm anlayışları resme yansıtılmıştır. 19. yüzyıldan itibaren resim sanatı toplumsal sorunları ve adaletsizlikleri görünür kılmış, kültürel etkileşim ve küreselleşme de resmin çeşitlenmesine ve yeni akımların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Bu çalışma, sanatın teknolojik dönüşümünü, NFT teknolojisinin getirdiği yenilik ve sorunları, sanatın toplumsal rolündeki değişimleri ve sanatçı kimliğinin dijitalleşmesini katılımcı görüşleri üzerinden derinlemesine incelemiştir. Elde edilen bulgular, sanatın sosyolojik boyutunu anlamak ve güncel sanat pratiklerindeki dönüşümleri kavramak için önemli bir katkı sağlamaktadır. Gelecekte, sanatın dijital dönüşümünün toplumsal dinamikler üzerindeki etkilerinin daha kapsamlı olarak araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Adorno, T. (2003). Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünürken. *Cogito* (36), 76-85.

Adorno, T. (2020). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Akbulut, D. (2018). Dijital Çağda Sanatın ve Sanatçının Konumu. *Inonu University Journal of Art and Design*, 117-123.

Akkol, M. (2019). Kitle Endüstrisi ve Kitle Kültürü Kavramlarının Frankfurt Okulu Düşüncesi. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 49-64.

Aldemir, A. (2023). Experience art in the digital age: Superficialization, loss of meaning and Instagram. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (65), 36-50.

Anonim. (2004). *Kültürün Popüler Hallerinde Sessiz Kalmak ya da Popülerlesemeyen Bir Hareket Olarak Sol- Katkılar*. 02 19, 2024 tarihinde Sendika.Org: http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=585 adresinden alındı

Arapoğlu, F. (2021). Sanatta Aktüel Gündem: Kripto Sanat (NFT). *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 91-93.

Artun, A. (2011). *Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi Estetik Modernizmin Tasviyesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Aslan, T., ve Eryılmaz, B. (2020). Günümüz Sanatında Tüketim Nesnesi Olarak Sanat Eseri. *Journal of History School*, 4531-4548.

Aydın, S. (2022). *İki Büyük Sanatçıdan İkonografik Bir Sahne: Maestà*. Söylenti Dergi. 9, 2, 2024 tarihinde https://www.soylentidergi.com/iki-buyuk-sanatcidan-ikonografik-bir-sahne-maesta/ adresinden alındı.

Bailey, J. (2018). *What is CryptoArt*? 2, 2, 2024 tarihinde https://www.artnome.com/news/2018/1/14/what-is-cryptoart adresinden alındı.

Bardakçı, H. (2021). En pahalı NFT eserleri hangisi? 8, 4, 2024 tarihinde https://shiftdelete.net/en-pahali-nft-eserleri-hangileri adresinden alınmıştır

Baudrillard, J. (2010). *Tüketim Toplumu, Söylenceleri/Yapıları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2020). *Akışkan Modernite*. İstanbul: Can Yayınları.

Benjamins, W. (2012). *Fotoğrafın Kısa Tarihi, Teknik Araçlarla Yeniden-Üretim (Çoğaltma) Çağında Sanat Eseri*. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Bourdieu, P. (1987). The Historical Genesis Of A Pure Aesthetic. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 201-210.

Cengiz, Ö., ve Cengiz, C. (2022). Sanatın Yeni Teknolojisi, NFT Özgün mü Özgür mü? *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 9 (1), 52-72.

Çakır, M. (2014). *Görsel Kültür ve Küresel Kitle Kültürü*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Dellaloğlu, B. (2018). *Frankfurt Okulu'nda Sanat ve Toplum*. İstanbul: Say Yayınları.

Dilmen, N. E., İyigüngör, T., Alamaslı, I. K., ve Kılıç, M. C. (2022). Taş Baskıdan NFT' ye: Teknolojinin Olanakları ile Dönüşen Sanat Anlayışı ve NFT Teknolojisi Üzerine bir Araştırma. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (41), 255-275.

Doğan, B., Ersöz, S., ve Şahin, C., (2022). Crypto Art and NFT. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,* 11 (1).

Dursun, N. (2021). NFT/Kripto Sanat ve Hareketli Grafik İlişkisi. *International Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*. 7 (40), 1037-1055.

Erkal, M. (1987). *Sosyoloji*. İstanbul: Filiz Kitapevi.

Fernandez, M. P., Gustafsson, S., ve Lakoubay, F. (2019). There is no Such Thing as Blockchain Art- A report on the current status of the intersection of Blockchain

and art. There Is No Such Thing as Blockchain Art. *Art and Design Review*. 11(2). 2-38.

Franceschet, M. (2021). The sentiment of crypto art. Proceedings. (s. 310-318). *CHR: Computational Humanities Research Conference*. Amsterdam: CEUR Workshop Proceedings.

Gans, H. J. (2005). *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür*. (E. O. İncirlioğlu, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ginzburg, C. (2011). *Peynir ve Kurtlar*. İstanbul: Metis Yayınları.

Gombrich, E. H. (1997). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Güneş, M. T. (2023). Bir Sanat Sosyolojisi Örneği: Sanatın Meta Yolculuğu. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 23-41.

Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Harbel, T. (2022). Crypto Art: a New Era in Art VS Adventure Challenge? *Culture and Arts in the Modern World*, 85-93.

Holmes, H. (2020, 9 9). *New UBS Study Shows Millennial Collectors Are Optimistic About the Art Market*. 3 6, 2024 tarihinde https://observer.com/2020/09/art-market-study-ubs-art-basel-covid-19-impact/ adresinden alındı

Kahraman, M. E. (2022). Blok zincir, Deepfake, Avatar, Kripto para, Değiştirilemez Belirteç (NFT) ve Sanal Evren (Metaverse) ile Yaygınlaşan Sanal Yaşam. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*. 8 (1), 149-162.

Karaöz, B. T. (2023). Dijital Sanat ve Gelecekte Müzeler. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 137-147.

Kıvrak, M. N., ve Özkartal, M. N. (2022.). NFT ve Günümüz Dijital Sanat Kavramı Arasındaki İlişki. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 193-202.

Kolektif. (2017). *Romantizmden Simgeciliğe. Kolektif içinde, Sanat Kitabı* (s. 1-352). İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Kulak, Ö. (2017). *Theodor Adorno: Kültür Endüstrisinin Kıskasınca Kültür*. İstanbul: İthaki Yayınları.

Küçük, C. (2021, 4 21). *Sanatta 'Yeni Normal': NFT, Siber Müze, Kripto Para*. 3, 6, 2024 tarihinde https://www.e-skop.com/skopbulten/sanatta-yeni-normal-nft-siber-muze-kripto-para/6132#_edn5 adresinden alındı

Le Bon, G. (1997). *Kitleler Psikolojisi.* İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Liddell, F. (2021). *What Makes A Museum Object NFT Valuable Beyond The Scope Of The Technology*? 3 2, 2024 tarihinde https://www.artnome.com/news/2021/5/1/what-makes-a-museum-object-nft-valuable-beyond-the-scope-of-the-technology adresinden alındı

Mutlu, E. (2005). *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Nathan. (2018). *The early evolution of art on the blockchain — The road to nfts — Part 1*. 02, 29, 2024 tarihinde https://medium.com/kaleidoscope-xcp/the-early-evolution-of-art-on-the-blockchain-part-1-d52d1454e34b adresinden alındı

Parade, F. P. (2024, 2 3). *Why Crypto and NFTs Appeal to the Youths*! 3 6, 2024 tarihinde https://medium.com/@FlyingPigParade/why-crypto-and-nfts-appeal-to-the-youths-40d06bb1a815 adresinden alındı

R Zhang, R. X. (2019). Security and Privacy on Blockchain. *ACM Computing Surveys*. 1-34.

Sarı, E. (2018). Sanat Olgusunun Tarihsel Süreçte Değişen Tanımı, İşlevi ve Değeri Üzerine. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(45). 131-154.

Sarı, Ü. (2006). *Kitle Kültürü ve Popüler Kültür Bağlamında, Kitle İletişim Araçlarının Kitle Kültürüne Etkileri: Örnek Olarak Popstar Türkiye Yarışması* (Tez no.

219088) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Sofuoğlu, Y. (2021). *Türk tasarımcı Murat Pak'ın bir piksellik NFT'si açık artırmada 1,36 milyon dolara satıldı*. 02 02, 2024 tarihinde Indepentendent Türkçe: https://www.indyturk.com/node/345321/ya%C5%9Fam/t%C3%BCrk-tasar%C4%B1mc%C4%B1-murat-pak%C4%B1n-bir-piksellik-nftsi-a%C3%A7%C4%B1k-art%C4%B1rmada-136-milyon-dolara adresinden alındı

Stallabrass, J. (2009). *Çağdaş Sanat ve Bianeller*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Stevenson, N. (2008). *Medya Kültürleri Sosyal Teori ve Kitle İletişimi*. Ankara: Ütopya Yayınları.

Suisse, C. (2021). *Digital money is the future*. 2, 12, 2024 https://www.credit-suisse.com/ch/en/unternehmen/financial-institutions/digitales-geld-ist-die-zukunft-chancen-und-risiken-von-kryptobanking.html adresinden alındı

Şahin, H. (2021). Tüketim Kültürü Bağlamında Sanatın Metalaşması. *İdil*, 88, 1807–1820.

Tayfur, N. G. (2023). Endüstriyel Çağdan Dijital Çağa Sanat Eserlerinin Bir Meta Olarak Konumlandırılması: Sanat Pazarlaması ve NFT (Yayın no. 831310). [Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Turani, A. (1992). *Dünya Sanat Tarih*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Uğurlu, H. (2008). Teknoloji Sanat İlişkisi: Günümüzde Teknolojik Sanatların Amacı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2) 247-260.

Ülger, K. (2019). Rönesans'tan Sürrealizme Resim Sanatının Tarihsel Gelişim Sürecinde Figür ve Kompozisyon. *Güzel Sanatlar Enstitisü Dergisi*, (42), 12-33.

Ünsal, D. (2010). *İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Endüstrisi Envanteri. Bilgi Üniversitesi, İstanbul Kültür ve Sanat Sektörü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ünsal, E. (2018). Sanat ve Hayat Bağlamında, Sanat/Zanaat Söylemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 109-124.

Williams, R. (1975). *Kültür ve Toplum: 1970-1950*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yağcı, U., ve Küpeli, A. E. (2022). Türkiye'de Şirketlerin Yatırım Aracı Olarak Sanat. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 7(14), 104-121.

EKLER

Ek:1: Görüşme Formu

Görüşme Formu
Sayın Katılımcı,
Bu saha araştırması, "Başlangıçtan Günümüze Resmin Toplumsal Anlamı ve NFT'ye Sosyolojik Bakış" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmektedir. Tezin amacı, resim sanatının evrimi ve NFT teknolojisinin sanatın toplumsal boyutuna olan etkilerini anlamak ve bu değişimleri katılımcıların gözünden değerlendirmektir.
Bu araştırmaya katılarak, sanatın toplumsal anlamı, NFT teknolojisinin etkileri ve dijitalleşen sanatın sosyal dinamikleri hakkındaki görüşlerinizi paylaşmanız, tezin başarılı bir şekilde tamamlanmasına ve bu konudaki literatüre katkıda bulunmamıza yardımcı olacaktır.
Katılımınız araştırma için oldukça değerlidir ve gizlilik ilkesine büyük önem verilmektedir. Verileriniz yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak ve üçüncü taraflarla paylaşılmayacaktır.
Teşekkürlerimizle,
Mehtap İlknur Köse
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Demografik Bilgiler:
a. Adınız:
b. Soyadınız:
c. Yaşınız:
d. Cinsiyetiniz:
e. Eğitim Durumunuz:
f. Mesleğiniz:
Derinlemesine Görüşme Formu
Sanatla ilgilenme serüveninizden biraz bahseder misiniz? Sanatın hangi dalıyla ilgileniyorsunuz, kısaca açıklayabilir misiniz?
Teknoloji ve Sanat Arasındaki İlişki:
a. Teknoloji ile sanat arasındaki bağlamda nasıl bir ilişki kuruyorsunuz? Teknolojinin sanat üretim sürecinizdeki rolü nedir?
b. Yeni teknolojileri ve sanat dünyasındaki dijital gelişmeleri nasıl takip ediyorsunuz?
Sanatın Toplumsal Boyutu ve Algıları:
a. Sanatın toplumsal rolü sizce nedir? Sanat, toplum üzerinde bir etki yaratabilir mi? Ne düşünüyorsunuz?
b. Günümüzde sanatın toplumsal bir değeri var mı? Varsa siz bunu nasıl yorumluyorsunuz?
Yeni Sanat Akımları ve NFT ile Tanışma:
a. Son dönemde ortaya çıkan yeni sanat akımları hakkında düşünceleriniz nelerdir?
b. NFT teknolojisi ile tanışma sürecinizden bahseder misiniz?
NFT ve Sanat Eserleri:
a. NFT teknolojisinin sanat dünyasına olan etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

b. Eğer NFT kullanıyorsanız, bu teknolojinin sanat eserlerinizin ticarileşmesine ve erişilebilirliğine nasıl katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz?

NFT ve Sanatın Demokratikleşmesi:

a. NFT'lerin, sanatın demokratikleşmesine katkıda bulunduğunu düşünüyor musunuz?

Telif Hakları ve Sanatçı Hakları:

a. NFT ile dijitalleşen sanat eserlerinin telif hakları ve sanatçı hakları konusundaki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

b. Bu teknolojinin sanatçıların eserleri üzerinde bir kontrol yarattığını düşünüyor musunuz? Eğer düşünüyorsanız nasıl bir etki yarattığından bahsedebilir misiniz?

Dijital Sanatın Genç Kuşak ve Toplumsal Algısı:

a. NFT ile dijitalleşen sanat, genç kuşağın sanat algısını nasıl şekillendiriyor?

b. Bu kuşak, NFT sanatına nasıl bir ilgi gösteriyor ve bu ilgi, sanatın toplumsal rolünü nasıl etkiliyor?

Sanatçı Kimliğinin Dijitalleşmesi:

a. Sanatın dijitalleşmesi, sanatçıya yeni bir kimlik kazandırır mı? Siz bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

Mehtap İlknur KÖSE

Eğitim

Derece	Yıl	Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı
Yüksek Lisans	2024	Maltepe Üniversitesi
Lisans	2020	Manisa Celal Bayar Üniversitesi

İş/İstihdam (Varsa)

Yıl	Görev
2024	The People Base